

# bistands-aktuelt

nr 8 oktober 2010



Tanzanias giraffer trues av ny vei

Side 8

[www.bistandsaktuelt.no](http://www.bistandsaktuelt.no)



**SAMARBEID:** Når norske soldater i Afghanistan er ute på oppdrag er de amerikanske myndighetenes hjelpeorganisasjon USAID ofte med.

FOTO: SCANPIX/HEIKO JUNGE

## Forsvaret i parløp med USAID

■ Både forsvarsminister Grete Faremo og utenriksminister Jonas Gahr Støre har flere ganger understreket behovet for å skille mellom sivil og militær innsats i Afghanistan. Støre har også vært kritisk til hvordan USA kobler bistand og militær innsats for å vinne lokalbefolkningens «hjerter og hjerter».

■ I Afghanistan samarbeider imidlertid norske

soldater «tett og godt» med USAID. Den amerikanske statlige hjelpeorganisasjonen er jevnlig med norske soldater ut på oppdrag og har startet opp stabiliseringsprosjekter i «norske områder». Pengene kommer fra US Army.

■ – Dette synes å være stikk i strid med norsk politikk på området, kommenterer generalsekretær Elisabeth Rasmussen i

Flyktninghjelpen. Hjelpeorganisasjonene frykter at sammenblanding øker risikoen både for bistandsarbeidere og sivile afghanere.

■ Forsvarsdepartementet svarer uklart på om praksisen er i strid med regjeringens linje.

Side 4-6

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

**Solheim slår tilbake mot forsker-kritikk**

Side 10-11



**Søker til hiphop mens Burma holder valg**

Side 16-17

**Møte med Afrikas nye populære penner**

Side 24-25

**Sudans bokskatt voktes av bergensere**

Side 32



# Limbo 2010



Av Morten Eriksen

DEN NYE NORSKE FILMEN *Limbo* er sterk, vellaget og viktig. Sentrale problemstillinger fra bistandshistorien gis en kunstnerisk overbevisende behandling. Uklare motiver og kryssende interesser hentes fram og utvikles på en engasjerende og provoserende måte. Det er bra. Problemet er imidlertid at valget av historisk kontekst kan bidra til at problemene filmen reiser gjøres uaktuelle og tilbakelagte. Det er mange som liker å tro at vi har kommet videre nå, både når det gjelder hva bistanden gjør med bistandsarbeiderne. Og med dem som utsettes for den. Men har vi det?

**Min hovedfrustrasjon etter 10 år i bistandsbransjen er at jeg kan peke på svært få «idealister».**

La oss bevege oss fra Trinidad på 1970-tallet til Tanzania 2010. Der bor vi bistandsarbeidere på «The Peninsula» i Dar es Salaam. Vi leier ut våre hus i Oslo og omegn for kr 15 000 per måned, og leier tilsvarende bolig for opp mot det dobbelte, det vil si 28-30 000 kroner per måned (subsidert av bistandsmidler). Vi har medlemskap i «Yacht-klubben» for familien som koster rundt et par årslønner for en lokal lærer, og vi kan glede oss over byens beste strand med krystallklart badevann og hvit sand. Om kvelden nyter vi vår gin-tonic i sjøkanten på shopping- og restaurantkomplekset Slipway mens en rød sol går ned over det afrikanske fastlandet i vest. Så unner vi oss en bedre middag på restauranten der eller rusler hjem med billig mat, vin og sprit i bagasjen, som vi tilbereder selv - eller har tjenerskap med relativt god lokal lønn til å tilberede og rydde vekk for oss.

BISTANDSARBEID ANNO 2010 er ikke veldig forskjellig fra bildet *Limbo* gir av Trinidad på 1970-tallet.

*Limbo* 2010 handler om hvordan bistandsorganisasjonene forstår seg selv som sosiale og miljømessige aktører i landene de arbeider. Eller



**DILEMMA:** Den nye norske filmen *Limbo* peker på dilemmaer for alle som driver med bistand, mener tidligere bistandsarbeider Morten Eriksen.

## DEBATT

ikke gjør det. Det er interessant, men også tankevekkende, at organisasjonene så langt har vist liten vilje og evne til å reise disse spørsmålene i egne rekker. Jeg får stadig høre fra erfarne folk i bransjen at «Ja, dette er viktige spørsmål, men hva skal vi gjøre?». Spørsmålene er nemlig både presserende - og vanskelige: Hvordan forstår og praktiserer bistandsorganisasjoner sitt samfunnsansvar - og hvilke effekter har arbeidet som gjøres i en større sosialpolitisk sammenheng? Hva gjør det med et samfunn at de som kommer til landet for «å hjelpe» nesten uten unntak blir rett inn i overklassen, med de største husene, bilene, kontorene, de høyeste lønningene? Og kanskje mer utfordrende: At de taper landene for sårt tiltrengt utdannet arbeidskraft innen forvaltning,

skole og helsevesen. Min erfaring er at nasjonal hjerneflukt, drevet fram av bistandsaktørene, er en like stor trussel mot sosial og økonomisk vekst som internasjonal hjerneflukt.

FOR Å BLI HELT KONKRET: Hvordan kan bistandsorganisasjonene forsvarer at de betaler lokalt ansatte 5 til 50 ganger det de ville hatt i ordinære stillinger i landet? Og videre: Hvordan kan vi forsvarer at vi som organisasjoner kjemper om de samme deltakerne til kurs og møter, og at det gjerne er den såkalte «sitting allowance» som avgjør hvilke kurs som får fulle hus? Fra kilder sør i Tanzania hører jeg at det lokale HIV/AIDS-sykehuset må stenge i perioder. Legene er på seminar som ingen vet hva handler om. Men de får sitting-allowance.

MIN HOVEDFRUSTRASJON etter 10 år i bistandsbransjen er at jeg kan peke på svært få «idealister», svært lite selvoppofrende, nøkternt og altruistisk engasjement for andres ve og vel. Selvfølgelig er retorikken der, og det er mange gode intensjoner. Men når det kommer til konkret handling har jeg opplevd lite. Men jeg har opplevd desto mer av smart, markedstilpasset salgssatferd fra konsulenter og jobbsøkere som ser at dersom man kommer seg inn i bistandsvarmen faller mye på plass. I det minste hva egen økonomisk framtid angår. For markedet er i vekst, og derav følger økende lønninger og enda bedre frynsegoder. Organisasjonene vil helst ha ansatte med bistandserfaring, for da slipper de opplæring fra bunnen og kan levere donorene de riktige skjema og søknader uten å kaste bort tid og muligheter.

ET TANKEEKSPERIMENT fra Norge anno 1885. En britisk ingeniør skriver brev hjem om nordmennenes

tilstand. «De er fattige, møkkete, late, forfyllede. Penger hjelper det ikke å gi dem, de drikker det opp og produserer enda flere unger». Kjent for alle som har vært innom utviklingsteori. Og norsk sosialhistorie.

Tenk så at mormonerne leste dette. Og rike velgjørere både i USA og Europa. Tenk om donorene hadde oppdaget oss og satt inn hjelpetil-tak. På bred basis, med penger, personell og planer, store og velmente planer om hvordan alt kunne utvikles og løses.

La oss følge mormonertanken. La oss tenke oss at de kom til landet med sine små skilt, sine slips og med solide pengebøker. De leide hele Bygdø og halve Holmenkoll-åsen. Så tilbød de oss som var lavtlønnede lærere, sykepleiere og byråkrater nye jobber i viktige tiltak: Bedre skoler, bedre sykehus, bedre organisasjoner enn de vi jobbet i. Og med 5-50 ganger mer lønn. Uten krav om å tro på samme mormongud, bare en henstilling om at vi gjerne måtte bruke skilt og slips.

JEG TROR DET VILLE blitt mange av oss som så mulighetene. Og som valgte dem. Vi hadde tross alt barn, gamle foreldre, renter og avdrag å betale. Spørsmålet man må stille er hvor mye utvikling det ville blitt. Hvor mye interessekamp, klassekamp og solidarisk kamp for å endre grunnleggende maktforhold. Og likelønnskamp. Hvem ville gått foran og streiket for rettferdig lønn, lik lønn for likt arbeid? Ville vi ikke nettopp blitt motstandere av en slik utvikling? Den ville ha rammet oss og våre privilegier, tatt fra oss høy lønn og vår subsidierte bolig på Bygdøy.

Vi ville nok heller ha kjempet for fortsatt *Limbo*. I 1885 så vel som i 2010. ■

**Morten Eriksen** er rektor på Buskerud folkehøgskole og tidligere bistandsarbeider.

## Skal Norge sette religion på agendaen?



Av Gjert Myrestrand

JEG VISER TIL debattinnlegget «Norge setter religion på Agendaen», ført i pennen av Kjetil Aano og Jørn Lemvik i forrige utgave av *Bistandsaktuelt*.

Debattinnlegget etterspør en saklig drøfting av sammenhengene mellom religion og utviklingsarbeid. Dette er noe jeg sier meg helt enig i, men med et noe annet utgangspunkt enn Aano og Lemvik. De viser til at selv den uttalte ateisten Matthew Parris «framholder at religiøs tro er positivt for utvikling». Jeg har selv lest Parris' artikkel i *The Times*, og den er interessant.

Poenget til Parris er at han opplever at misjonærer og religiøse hjelpeorganisasjoner gjør mye positivt for lokalsamfunn i Afrika. De «omvendte» har en større ro, og frykten knyttet til den tidligere troen på

trolldom, hekseri og annen overtro forsvinner. Det dreier seg altså om å erstatte en tro med en annen. Den nye troen er mer utviklingsvennlig enn den gamle. Det har jeg ingen problemer med å se et poeng i. Når Aano og Lemvik konsekvent bruker ordet «religion» i sitt innlegg, kan det virke som om de mener at enhver religion vil være utviklingsvennlig, men jeg antar at de egentlig mener «kristendommen». Kristendommen, spredt gjennom kristne utviklingsarbeidere, vil altså hjelpe utviklingen av de fattigste landene i Afrika.

IGJEN HAR JEG INGEN GRUNN til å tvile på at et kristent samfunn kan ha større potensial for utvikling enn et samfunn preget av heksedoktorer, amuletter og trolldom. Men her må vi holde tunga rett i munnen. Vi må ta inn over oss at de mest ateis-

tiske samfunnene i verden er de mest utviklede, med de største mulighetene for enkeltmenneskene. Sverige er verdens mest gudløse samfunn, med Norge hakk i hæl. Norge og de øvrige Skandinaviske landene har i en årrekke ifølge FN (Human Development Index) figurert som verdens beste land å bo i. Vi ligger i tillegg langt fremme når det gjelder ytringsfrihet og likestilling, og har i tillegg verdens laveste drapstall per innbygger. De mest religiøse landene i verden ligger i andre enden av skalaen, og som en kuriositet kan nevnes at Texas, som den mest kristne staten i USA, har de høyeste drapstallene.

FOR MEG ER TROEN på trolldom, hekser og Jesus like overtroisk. Jeg regner ikke med at vi over natten kan skifte menneskers tankesett fra frykt for hekser til en opplyst ver-

densanskuelse der Darwin og naturvitenskapen får råde. Men jeg føler det er en viss religionsimperialisme i å hevde at å bytte ut en religion med «vår» religion er nøkkelen til utvikling. Jeg legger merke til at innlegget til Aano og Lemvik er illustrert med et bilde av små skoleelever som ber i Nepal. Er det ikke et overgrep at disse barna er blitt påtvunget en religion før de er modne nok til å trekke egne konklusjoner?

Vi må aldri bruke omvendelse til kristendommen som et verktøy for å skape utvikling. Vi må stimulere alle mennesker til å skaffe seg kunnskaper om verden, universet, religion, politikk og demokrati. Ett av de største hindrene vi har for utvikling er at store deler av verden tror at alle svarene finnes i en hellig bok. ■

**Gjert Myrestrand** er siviløkonom og fast leser av *Bistandsaktuelt*.

**bistandsaktuelt** forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stuff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter. På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk. Debattinnlegg honoreres ikke.

**FØLG DEBATTEN PÅ NETT: [WWW.BISTANDSAKTUELT.NO](http://WWW.BISTANDSAKTUELT.NO)**

**Ivar Evensmo** reflekterer over det sivile samfunns rolle i fredsbyggingen i Afghanistan.

Er det mulig for Afrika å tilpasse seg klimaendringene, spør **Trygve Berg** og **Frode Stordal**.

«Flott, Solheim!», skriver **Liv Thoring** fra Framtiden i våre hender når hun skryter av regjeringens forslag om å doble støtten til ren energi i utviklingsland.

# bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

8/2010 – 13. ÅRG

## Solidaritet med de 33

En hel verden jublet samstemt da 33 gruvearbeidere ble reddet ut av en delvis sammenrast gruve i Chile nylig. I ukevis hadde vi gjennom aviser og tv-skjermer fulgt dramaet der hovedpersonene befant seg mer enn 600 meter under bakken. Historien hadde alt: Enkelt-skjebner, menneskers angst, helter og skurker, natur kontra teknologi, frykt og håp, kjærlighet og mistro, ofre og redningsmenn, helter og skurker.

Midt oppe i tv-dramaet har vi også blitt minnet om hvilken virkelighet verdens gruvearbeidere lever under og hvilke farer de hver dag utsetter seg for. Mange av dem er ufaglærte, fattige arbeidere som har få andre jobbalternativer. Hver arbeidsdag møter de fram for å kunne tjene til sitt daglige brød og å skaffe inntekter til sine familier. Den daglige trusselen om ulykker, skader og sykdom som følge av et elendig arbeidsmiljø henger over dem.

I Chile ble 33 enkeltmennesker reddet. I gjennomsnitt dør det samme antallet mennesker i gruver over hele verden *hver dag*. Det opplyser Den internasjonale kjemi-, energi-, gruve- og fabrikkarbeiderforeningen ICEM.

Ingen steder i verden lever gruvearbeidere så farlig som i Kina. Landets gruveindustri er beryktet for sine mange ulykker, som hvert år koster anslagsvis 10.000 mennesker livet.

Mange av gruvene som rammes i verden, mangler offentlig driftstillatelse. Uregulert gruvevirksomhet er blant annet vanlig i afrikanske land med rike mineralforekomster. I mars i år opplyste myndighetene i Sierra Leone at minst 200 mennesker ble drept da en grøft i en uoffisiell gullgruve kollapset.

Gruvearbeiderne som jobber i slike gruver har som regel fått minimalt med opplæring og mangler utstyr. Ulykker skjer oftere her fordi arbeiderne ikke følger samme sikkerhetsregler som ved gruver som drives profesjonelt.

Ulykkene i Chile, Kina, Sierra Leone og andre steder påminner oss også om viktigheten av det arbeidet som pågår verden over for å styrke arbeideres rettigheter gjennom organisering, bevisstgjøring og styrket lovverk. På dette området har norsk bistand gode og solide tradisjoner å vise til. Dette er et arbeid som må ha kontinuerlig støtte, uansett hvilke moteretninger som ellers skulle råde i internasjonalt utviklingsarbeid. ■

GZ

## MÅNEDENS SITAT

«Hva er FN da? Allverdens mennesker samlet i ett – og så skal alle bli venner til slutt.»

Relgionshistoriker Hanne Nabintu Herland analyserer FN under et foredrag hos Bistandsnemda.



REDNINGSMANNEN: Finansminister Tendai Biti er garantisten for at den politiske samlingsregjeringen i Zimbabwe internasjonalt. FOTO: JAN SPEED

# Balansekunstneren

Finansminister Tendai Biti har gått fra å være torturoffer til å bli finansminister. Men det er ikke bare enkelt å være pengelens og å skulle trekke i maktens tråder i Zimbabwe.

Morgan Tsvangirai leder partiet. Juristen Biti har flere ganger tidligere blitt arrestert av Mugabes sikkerhetsstyrker og har ved flere anledninger opplevd det tidligere regimets brutalitet. Nå deler han regjeringsbord med de som tidligere var ansvarlig for at han ble torturert.

**Kamp om makt.** Den politiske scenen er ikke lenger fullt så voldelig som den var, men det kommer fortsatt politiske slag under beltestedet. Finansministeren motarbeides av regjeringskollegaer fra ZANU (PF). De liker ikke at han begrenser deres muligheter til å forsyne seg av staskassa eller at han krever at de holder inngåtte avtaler. Problemet for Biti er at helsen skranter og at mange betrakter ham som en bedre leder enn Tsvangirai. Det gjør at Tsvangirai gjerne vil svekke Bitis politiske kraft.

Finansministeren velger sine ord med omhu.

– Skylda for elendigheten i landet ligger hos de som hadde makten i 1990-årene. Vi er nå opptatt av å øke størrelsen på økonomien istedenfor bare å fokusere på fordeling, sier han. Biti lister opp tiltak som er nødvendige, men som lar vente på seg: En revisjon av jordfordelingen og avvikling av innkjøpsmonopolene innen jordbruket.

**Nyvalg.** På spørsmål om det blir nyvalg i Zimbabwe neste år svarer Biti:

– Det var ikke meningen at samlingsregjeringen skulle være permanent. Det er viktig for Afrika at neste valg ikke blir «stjålet» og at folkets vilje respekteres. Det er ingen vits å holde valg dersom det blir nye runder med vold. Vi trenger juridiske reformer, en økonomi som ikke er preget av favorisering og sikkerhetsstyrker som ikke bare beskytter det ene partiet. Spørsmålet er om det er noen som driver fram en slik utvikling, sier Biti.

– Ja, hvem er det som driver den demokratiske utviklingen framover?

– Jeg ville ikke at du skulle spørre om det. Vanlige folk sier de ikke vil gjenoppleve et valg slik det vi hadde i 2008. Jeg vil gjerne tro at presidenten i Zimbabwe og ledelsen forstår behovene, sier Biti.

Men han høres ikke helt overbevisende ut. Før det blir nyvalg må en ny grunnlov på plass. Forslagene har vært ute på høring på folkemøter rundt om i landet.

– Det er oppløftende når en gammel dame på landet kan reise seg og si sin mening om hva staten må stille opp med. På den andre siden har jeg vært på møter i hovedstaden der ungdom fra ZANU (PF) har hindret folk fra å snakke og ødelagt alt, sier Tendai Biti. ■

## PORTRETT

■ JAN SPEED

**HVEM:**  
Tendai Biti

**HVA:**  
Finansminister i Zimbabwe, generalsekretær i Movement for Democratic Change.

**HVORFOR:**  
Dyktig finansminister med vanskelige arbeidsforhold.

Finansministeren er medlem av en samlingsregjering som bare delvis regjerer. Siden februar 2009 har han sittet i enhetsregjeringen sammen med medlemmer av president Robert Mugabes ZANU (PF)-parti og kolleger fra de to partiene som bruker navnet Movement for Democratic Change (MDC).

Tendai Biti er et av de få regjeringsmedlemmene i Zimbabwe som myndighetene i Washington, Europa og Pretoria stoler på. Han har klart å stabilisere landets økonomi og gitt befolkningen litt mer å rutte med. Samtidig er han en pengelens finansminister som lever på langsiktig håp.

– Vi har inntekter på 868 millioner kroner i måneden. Men utgiftene på 2,4 milliarder kroner dekker bare 50 prosent av behovene vi har innen utdanning, helse eller strømforsyning. Utenlandsgjelden er så stor og vanskelig for oss å betjene at vi ikke kan få billige lån gjennom Verdensbanken eller Den afrikanske utviklingsbanken, sier Tendai Biti til Bistandsaktuelt.

**Økonomisk tvangstrøye.** Nylig var Biti på besøk i Norge. Han snakket om den økonomiske tvangstrøye han opererer innenfor, og om frustrasjonen over at han ikke får utrettet nok.

– Staten har ikke kapasitet til å gi medisiner til hiv-smittede. Barn og mødre får ikke den behandlingen de trenger. Det er et uakseptabelt folkemord. Det er en katastrofe at våre barn ikke har nok skolebøker, og at kun en femtedel av befolkningen har tilgang til rent vann, sier finansministeren.

Biti er befriende åpen om problemene Zimbabwe står overfor. Han snakker som den opposisjonspolitikeren han har vært og på mange måter fortsatt er. Selv om MDC vant valget i 2008 ble de tvunget inn i en samlingsregjering med det sittende regjeringspartiet ZANU (PF). I det partiet er president Robert Mugabe fortsatt er den sterke mannen. Biti er generalsekretær i MDC, mens statsminister

” ” Jeg vil gjerne tro at presidenten i Zimbabwe forstår behovene.

Tendai Biti, finansminister.



# Forsvaret danser tett med USAID i

Prosjekter i «norske områder» betales med penger fra US Army

Mens den norske regjeringen mener at det bør skilles klart mellom militær og sivil bistand til Afghanistan, har norske militære et tett samarbeid med den amerikanske statlige bistandsorganisasjonen USAID i «sine områder».

■ I AFGHANISTAN:  
TOR AKSEL BOLLE (TEKST)  
OG KEN OPPRANN (FOTO)

Forsvarsdepartementet har tidligere satt foten ned for at norske militære driver egne utviklingstiltak.

– Et sterkere skille mellom militært og sivilt bidrag er helt naturlig – og bidrar til ryddighet, uttalte forsvarsminister Grethe Faremo i sommer. Det samme synspunktet er blitt forfektet av utenriksminister Jonas Gahr Støre som i Aftenposten nylig stilte spørsmålsteget ved at USA bruker sivile prosjekter som en integrert del av den militære strategien.

– Det kan se attraktivt ut, men det er ikke påvist at denne type prosjekter har en stabiliserende effekt. Tvert imot kan man risikere det motsatt, understreket Støre.

På et besøk i Meymaneh i nord-Afghanistan får Bistandsaktuelt imidlertid bekreftet at den amerikanske statlige hjelpeorganisasjonen USAID – i tillegg til å samarbeide med den amerikanske hæren – også samarbeider tett med de norske styrkene i Faryab-provinsen. Det skjer blant annet ved at norske militære anbefaler USAID å se på muligheten for utviklingstiltak i «norske» områder.

Som et ledd i dette samarbeidet bruker USAID «bistandspenger» fra den amerikanske hæren. Ofte fungerer norske soldater som transportører, medfølgere og garanti for sikkerhet når USAIDs representanter besøker landsbyer og urolige områder. Norske soldater deltar også på møter med lokale ledere sammen med USAID.

Men i motsetning til de amerikanske soldatene deltar ikke de norske soldatene selv i hjelpearbeidet.

**Mye penger.** Siden mars i år har Stephen Meade Smith vært USAIDs mann i Faryab, provinsen som også rommer Norges største militære kontingent i Afghanistan.

Den erfarne bistandsarbeideren har ansvaret for en stor og variert bistandsportefølje. USAID gir blant annet støtte til utdanning, helse og jordbruk i Faryab. I år er USAIDs budsjett i provinsen på drøyt 18 millioner dollar, om lag 108 millioner kroner. I tillegg til pengene fra USAIDs ordinære budsjett har Smith tilgang til penger fra et fond administrert av den amerikanske hæren.

Dette fondet, som i år anslås å være på 1,2 milliarder dollar for hele Afghanistan, er penger som den amerikanske hæren kan bruke til raske og kortsiktige prosjekter. Målet er å øke sikkerheten. Fondet er samtidig en viktig del av USAs strategi for å vinne lokalbefolkningens «hjerter og hjerter», den såkalte «hearts and minds»-strategien. Bruken av slike penger har økt i Faryab etter at USA i våres utplasserte 500



**US ARMY BETALER:** USAIDs Stephen Meade Smith og helsedirektøren i Faryab Dr. Abdul Ali Halim diskuterer etablering av en helseklinikk i et «norsk» område fra høyre) og kaptein Gregory (nr. 3 fra høyre) fra den amerikanske hæren, samt deres afghanske tolk (tildekket). Det er US Army som betaler for helseprosjektet

soldater fra 10th Mountain Division i provinsen.

**Ulike linjer.** Fra amerikansk side er man helt åpen på at man mener at bistand og humanitær hjelp kan være et viktig strategisk verktøy for å vinne befolkningens tillit og dermed svekke støtten til Taliban. Derfor har store deler av USAs bistand til Afghanistan blitt brukt i de mest urolige provinsene i sør for å bidra til stabilisering. Bruken av bistand er blitt omtalt som et eget «våpensystem» av den amerikanske hæren.

Norge har i motsetning til USA hele tiden fastholdt at den militære og sivile innsatsen skal være adskilt. Dette til tross samarbeider altså Forsvaret tett med USAID i Faryab. Ifølge Smith har USAID betalt for flere prosjekter i områder som Forsvaret har ansvaret for. Det dreier seg om skoler, brønner og helseklinikker – kortsiktige prosjekter med relativt lav kostnad. Arbeidet blir utført av lokale kontraktører.

– Når vi samarbeider med den amerikanske hæren bidrar vi med vår ekspertise på utvikling. Når USAID samarbeider med det norske forsvaret bidrar vi både med vår ekspertise på utviklingsarbeid og med penger, sier Smith.

**Uformelt samarbeid.** Ifølge Smith har samarbeidet mellom Forsvaret og USAID utviklet seg etter at han



**VAR MED:** USAIDs Stephen Smith var med i konvoien da de fire norske soldatene ble drept i Almar-distriktet tidligere i år. Det var Smith som tok det kjente bildet av soldatene Eldjarn, Bolle, Tokle og Lian.

FOTO: SCANPIX

selv begynte å jobbe i Faryab i mars i år. Også det amerikanske landbruksdepartementets representant, som begynte omtrent på samme tid, samarbeider med de norske militære. Smith forteller at samarbeidet med det norske forsvaret ikke er formalisert, men bygger i stor grad på personlige relasjoner. Dette skyldes, ifølge Smith at «Norge ikke formelt sett deltar i sivil-militære operasjoner».

– USAID har et nært og godt samarbeid med både sivile og militære her i Faryab. Ofte er det slik at det norske forsvaret ber oss om å bli med ut i områder hvor de ser det er særlige behov for prosjekter. Andre ganger ber vi om å få være med ut på patruljer fordi de norske styrkene skal til områder hvor vi mener det kan være behov, sier Smith.

Den amerikanske bistandsarbeideren var blant annet med i kon-

**77** Når vi samarbeider med det norske forsvaret bidrar vi i USAID både med vår ekspertise på utviklingsarbeid og med penger.

**Stephen Meade Smith,** USAIDs stedlige representant i Faryab.



# Afghanistan



av Faryab. Med på møtet er også sersjant **Dumas** (nr. 2 som kom i gang på norsk initiativ. FOTO: KEN OPPRANN

**77** Det norske forsvaret ber oss om å bli med ut i områder hvor de ser det er særlige behov for prosjekter.

**Stephen Meade Smith**, USAIDs stedlige representant i Faryab.

voien da fire norske soldater ble drept i Almar-området i Faryab tidligere i år. Han sier at han var en god venn av den norske offiseren Trond André Bolle som var en av de drepte. Mens Smith satt i den sjette bilen som kjørte over stedet det bomben var plassert, satt de fire drepte norske soldatene i bil nummer sju.

**Helseklinikk.** Som et eksempel på hvordan samarbeidet mellom de norske styrkene i Faryab og USAID fungerer forteller Smith om en helseklinikk han nå jobber med å få oppført i Almar. Det dreier seg om et område som er dominert av pash-tunere, som er svært fattig og hvor Taliban står sterkt. Ingen frivillige organisasjoner jobber i dette området, som ligger i en del av Faryab som de norske styrkene har ansvaret for.

– På forespørsel fra Forsvaret var jeg med et MOT-team inn i dette området og sammen med de norske soldatene hadde jeg møter med de lokale lederne. De ga uttrykk for at helseklinikk, veier og rent vann var noe de ønsket seg veldig. Så nå har vi fått penger fra CERP-fondet til en helseklinikk. Hele denne prosessen skjer selvfølgelig også i samarbeid med afghanske myndigheter og deres planer. Vi samarbeider nå med de lokale lederne om å finne en tomt og jobber med å få de til å garantere for sikkerheten, sier Smith.

## Prinsipper bør ikke hindre hjelp.

– Men når USAID går inn i et område som dette sammen med norske eller amerikanske soldater – er det da utvikling eller et ønske om stabilitet som er hovedprioritet?

– For meg er det ikke enten eller. Jeg bruker mye av min tid på relativt kortsiktige og billige prosjekter som man håper kan bidra til økt stabilitet. Samtidig har jeg lang erfaring fra utviklingsarbeid og vet at utvikling tar tid. På sikt kan mange av disse kortsiktige prosjektene også bidra til utvikling, det er alltid det langsiktige målet, sier Smith.

– Mange hjelpeorganisasjoner frykter at USAID gjennom sitt samarbeid med det militære bidrar til å gjøre grensene mellom sivil og militær innsats uklare og dermed setter både hjelpearbeidere og vanlige sivile afghanere i fare?

– Det er en fare for at for at våre prosjekter i urolige områder kan bli mål, det er derfor det er svært viktig å få lokale ledere til å støtte prosjek-

tene. Jeg har jobbet i denne bransjen i mange år og sett utallige eksempler på hvordan samarbeid mellom humanitære og militære aktører kan redde liv. Det sivile og militære samarbeidet her i Faryab gjør oss i stand til å nå områder som vi ikke ville nådd uten dette samarbeidet, sier Smith.

USAID-representanten mener internasjonale hjelpeorganisasjoners prinsipper om å skille mellom militære og sivile aktører kan være til hinder for at hjelp skal nå fram til de som trenger det aller mest.

**Skepsis.** Ifølge Smith har man i Faryab etter hvert fått et godt samarbeid mellom de ulike bistandsaktørene. Han forteller at det tidligere var stor skepsis til både USAID og den amerikanske hærens CERP-penger, men at situasjonen er annerledes nå.

– Vi har en svært god dialog med hjelpeorganisasjonene som jobber

her og er veldig opptatt av at de hele tiden vet hvor og med hva vi jobber. Vi har faste møter med Unama (FN i Afghanistan) og forteller dem hvilke prosjekter vi er involvert i. De formidler dette videre til hjelpeorganisasjonene som jobber i området, forteller Smith.

Den amerikanske hjelpearbeideren, som har erfaring fra hjelpearbeid i 29 land, er veldig tydelig på at ukjent bruk av bistand kan bidra til økt konfliktnivå. Blant annet sier han det er viktig at man ikke «belønner» urolige områder med økt bistand, mens rolige områder må klare seg uten hjelp.

– Det er svært krevende å jobbe her. Afghanistan er en konfliktsone, landet er uhyre komplekst både etnisk og på andre måter. Derfor må vi ha en rekke ulike mekanismer tilgjengelig for mest mulig effektivt å bidra til utvikling og til å styrke myndighetene i dette landet, sier Smith. ■

## Forsker: – Militær bistand skaper ikke fred

Den amerikanske forskeren Andrew Wilder (bildet), som er sjef for Afghanistan- og Pakistan-programmet ved United States Institute of Peace, har forsket på om bistand og humanitær hjelp bidrar til å skape mer fred i Afghanistan.



Wilders konklusjon er klar: humanitær hjelp og bistand bedrer livssituasjonen til afghanerne som får hjelpen, men det er ingenting som tyder på at slik hjelp bidrar til fred. Wilder mener tvært imot at bistand og humanitær hjelp gitt for å vinne «hearts and minds» ofte kan øke konfliktnivået. Ifølge Wilder skyldes dette blant annet at bistand

gitt kortsiktig og med vikarierende motiver kan bidra til å forsterke ulike etniske og politiske konflikter.

USAIDs Stephen Smith er enig i at man foreløpig ikke har fakta som viser at det er en direkte sammenheng mellom kortsiktige sivile prosjekter og stabilisering.

– Empiriske fakta som viser at dette fungerer har vi ikke ennå. Men disse stabiliseringsprosjektene gir oss en mulighet til å skape positiv interaksjon mellom myndigheter og befolkning. Det er det kortsiktige målet. Men et langsiktig mål om utvikling er alltid med også i disse kortsiktige prosjektene, sier Smith.

Matt Gregory er kaptein i US Army og jobber med bruk av CERP-penger i Faryab. Han forteller at den amerikanske hæren er involvert i en rekke prosjekter i provinsen hvor

Norge har hovedansvaret.

– Vi har jo bare vært her siden i våres og hadde en litt treg start. Men nå er vi kommet skikkelig i gang og jobber med mange prosjekter, både innen helse, jordbruk, utdanning og media, sier Gregory.

Han er sikker på at disse prosjektene på sikt vil bidra til økt stabilitet i Faryab.

– Det er derfor vi engasjerer oss i dette. Vi gir jobber, inntekter og muligheter til folk som tidligere ikke har fått det, etter hvert vil det bidra til økt stabilitet, sier han.

– Hvilke erfaringer har dere som viser at det er slik?

– Selv har jeg først og fremst erfaring fra Irak. Der bidro slike prosjekter helt klart til å stabilisere situasjonen, sier Gregory. ■

## Ordforklaring:

**PRT** – militær styrke på provinsnivå med ansvar for gjenoppbygging. Ulike Nato-land bestyrer ulike PRTer.

**MOT-team** – Militært observatørlag underlagt PRTen som patruljerer nærliggende distrikter.

**Pashtunsk område** – et område dominert av folkegruppen pash-tunere. (Taliban rekrutterer i hovedsak fra denne folkegruppen.)

**CERP-fondet** – Commanders Emergency Response Programme. Diponeres av US Army og brukes til kortsiktige stabiliserings tiltak.

## Flyktinghjelpen: – Stikk i strid med norsk politikk

Flyktinghjelpen har jobbet i Afghanistan i en årrekke, og organisasjonen har gjentatte ganger understreket betydningen av å skille mellom den sivile og militære innsatsen. Generalsekretær Elisabeth Rasmusson (bildet) mener samarbeidet mellom USAID og Forsvaret er svært problematisk.



– Dette synes å være stikk i strid med norsk politikk som fastholder at det skal være et klart skille mellom humanitære aktører og militære aktører. Og det spiller ingen rolle om de humanitære aktørene er amerikanske, sier Rasmusson. Flyktinghjelpens generalsekretær mener at samarbeidet mellom USAID og norske soldater kan bidra til å sette både hjelpearbeidere og sivile afghanere i fare.

– Når hjelp og bistand blir gitt på denne måten, med militær støtte, kan det gi et inntrykk av at hjelpen og det militære prosjektet er to sider av samme sak. Det øker risikoen

både for brukerne av helseklinikker, skoler og lignede samt at det også øker risikoen for angrep på hjelpearbeidere, sier Rasmusson.

– Men her er det jo snakk om å starte prosjekter i områder som er svært urolige og hvor ingen andre jobber. Det må jo være bra at folk også der får hjelp?

Det er stor fattigdom i Afghanistan og svært mange steder hvor det er store behov både for kortsiktige og langsiktige prosjekter. De aller fleste steder er det imidlertid mye bedre å gi hjelpen gjennom sivile aktører enn via de militære. Svært ofte finnes det nemlig kompetente sivile aktører som kan gjøre jobben. Den afghanske befolkningen har rett til hjelp og bistand som ikke setter dem i fare, noe bistand gitt via militære ofte gjør, sier Rasmusson.

Kirkens Nødhjelp har også lang erfaring fra Afghanistan. Generalsekretær Atle Sommerfeldt, mener også at samarbeidet mellom norske soldater og USAID er problematisk. Samtidig ser han at virkeligheten på bakken i Afghanistan kan kreve fleksibilitet.

– Det at USAID får transport av

norske soldater og at norske soldater melder fra om behov de ser i felten kan man se litt pragmatisk på det. Samtidig er det problematisk at hjelpearbeidere kommer inn i områder sammen med soldater og deltar på møter mellom lokale ledere og soldatene, sier Sommerfeldt.

Han mener det et slikt samarbeid kan bidra til å øke risikoen ved hjelpearbeid.

– Det gir et inntrykk av at helseklinikker, skoler også videre er en del av den militære intervensjonen. Og det er farlig – både for hjelpearbeider og for afghanere. Det grunnleggende prinsippet er at hjelpen ikke bør gis som en del av en militær strategi, men for å overvinne fattigdom og marginalisering. Vi må nettopp i Afghanistan konsekvent opptre slik at alle forstår at det er en sivil oppgave, sier Sommerfeldt. ■

Fortsetter neste side >>>



## PRT-sjefen: – Målet er å stabilisere områdene

Oberst Rune Solberg er sjef for PRT Meymaneh. Han karakteriserer samarbeidet med USAID som både «helt naturlig» og «nødvendig»

– Dette er et samarbeid som har utviklet seg i år. Det eneste motivet vi har er et ønske om på en mest mulig effektiv måte å hjelpe det afghanske folket og bidra til å styrke den afghanske regjeringen og lokale myndigheter, sier Solberg.

Obersten understreker at det ikke er noen utenlandske hjelpeorganisasjoner som jobber i de områdene hvor norske soldater har samarbeidet med USAID. Årsaken til det er at sikkerheten fortsatt er for dårlig i disse områdene.

– Dette dreier seg om pasthunske områder, områder som er svært fattige og som ikke har fått noen hjelp eller bistand. Etter vår mening

er nettopp det mye av årsaken til at situasjonen der er svært ustabil. Vi driver ikke bistandsarbeid, men vårt mål er å stabilisere områdene. Kompetansen som USAID og det amerikanske landbruksdepartementet besitter gjør at jeg er svært trygg på at nødvendige analyser av for eksempel konfliktlinjer og lignende ivaretas, sier Solberg.

Han understreker betydningen av å styrke de lokale myndighetene gjennom disse prosjektene.

– Min PRT sin filosofi er at det er de lokale myndighetene som skal bli oppfattet som leverandører av de småprosjektene som USAID og landbruksdepartementet finansierer. På denne måten øker vi legitimiteten til provins- og distriktsmyndighetene, og det er kun på denne måten at vi klarer å isolere opprørerne fra lo-

kalbefolkningen.

– Lokalbefolkningen vil heller støtte sine egne myndigheter i stedet for å støtte opprørerne. De internasjonale hjelpeorganisasjonene tar ofte selv æren for sine egne prosjekter, og dermed mister man muligheten til å bygge legitimiteten til myndighetene, sier Solberg.

Solberg sier at han er fullstendig klar over at samarbeid mellom militære og sivile er et sensitivt tema i Norge, men at han ikke ser noen problemer med dette samarbeidet.

– Vi jobber på bakken i den afghanske virkeligheten. Og den er ikke svart-hvitt, slik som noen later til å tro i Norge. Norges bistandspolitikk i Afghanistan er veldig bra og har til hensikt å bygge afghansk kapasitet innenfor bestemte sektorer. Men dette er et arbeid som tar svært

lang tid. Derfor må vi nyansere bildet noe, og det er nettopp i svært underutviklede områder, der sikkerheten ennå ikke er god nok til at NGO-ene vil jobbe der, at vår innsats er nødvendig, sier Solberg.

Den norske PRT-sjefen poengterer også at Norge er med på en stor, internasjonal operasjon.

– Vi må også huske på at dette dreier seg om en NATO-ledet operasjon med et FN-mandat. Hvis jeg skulle nekte å samarbeide med aktører som USAID ville det jo også være helt på tvers med praksis i alle de andre ISAF-leirene, sier oberst Solberg

– Har samarbeidet vært klarert med Forsvarsdepartementet?

– Nei. ■

**Den afghanske virkeligheten er ikke svart-hvitt, slik noen later til å tro i Norge.**

**Rune Solberg,**  
oberst og sjef for  
PRT Meymaneh.

## FD: – Tett og godt samarbeid i Faryab

– Det er et tett og godt samarbeid mellom de norske og amerikanske styrkene. Det er da også helt nødvendig at vi samarbeider i felt for å løse de oppdragene vi er satt til å løse, skriver statssekretær Roger Ingebrigtsen i en kommentar til Bistandsaktueltts beskrivelse av et tett samarbeid mellom norske militære og USAID i Afghanistan.

Kommentaren per e-post kommer etter at Bistandsaktuelt har søkt å få intervjuer med politisk ledelse både i Utenriks- og Forsvarsdepartementet. Statssekretæren unnlater å kommentere om samarbeidet er et brudd med både forsvarsministerens og utenriksministerens uttalelser om viktigheten av et tydelig skille mellom sivil og militær innsats.

Han viser til at det ikke er Norge som bestemmer i Faryab og at norske styrker er en del av en stor, internasjonal styrke som samarbeider med den afghanske regjeringen for å gjøre dem i stand til å ivareta egen sikkerhet.

– Ifølge sjefen for den norske PRTen er dette uformelle samarbeidet ikke klarert med FD her hjemme. Burde dere ha blitt informert?

– Ifølge de opplysninger vi sitter på, foregår samarbeidet med USAID i forbindelse med operasjoner som er koordinert og gjennomført i samarbeid med afghanske myndighetsinstusjoner i Faryab. Norske styrker skal ikke motta penger direkte fra USAID eller andre for å bruke direkte på egengenererte bistandsprosjekter, skriver Ingebrigtsen

Han viser til operasjon Chasme Naw som ble godkjent av guvernøren i Faryab og der den militære delen ble utført av afghanske sikkerhetsstyrker. Disse ble støttet av PRT Meymaneh.

«I denne operasjonen spilte de sivile amerikanske rådgiverne, stasjonert i den norske leiren i Meymaneh, også en rolle med å vurdere å igangsette utviklingsprosjekter spesielt rettet mot landbruk og irrigasjonsproblematikk. Hensikten med dette var å utnytte det sikkerhetsrommet som sikkerhetsstyrkene



**SKAPER MULIGHETER:** Man kan utnytte sikkerhetsrommet soldatene skaper til å gjøre hverdagen bedre for den afghanske befolkningen, mener statssekretær Roger Ingebrigtsen. Bildet viser norske og afghanske soldater på patrulje i Faryab.

FOTO: SCANPIX/HEIKO JUNGE

skapte til å gjøre hverdagen for den sivile befolkningen bedre», skriver statssekretæren.

Han mener at man derigjennom vil skape en mulighet for provinsmyndighetene til å bygge opp forholdet til innbyggerne i et område som hadde vært utilgjengelig.

– Kommer FD til å kikke nærmere på denne saken?

– Forsvarsdepartementet har en løpende, tett dialog med Forsvaret om innretningen av det norske styrkebidraget i Afghanistan, slik at dette til enhver tid skal være best mulig tilpasset situasjonen på bakken, skriver Ingebrigtsen i sin e-post til Bistandsaktuelt. ■



**Roger Ingebrigtsen,**  
statssekretær i  
forsvarsdepartementet.

### NORGE I AFGHANISTAN

■ Norge støtter det langsiktige utviklingsarbeidet i Afghanistan med 750 millioner kroner årlig. Om lag 32 prosent av innsatsen til afghanske budsjetter ytes gjennom Verdensbankens flergiverfond, samt 27 prosent gjennom ulike FN-fond og –programmer.

■ Norske uavhengige hjelpeorganisasjoner har vært til stede i Afghanistan i mer enn tre år.

■ Ifølge en NTB-melding vil utgiftene til den norske militære innsatsen i 2010 passere én milliard kroner.

■ Norge bidrar med i overkant av 500 soldater til Isaf (International Security Assistance Force) fordelt på Meymaneh, Mazar-e-Sharif og Kabul.

■ ISAF har i alt 27 «Provincial Reconstruction Teams», hvorav det norske Forsvaret har ansvaret for én – i Faryab-provinsen i nord-Afghanistan. Her tjenestegjør om lag 300 soldater.

Kilder: NRR, Forsvaret, NTB.



# – For slapt!

ForUM mener regjeringen unngår vanskelige temaer

– Regjeringen fremhever det de er gode på, mens de utsetter det ubehagelige, mener Forum for utvikling og miljø. Organisasjonen mener regjeringen gjør altfor lite for å få til en samstemt utviklingspolitikk.

■ INGILD SAHL

I forbindelse med stortingsmeldingen «Klima, konflikt og kapital» ba Stortinget regjeringen om en årlig rapport som gjør rede for hvordan regjeringens politikk på ulike områder påvirker utviklingen i fattige land. I statsbudsjettet kom regjeringen med et eksempel på hvordan en slik rapport kan se ut, gjennom et tilleggskapittel om global helse og utenrikspolitikk. En fullstendig rapport ble utsatt til 2011.

Det er altfor slapt, ifølge ForUM.

– Det er legitimt å teste ut et rapporteringsformat for samstemthet. Men det er beklagelig at de bruker et eksempel der regjeringen i stor grad er samstemt. Dette sier lite om hvordan de vil håndtere de mer grunnleggende utfordringene, sier Elin Enge som er leder i ForUM.

**Mange konfliktområder.** Selv synes hun ikke det er vanskelig å finne eksempler på hvordan norsk politikk virker negativt på mennesker og miljø i andre land. Som at norsk militært utstyr selges til land som systematisk bryter menneskerettighetene eller at norsk bistand gjennom



**FORURENSENDE:** Norsk bistand gjennom Verdensbanken har bidratt til det omstridte og sterkt forurensete kullkraftverket Medupi i Sør-Afrika. Det står, ifølge ForUM, i sterk kontrast til Norges ideal om å være en klimavennlig nasjon.

FOTO: SCANPIX

Verdensbanken har bidratt til bygging av det sterkt forurensete kullkraftverket Medupi i Sør-Afrika.

– Regjeringen må bestemme seg for om norske egeninteresser eller interessene til fattige i utviklingsland skal veie tyngst. Noen områder vil være forholdsvis lett å ta tak i, som at norsk bistand ikke bør gå via skatteparadis eller til svært forurensete kullkraftverk. Andre endringer vil kreve lengre prosesser. Men dette er likevel tvingende nødvendig dersom Norge skal være et utviklingspolitisk foregangsland, sier Enge.

Hun viser til at flere andre europeiske land har innført en slik rapportering for lenge siden.

Skal norske egeninteresser eller interessene til fattige i utviklingsland veie tyngst?

Elin Enge, leder i ForUM.

**Trenger modning.** Politisk rådgiver i Utenriksdepartementet, Arvinn Eikeland Gadgil, sier han har full forståelse for at ForUM er utålmodige.

– Det er vi også. Det er derfor vi ønsker å komme med en rapport om dette. Men alle slike initiativ trenger en viss modningstid, sier han.

Formålet med eksemplet regjeringen presenterte var, ifølge Gadgil, å skape en debatt rundt hvordan en fremtidig rapport bør se ut og hva den bør inneholde, ikke å gå løs på de vanskeligste politikkområdene. Han håper derfor at ForUM og andre sivilsamfunnsorganisasjoner bruker eksemplet som et utgangspunkt for å komme med innspill til det videre arbeidet. ■

## Gjeldskrise i Sida truer svensk bistand

Det svenske utviklingsdirektoratet Sida har på kort tid mistet 50 ansatte. Mange av dem har hatt sentrale posisjoner. Ansatte frykter at de dramatiske besparelsene som nå gjennomføres i etaten, vil redusere kvaliteten på den svenske bistanden.

■ NILS RESARE

Sida har, som Norad, i lang tid vært rangert som en av verdens mest effektive og kompetente bistandsforvaltninger. I en rekke evalueringer har Sida blitt ansett for å ha en ledende rolle i det internasjonale arbeidet med å bedre kvaliteten på bistanden.

Spørsmålet er om Sida vil være i stand til å opprettholde dette gode ryktet. Den kraftige innsparingspakken som nå iverksettes, innebærer at myndighetene kan være nødt til å

kvitte seg med 20 prosent av personalet. Mange observatører mener dette vil kunne gjøre alvorlig skade på omdømmet til den svenske bistanden.

– Jeg er bekymret for av at vi ikke skal kunne levere samme kvalitet i fremtiden. Et flertall av våre ansatte deler denne uroen, sier Ted Wallin, fagforeningen Sacos representant i Sida.

Årsaken til besparelsene har å gjøre med et budsjettunderskudd som ble skapt under den nå avsatte generaldirektøren Anders Nordströms ledelse. I oktober i fjor tok han opp et lån fra staten på 70 millioner svenske kroner for å dekke forvaltningens kostnadsoverskridelser. Sida klarte ikke å betale tilbake alt, og har fortsatt har en gjeld på 55 millioner kroner som skal betales tilbake innen 2012.

Ifølge Sidas nye ledelse må direktoratet kvitte seg med 120-150 årsverk for å få budsjettet i balanse. Omlag 50 ansatte har allerede valgt å forlate Sida eller blitt tvunget til å slutte fordi de har hatt midlertidige stillinger. Ifølge Ted Wallin er mange av dem unge, kvalifiserte nøkkelpersoner. De ser ikke lenger noen framtid i Sida. Mange av etatens avdelinger har dermed fått en svært tøff arbeidsbelastning.

– Sida befinner seg nå i en krise vi ikke har vært i nærheten av siden etaten ble opprettet i 1965, sier Ted Wallin.

Sida befinner seg nå i en krise vi ikke har vært i nærheten av siden etaten ble opprettet i 1965.

Ted Wallin, fagforeningen Sacos representant i Sida.

Nøyaktig hvor mange mennesker som vil forlate Sida, avgjøres i midten av desember. Frem til da skal hele organisasjonen omstruktureres. Fagforeninger og Sidas ledelse forventer å løse noen av besparelsene gjennom pensjonsavganger og totalstopp i nye ansettelser. Uansett kommer organisasjonen til å ende opp med en vesentlig mindre stab enn i dag.

Ifølge Bo Netz, Sidas øverste direktør siden juli, undersøker etaten muligheten for å iverksette andre kostnadsbesparende tiltak enn oppsigelser. En innsparing kan for eksempel gjøres ved å leie ut deler av Sidas kontorlokaler i Stockholm.

I Sidas oppdrag fra regjeringen inngår det å øke antall ansatte i felten. Disse tjenestene er betydelig dyrere enn tjenester i Sverige, noe som ytterligere vil belaste budsjettet. I fremtiden kommer derfor færre personer til å forvalte like mye bistandspenger som i dag. Sannsynligvis vil Sida tvinges til å begrense innsatsen og i større utstrekning samarbeide med andre giverland.

Sidas faglige representanter har jobbet for at etaten skal få mer tid på seg til å tilbakebetale gjelden til den svenske staten. Det skulle kunne redusere skadene i bistandsforvaltningen. Ifølge Bo Netz er mandatet fra regjeringen likevel tydelig. Pengene skal betales tilbake innen 2012. ■

Nils Resare er svensk frilansjournalist.

## NOTISER

### Kritikk for svakt korrupsjonsarbeid

Ambassadene i Etiopia og Malawi får kritikk av Riksrevisjonen for dårlig styring med bistandsmidlene. I Dokument 1, som ble lagt frem tirsdag denne uken, påpeker Riksrevisjonen at antikorrupsjonsarbeid i liten grad er en del av dialogen med tilskuddsmottakere i de to landene. De eksterne revisorene for bistandsprosjektene rapporterer ikke om korrupsjon slik de er pålagt, og den manglende rapporteringen blir ikke fulgt opp av departementet, ifølge rapporten. ■

### Hedrer Strømmestiftelsen

Regjeringen i Burkina Faso har tildelt Strømmestiftelsen landets høyeste utmerkelse innen utdanning «Chevalier de l'Ordre des Palmes Académiques». Utmerkelsen ble gitt som en anerkjennelse for utviklingen av hurtigskoler som nå er en integrert del av utdanningssystemet i tre av verdens fattigste land, Burkina Faso, Niger og Mali. Hurtigskolene gir barn uten skolegang en sjanse til å komme tilbake på skolebenken. ■

### Angelina Jolie hedret fotojournalist

Angelina Jolie og Daniel Bevingfield var blant dem som hedret fotojournalist Alexandra Fazzina (bildet) da hun nylig mottok den prestisjetunge Nansenprisen i Genève. Med sine karakteristiske og sterke fotoreportasjer har britiske Fazzina i en årrekke synliggjort de ofte forsømte menneskelige konsekvensene av krig. Arbeidet har blant annet resultert i boken «A Million Shillings, Escape from Somalia». Dette er første gang i historien Nansenprisen deles ut til en journalist.



### Plan for gjenoppbyggingen av Pakistan

Regjeringen i Pakistan har i samarbeid med FNs utviklingsprogram UNDP lagt en plan for å hjelpe flomraserte lokalsamfunn: Gjennom selssettingsprogrammer, reparasjoner av veier, elektrisitetsnett og annen infrastruktur, skal man de neste månedene normalisere forholdene i landet. Programmet har en ramme på 120 millioner dollar.

– Vi har ikke et øyeblikk å miste. Å komme seg raskt ut av krisen er viktig for å legge grunnlaget for langsiktig utvikling, sier Toshihiro Tanaka, UNDPs programdirektør i Pakistan. ■

#### SIDA

■ Styrelsen for internasjonalt utveklingsarbeid.

■ Har i år et budsjett på om lag 16 milliarder svenske kroner, omtrent halvparten av samlet svensk bistand.

■ For øyeblikket om lag 900 ansatte.



## NOTISER

## Bistandsaktuelt på iPad

Du holder et lite stykke avis-historie i hånden. Denne utgaven av Bistandsaktuelt er nemlig den aller første som også vil være tilgjengelig for lesning på iPad.

Det er viktig får oss å gjøre produktet Bistandsaktuelt mest mulig tilgjengelig for våre lesere, og iPad kommer til å bli brukt av stadig flere de kommende årene. For oss var dette en naturlig videreføring av vår flermediale satsing, sier ansvarlig redaktør Gunnar Zachrisen.

Han viser til at det i juli i år allerede var solgt tre millioner eksemplarer av dette nettbrettet i verden. Selv om iPad ennå ikke er i vanlig salg i Norge, finnes det allerede rundt 25.000 brukere i Norge – og dette tallet vil endre seg svært raskt så snart produktet kommer offisielt ut i salg.

Fagbladet Bistandsaktuelt blir tilgjengelig via den digitale bladkiosken Zinio, der fagbladet vil være gratis – akkurat som i papir- og vanlig webutgave.

På [www.zinio.no](http://www.zinio.no) kan du lese siste utgave. Hvis du skal laste ned Bistandsaktuelt og lese offline, må du installere et gratis program som ligger på denne siden.



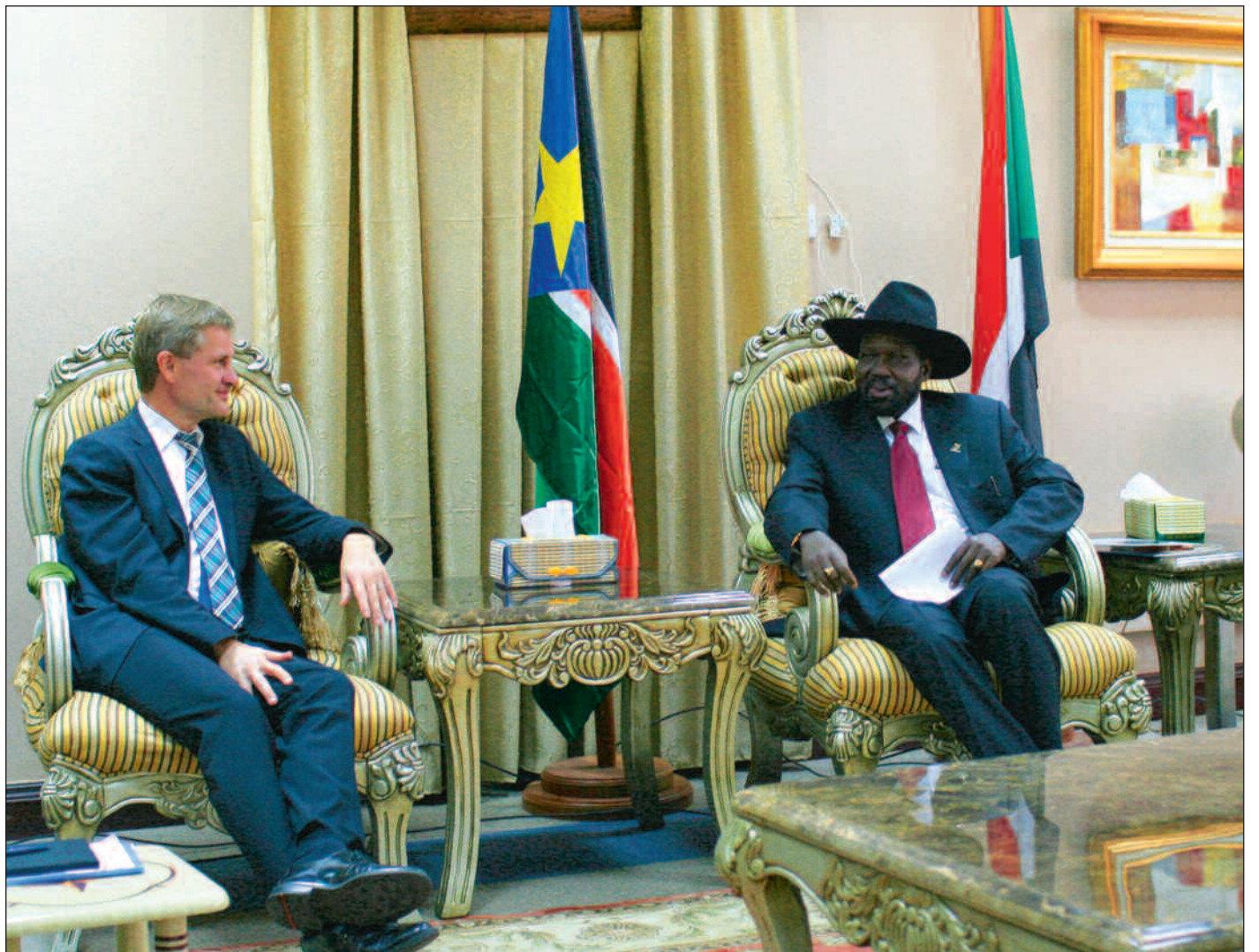
## Matmangel i Pakistan

Millioner av flomofre i Pakistan fryktes å få for lite mat gjennom vinteren. Verdenssamfunnet og pakistanske myndigheter må øke innsatsen for å unngå tragiske konsekvenser, ifølge Røde Kors.

– Underernæring har allerede blitt et svært alvorlig problem. 14 prosent av befolkningen er underernært, og opptil 30-50 prosent av alle barna som kommer til behandling på helseklinikker viser tegn på underernæring, sier generalsekretær i Røde Kors, Børge Brende. ■

## FORUT må ut av Sri Lanka

FORUTs stedlige representant i Sri Lanka, Arne Bangstad, har ikke fått fornyet sin arbeids- og oppholdstillatelse. I et brev fra srilankiske myndigheter daterert 4. oktober ble han beordret til å forlate landet senest 13. oktober. Det er ikke gitt noen særskilt begrunnelse for at Bangstad er bedt om å forlate landet. ■



LYNVISITT: Utviklingsminister Erik Solheim var nylig på sitt tiende besøk i Sør-Sudan. Etter møtet med Sør-Sudans president Salva Kiir så Solheim grunn til forsiktig optimisme. FOTO: YNGVE LEONHARSDEN

## Norsk oljediplomati i Sudan

Analytikere frykter intern strid om ressurser i Sør-Sudan

JUBA: Med under tre måneder igjen til folkeavstemningen som skal avgjøre Sør-Sudans fremtid, trapper de sentrale bistandslandene opp den diplomatiske innsatsen. Nylig var Erik Solheim på sitt tiende besøk i Sør, etter først å ha holdt samtaler med politikere og diplomater i Khartoum.

■ I SØR-SUDAN:  
KJETIL GYBERG OG  
YNGVE LEONHARSDEN

I den sørsudanske hovedstaden venter den krigstrette lokalbefolkningen på hva fremtiden vil bringe. Det samme gjør bistandsarbeiderne som diskuterer mulige evakueringsplaner over kveldspilsen på mange av byens fasjonable vannhull. Også regionale innflyttere gjør seg sine tanker.

– Se på den hektiske byggeaktiviteten, påpeker en kenyansk taxi-sjåfør.

– Alle entreprenørene vil fullføre sine kontrakter før folkeavstemningen.

Fremtiden synes foreløpig å være på vent mens Erik Solheim kommer på lynvisitt til Juba. Etter et kort møte med Sør-Sudans president og Sudans visepresident Salva Kiir, kunne utviklingsministeren likevel utvise en forsiktig optimisme på vegne av sluttspillet om Sør-Sudans fremtid.

**Alt å vinne.** – Det er en veldig spent stemning mellom partene, men samtidig har de tidligere hatt en for-

midabel evne å finne løsninger, sier Solheim. – Viljen til å starte en ny krig sitter veldig langt inne og er ikke i noen av partenes interesse.

Han mener begge parter har en realistisk forståelse av situasjonen:

– Begge sider erkjenner at folkeavstemningen vil føre til løsrivelse, hvilket vil måtte medføre en løsning på helt sentrale temaer som olje, felles gjeld, vannressursene i Nilen, statsborgerskap, grensemarkering og Abyei-spørsmålet, sier Solheim.

Forhandlinger om det omstridte grenseområdet Abyei, som etter planen skal avholde en separat folkeavstemning for å avgjøre om befolkningen blir en del av nord eller sør, holdes for tiden i Addis Abeba. Området har stor symbolverdi, til tross for at oljeforekomstene som tidligere gjorde Abyei så viktig for begge parter er på vei ned. Kun én prosent av Sudans olje kommer i dag fra denne regionen.

**Ny oljenasjon.** Det er andre regioner som er langt viktigere. Upper Nile står for halvparten av landets kjente oljeressurser og dette området vil bli en del av det nye, selvstendige Sør-Sudan. Trolig vil nærmere 80 prosent av Sudans samlede oljeproduksjon tilfalle utbryter-regionen, hvilket vil gjøre Sør-Sudan til det femte eller sjette viktigste oljelandet i Afrika.

Forhandlingene om en fordelingsnøkkel for disse oljeressursene er avgjørende for stabiliteten mellom de to nye nabolandene. Den eneste oljeledningen går for tiden gjennom Nord-Sudan, hvilket gjør partene gjensidig avhengig av hverandre.

Det suverent viktigste er å få partene til å forstå at enten så vinner

begge eller så taper begge, sier Solheim. – Hvis Nord-Sudan skrur igjen oljekrana for å kvele Sør-Sudan, vil de også kvele Nord. Enkelte har forestilt seg at Sør-Sudan kan legge en separat rørledning ut til Mombasa. Men det ville ta mange år, hvilket ville bety at den nye staten ikke vil ha statsinntekter på årevis.

Under forhandlingene som nå foregår i Khartoum og Juba, legger Norge vekt på at oljeformuen som skal fordeles vil kunne bli langt større om partene finner en fredelig løsning. Norsk kompetanse holdes frem som en gulrot: Utvinningsgraden i Sudan er på rundt 20 til 25 prosent, sammenlignet med en utvinningsgrad på mellom 50 til 60 prosent i Norge. Hvis man kan intensivere produksjonen i de allerede eksisterende feltene fra 20 til 30 prosent, vil det bety en inntektsøkning på 50 prosent.

**Intern konflikt i sør?** Et problem med de pågående forhandlingene om Sudans oljefremtid er at representanter fra de oljeutvinnende områdene ikke er representert. Et svært viktig spørsmål er hvor mange prosent som skal tilfalle de lokale myndighetene. En lokal fordelingsnøkkel er avgjørende for Sør-Sudans fremtidige stabilitet.

– Det kan godt hende at de burde vært involvert mer fra starten, erkjenner Solheim.

– Men de kommer helt sikkert med i neste runde, føyer han til.

Spørsmålet er om det er tidnok. Mange analytikere er nemlig mer bekymret for en intern oljekonflikt i Sør etter selvstendighet, enn en ny krig mot Nord. ■



# — Vi må tåle å bli politisert

Norad skal være vaktbikkje for resultater som angår folk flest

En stadig mer politisert bistand, som inngår som et sentralt virkemiddel i en hyperaktiv utviklings- og utenrikspolitikk frontet av ambisiøse norske politikere. Omtrent slik karakteriserer Norad-direktør Poul Engberg-Pedersen tilstanden for norsk bistand høsten 2010.

## ■ GUNNAR ZACHRISEN

Første oktober hadde han sin siste arbeidsdag i direktørstolen. Som leder av Norad – også kalt Direktoratet for utviklingssamarbeid – har danske Engberg-Pedersen fulgt norsk bistand og utviklingspolitikk tett gjennom de siste fem årene. Før det hadde han en lang karriere bak seg både som utviklingsforsker og internasjonal bistandsbyråkrat, blant annet i Verdensbanken.

– Norsk bistand er preget av to forskjellige ting: For det første et fokus på fattigdomsbekjempelse basert på solidaritet og nestekjærlighet, som står sterkere enn i mange andre land. Dernest finnes en sterk lyst til å bruke bistanden som virkemiddel i en meget aktiv, nesten hyperaktiv utviklings- og utenrikspolitikk.

I dette spenningsfeltet er det viktig å sørge for at det også produseres resultater som gagnar fattige mennesker i utviklingsland, sier Engberg-Pedersen. Han beskriver Norad som en vaktbikkje for resultater på bakken.

**To nye trender.** Den tidligere Norad-direktøren beskriver to trender som særlig sterke i perioden han selv har arbeidet for norsk bistand, i tett samarbeid med blant andre utviklingsminister Erik Solheim.

– Det er en tendens til politisering og en tendens til globalisering. Politiseringen består i at det er en vilje fra norsk side til å ta politikk og norske interesser på alvor både i samarbeidslandene og globalt. Det er lokal politikk som bestemmer utvikling. Globaliseringen handler om å forfølge norske interesser i alle internasjonale fora, fra helse, kapital og sikkerhet til klimaforhandlinger om regnskog.

Ifølge Engberg-Pedersen har Norge ennå ikke helt tatt konsekvensene av sin nyorientering. – Skal man ta politisering på alvor, så må man bli mye mer bevisst på en analyse av politisk økonomi i samarbeidsland og politisk økonomi i internasjonale maktforhold. Som konsekvens av dette må bistanden brukes bevisst til å støtte noen og straffe andre. Men så langt vil og bør Norge nok ikke gå, sier han.

Han ser lignende utfordringer i forhold til globaliseringen.

– Skal man ta globaliseringen alvorlig, så må man styre bistanden langt sterkere etter Norges globale politiske mål, som klima, fred og kapital. Dernest må man velge partnere og initiativer samt fordele bistanden ut fra disse målene. Dette er heller ikke gjort med full konsekvens, så langt fastslår den avtroppende direktøren.

**Realpolitikk.** Engberg-Pedersen ser de nye trendene som et ledd i en re-



**TENKEPAUSE:** Norads avgåtte direktør sikter seg inn mot nye, foreløpig ukjente oppgaver på den internasjonale arenaen. I mellomtiden tar han seg en tenkepause. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

## Ordforklaringer:

**Norad** – statlig direktorat underlagt Utenriksdepartementet. Har blant annet som oppgave å kvalitetssikre bistanden og å gi råd til Utenriksdepartementet og norske ambassader.

**Multilateral bistand** – Norsk bistand gjennom FN-organisasjoner og utviklingsbanker.

**Multibilateral** – Norsk bistand gjennom FN og utviklingsbanker, men som er øremerket til spesielle formål.

**Bilateral bistand** – Norsk bistand til enkeltland, hovedsakelig på stat-til-stat-basis.

nasjonalisering av norsk utviklingspolitikk, de samme trender man har sett internasjonalt. Særlig etter terroranslagene i USA 11. september 2001 har det kommet inn sterkere realpolitiske holdninger til utenriks- og utviklingspolitikk, der egeninteresser og sikkerhetspolitikk har fått en sterkere vekt.

– Dette ser vi også i Norge. Det flotte med Norge er likevel at man ser dette i en videre sammenheng, der man makter å definere en ny politikk der utvikling, globale fellesinteresser og norske interesser kan gå hånd i hånd.

**Flott håndverk.** – *Hvordan vil du karakterisere satsingen på klimatilstand, særlig kampen mot avskoging, som har vært et hovedtrekk ved Erik Solheims utviklingspolitikk?*

– Det er noe av det beste politiske håndverk jeg har sett. Med klima- og regnskoginitiativet har Norge klart å sette en sak veldig sterkt på den internasjonale dagsorden. Det er også et initiativ som har profilert Norge på en svært positiv måte. Politikk- og programutviklingen rundt dette har vært gjennomført med ambisjon og dristighet.

Engberg-Pedersen mener derimot at det er altfor tidlig å si noe om resultater.

– Om det norske initiativet i siste instans vil bety noe for klima og avskoging og for de fattige i regnskogen aner vi svært lite om foreløpig, men forhåpentligvis kan Norads evalueringsavdeling etter hvert gi oss noe av svaret på dette, sier han.

**Hvorfor Brasil?** Den danske bistandseksperter er samtidig i tvil

om en fortsatt storsatsing på Brasil og Amazonas er den beste bruken av norske klimamilliarder.

– Dette går jo bra så lenge Brasil har en god president som ønsker resultater i kampen mot avskoging, men vi må også stille oss spørsmålet: Burde ikke Brasil selv, et relativt rikt og velstående land, kunne oppnå disse resultatene uten vår hjelp?

Jeg synes dette har blitt litt for mye støtte til en suksess, uten at vi

## ” Burde ikke det velstående Brasil selv klare å finansiere sine tiltak mot avskoging?

**Poul Engberg-Pedersen**, Norads avgåtte direktør.

samtidig har vurdert hva som er den mest effektive bruken i forhold til å oppnå resultater.

Norad-direktøren viser til at Norge allerede er involvert i et samarbeid om å redusere avskoging i land som Indonesia, DR Kongo og Papua Ny-Guinea.

Kanskje burde vi heller brukt bistandsressursene i slike fattigere regnskogland, der forholdene er mer kompliserte. Men det krever selvsagt også at vi i større grad følger opp med en norsk tilstedeværelse for å sikre en god kontroll over pengebruken og rådgiving i forhold til hvordan man kan støtte samarbeidsland, for eksempel i å begrense korrupsjon og regulere virksomheten til tømmerselskapene, sier han.

**Ny kurs i Norad.** Engberg-Pedersen mener at hans egen etat, Norad, har bidratt svært positivt under programutviklingen for skoginitiativet. – Jeg er stolt over at klima- og skogprogrammet nå i langt sterkere grad inkluderer tiltak for menneskene som bor der, en kursomlegging som er i tråd med selve grunnpilarene i norsk bistand. På dette området har det vært en sterk innsats fra Norads side, fastslår han.

Ifølge ham er Norads klima- og skogarbeid bare ett av flere eksempler på den store endringen som har skjedd i direktoratets arbeidsoppgaver under hans ledertid.

– Norad er i dag likeså involvert i multi- og multibilateral bistand som i den bilaterale bistanden. Dette er ledd i et helt bevisst forsøk på å løfte kvaliteten av norsk engasjement innenfor de multi- og multibilaterale kanalene, det vil si i de internasjonale organisasjonene. Sammen med fokus på resultater av bistanden og utviklingspolitikken er dette noe av det jeg er mest stolt av å ha bidratt til i min ledertid, sier han.

**Politisk vilje.** – *Hvordan vil du karakterisere samarbeidet ditt med utviklingsminister Erik Solheim under disse fem årene?*

– Jeg har utrolig stor respekt for ham. Han er en politiker som ikke bare ønsker å få til noe, men også formulerer politikken på et sterkt og klart grunnlag. Samtidig som jeg har hatt respekt for ham som politiker, så har han hatt respekt for at jeg vet «litt» om bistand. Dessuten er han jo en hyggelig fyr. ■





# – Upolitisk bistand er vår

Utviklingsministeren  
avviser forsker-kritikk



Utviklingsminister Erik Solheim avviser at det er noen motsetning mellom satsing på politiske «fanesaker» og langsiktig fattigdomsbekjempelse. Han innrømmer likevel mer enn gjerne at norsk bistand er blitt mer politisert de siste årene.

#### ■ GUNNAR ZACHRISEN

Forskeren Alf Morten Jerve, som også er medlem i Verdensbankens inspeksjonspanel, uttalte nylig i et intervju med Vårt Land at norsk bistand tar skade av at vi «kaster penger etter fanesaker». Jerve mener at kortsiktige politiske satsinger går på bekostning av langsiktig bistandsarbeid. Ifølge forskeren fører det til at bevilges mye penger i situasjoner der det ikke finnes kapasitet til å nyttiggjøre seg pengene.

- Tanken om upolitisk bistand er meningsløs. Når vi støtter arbeid for fred, miljø og klima er dette også satsinger som kommer de aller fattigste til gode. Mange fattige lever i land med krig og konflikt, og ingen ting er viktigere for dem enn fred og

## BISTANDBUDSJETTET 2011

trygghet. Når det skjer naturkatastrofer eller miljødeleggelse er det ikke Wall Street som blir rammet, det er først og fremst de aller fattigste, sier utviklingsministeren.

SV-statsråden understreker likevel at det aller viktigste er å bygge opp fattige lands generelle utviklingsnivå. Grunnlaget for det skapes av de politiske veivalgene som gjøres av landene selv, mener han.

- Det var da Kina endret politisk kurs midt på 1970-tallet at grunnlaget ble lagt for at en halv milliard mennesker ble løftet ut av fattigdom. Tilsvarende er det ulikheter i politikk som har gjort at den ene delen av øya Hispanola, som heter Den dominikanske republikk, er seks ganger rikere enn den andre som heter Haiti, sier Solheim.

Han avviser også de kritikerne som har ment at Norge kjøper seg internasjonal profilering og innflytelse gjennom store bevilgninger til FN-organisasjoner, klimasatsinger eller store nye helsefond.

- Skulle man virkelig ønske å kjøpe seg makt og innflytelse, finnes det tross alt lettere tilgang til

det gjennom bilaterale kanaler, sier Solheim.

- Både Tanzania og Mosambik får kraftige bistandskutt neste år og bilateral bistand synker. Endrer Norge nå bevisst kurs i retning av å trappe ned tradisjonell langsiktig bistand?

- Det vi gjør er i noen grad å erstatte tradisjonell bilateral bistand med tradisjonell FN-bistand. Dette er både i tråd med Paris-erklæringen og i tråd med hva utviklingslandene selv ønsker. Vi prøver for eksempel å hindre at Tanzania skal drukne i byråkrati. Istedenfor at landet har 30 forskjellige avtaler om støtte til utdanning med en rekke ulike bistandsgivere, er det bedre med én avtale med én giver. Det betyr, i dette tilfellet, at pengene til utdanningssektoren går gjennom Unicef i stedet for Norge, sier Solheim.

Han mener samtidig at endringene som er foreslått i budsjettet innenfor den bilaterale bistanden i budsjettet ikke kan tolkes som ledd i en generell nedtrapping av tradisjonell stat-til-stat-bistand.

- Det er ikke noen nedtrapping av bilateral bistand i dette budsjet-

**Det vi gjør er i noen grad å erstatte tradisjonell bilateral bistand med tradisjonell FN-bistand.**



tet, selv om det er blitt kuttet litt her og der. Men det er for å gi rom for en stor satsing på ren energi. Det er jo også i utgangspunktet en bilateral bistand, men på et område der Norge har helt særlige fortrinn. Vår tenkning er at der Norge har særlig kompetanse, historie eller tradisjoner for samarbeid er det naturlig å videreføre bilateral bistand. Der slike fortrinn ikke finnes ser vi det som mer naturlig å kanalisere bistanden gjennom FN eller andre multilaterale kanaler.

- Statsminister Jens Stoltenberg har nylig tatt til orde for å stille sterkere krav til mottakerlandene selv?

- Så langt skjer den sterkeste operasjonaliseringen av dette i skogprogrammet, slik jeg ser det. For dette er jo en ny tenkemåte, med et program som er etterskuddsfinansiert. Det innebærer samtidig at bistandspartneren er herre i eget hus og må ta ansvar for å frambringe målbare resultater. Dette er ingen enkel resept som passer for alle typer utviklingssamarbeid i alle land. Vanskeligst vil det være i de aller fattigste landene som har minst evne til å takle krav. Men det også være egnet i noen tilfeller, og jeg håper vi får se mer til denne typen tilnærminger over tid. ■

## Storsatsing på energi-bistand skal oppmuntre investorer

Utviklingsminister har håp om at en dobling av støtte til ren energi i utviklingsland vil få private investorer på banen. Pengene skal blant annet kanaliseres via Statens investeringsfond for næringsutvikling i utviklingsland – Norfund.

#### ■ GUNNAR ZACHRISEN

- Satsingen på ren energi er det vesentlige grepet i dette budsjettet. Hvis det kun blir bistand som skal finansiere satsing på vindkraft, soleenergi og vannkraft er det knapt noen vits. Formålet er først og fremst å bidra til å starte en prosess for å utløse mer private midler til investeringer i utviklingsland, sier Solheim.

Han ser for seg ulike konstellasjoner av investorer og långivere som kan bistå nasjonale myndigheter i utviklingslandene. - Bilaterale bistandsgivere, private investorer, den grønne utviklingsmekanismen, og ved store prosjekter Verdensbanken, FN-organisasjoner og landenes egne myndigheter. Sammen kan de bidra på ulike måter, sier Solheim.

I forslaget til statsbudsjett øker støtten til Norfund med 485 millioner kroner. I tillegg støttes ulike energiprojekter i Afrika og Asia med særlig vekt på India. Pengene går til økt produksjon av fornybar energi fra vannkraftverk og utbygging av nasjonale elektrisitetsnett.

Satsingen på ren energi er også en viktig klimasatsing. Vi vet at det er i utviklingslandene den store veksten i energiforbruket vil komme de neste 50 årene, sier Solheim.

- Mer penger til ren energi kan høres ut som enda mer penger til store vannkraftsatsinger. Fra tidligere vet vi at



VANNKRAFT I UGANDA: Norske private investorer har tidligere stått sentralt i byggingen av Bugoye-kraftverket.

FOTO: KEN OPPRAN

veien kan være lang fra store kraftutbygginger og til fattige mennesker i utviklingsland?

- Vi må aldri glemme at det var det i Norge også. Da Sam Eyde begynte å bygge ut fossene på Rjukan var det noe som i første omgang primært var til fordel for næringslivet og middelklassen, men det var også mange arbeidere involvert i selve utbyggingen. Men først og fremst

handler kraftutbygging om å skape et grunnlag for økonomisk framgang, som igjen vil være til fordel for store befolkningsgrupper. Det er noe av det vi i dag ser i land som Kina og Brasil der hundrevis av millioner mennesker er brakt ut av fattigdom.

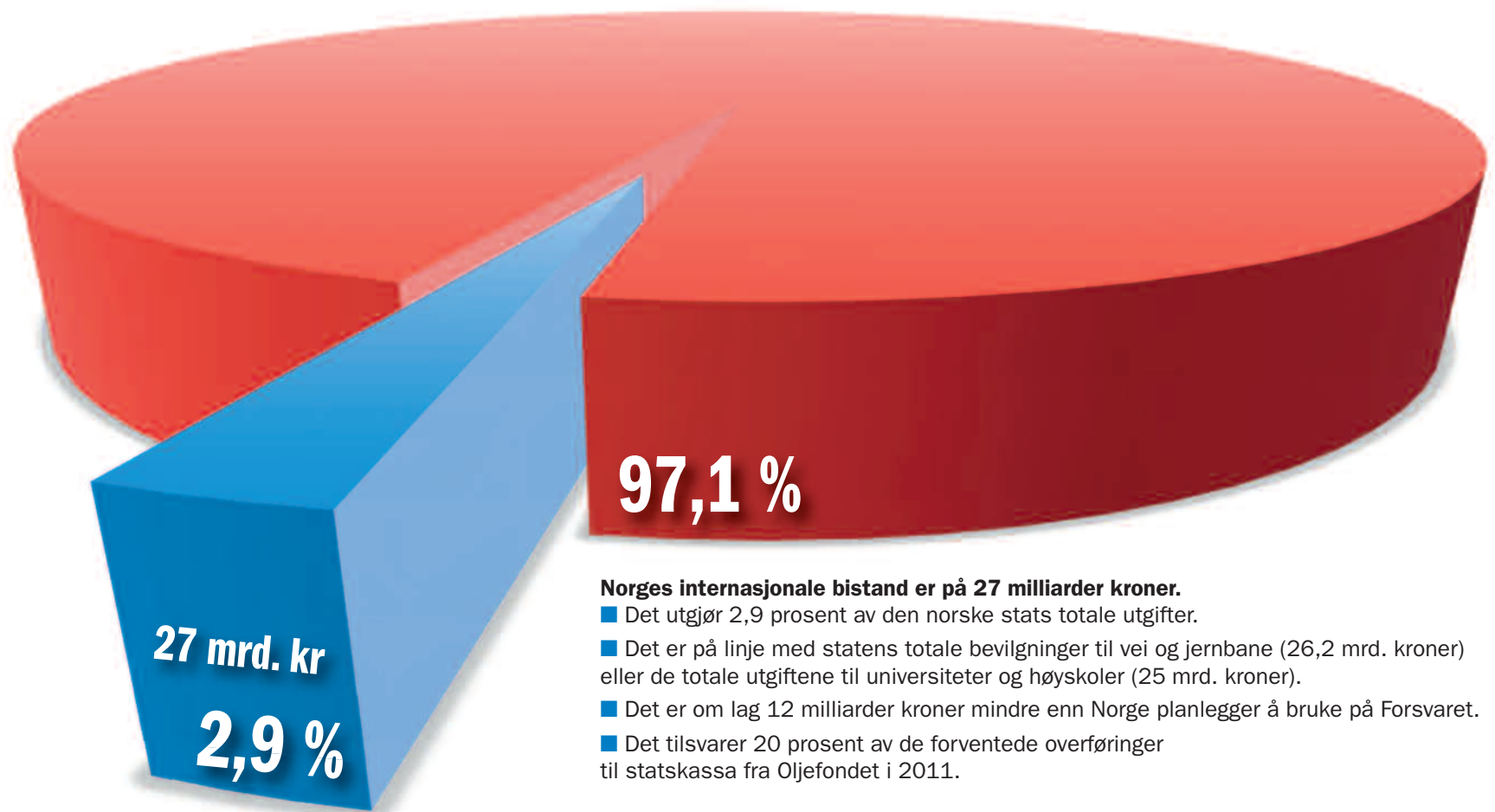
Men selvfølgelig bør man ved all slags energiproduksjon se spesielt på hvordan folk i nærrområdene kan

få tilgang til kraft. I land som Malawi og Mosambik er under ti prosent av befolkningen tilknyttet strømmettet. I slike sammenhenger har det å få strøm enorme ringvirkninger for folk, enten det gjelder å skaffe leselys slik at barn og unge kan lese leksrer om kvelden eller strøm for å kunne drive den lokale helseklinikken. ■

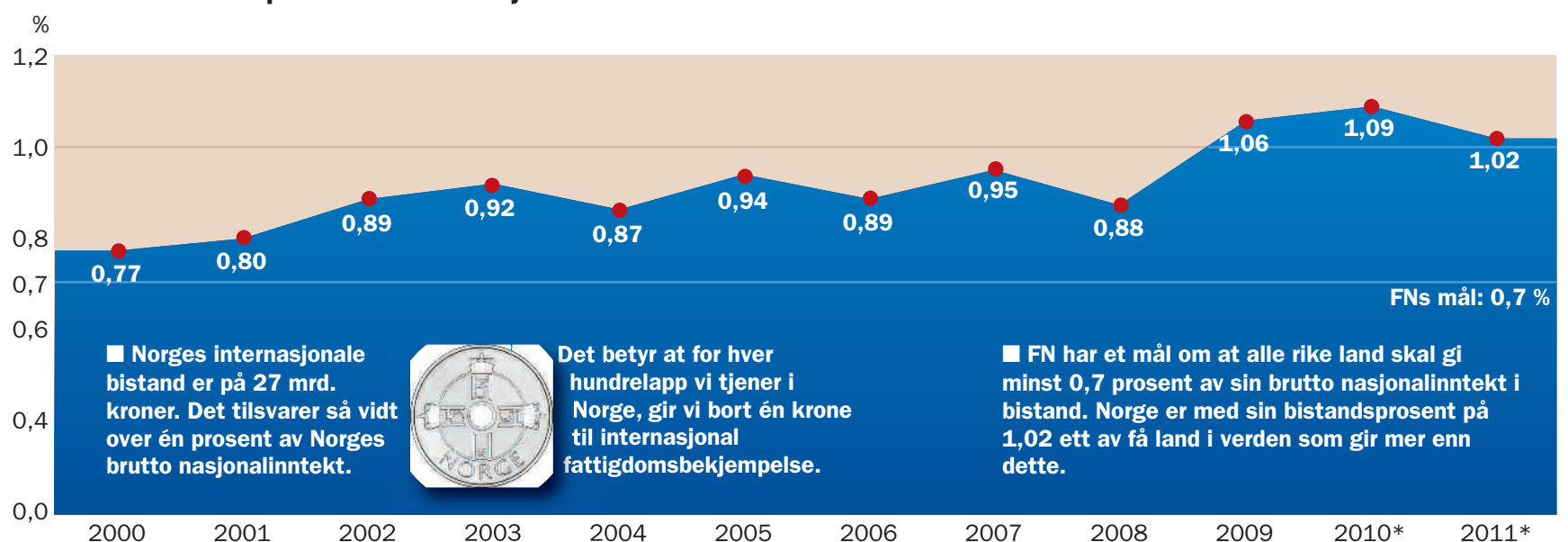


# Hvor stor er bistanden?

Her er noen nøkkeltall om neste års bistandsbudsjett

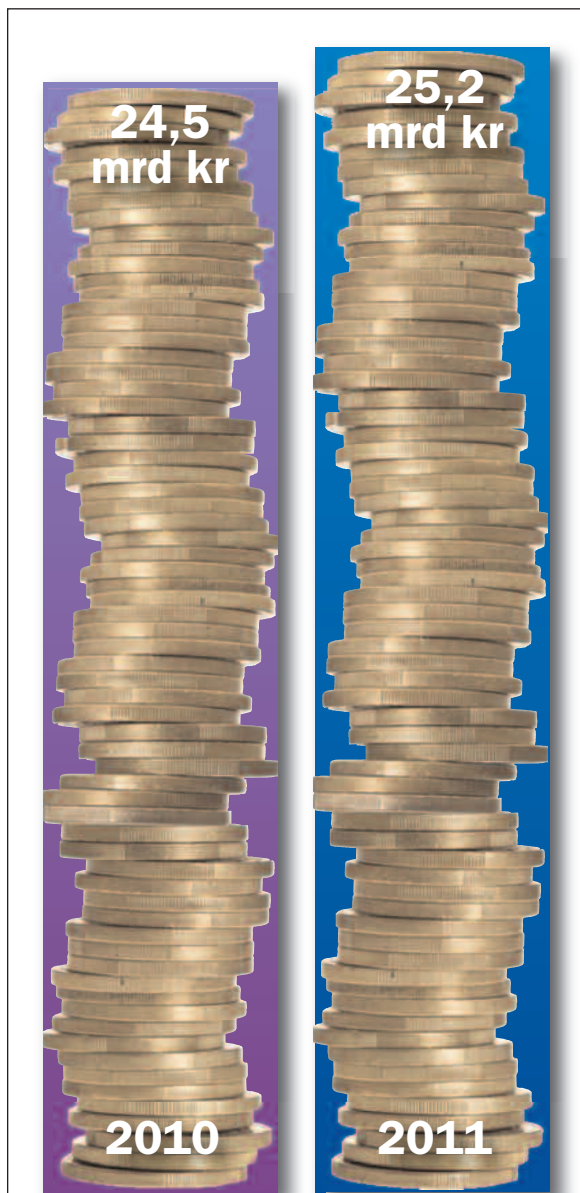


Total norsk bistand som prosent av brutto nasjonalinntekt – 2000-2011





Les mer om  
bistandsbudsjettet  
på våre nettsider  
bistandsaktuelt.no



## Reell bistand øker 2,9 prosent

■ I de offisielle tallene for Norges internasjonale bistand og i de årlige innrapporteringene til OECDs utviklingskomité inngår også utgifter til bosetting av flyktninger og asylsøkere i Norge. Dette har i praksis ingenting med norsk bistand å gjøre, men er en vanlig måte å regnskapsføre asylsøkerutgifter på internasjonalt.

■ Hvis vi korrigerer for disse anslåtte utgiftene, som er kraftig redusert fra 2010 til 2011, vil Norges internasjonale bistand neste år øke med 2,9 prosent.

■ Norges internasjonale bistand for 2010, med fradrag for asylmottak, utgjorde 24,5 mrd. kroner. For 2011 vil Norges «asylmottakskorrigerte» internasjonale bistand utgjøre 25,2 mrd. kroner.

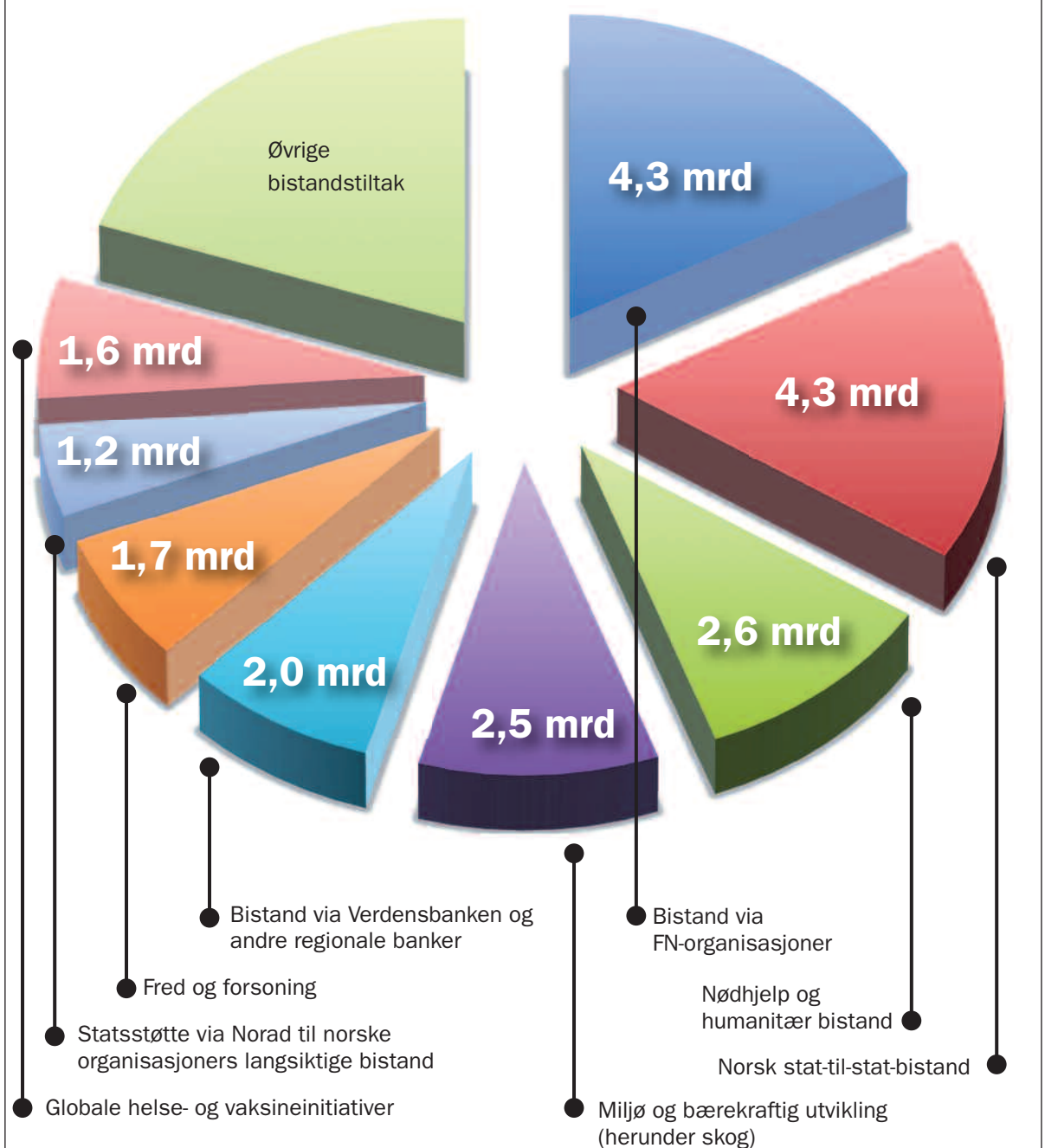
## Dette er vinnerne på bistandsbudsjettet 2011

■ Ren energi-satsingen foreslås doblet – til å utgjøre om lag 1,6 mrd. kroner. Dette innebærer blant annet en stor bevilgningsøkning for Norfund, et statlig investeringsselskap som skal utvikle og etablere bedrifter i fattige land. Norfund skal i 2011 prioritere tiltak for å stimulere kommersielle investeringer i ren energi og andre klimavennlige prosjekter i utviklingsland.

■ Støtten til klimatilpasset landbruk, matsikkerhet og forebygging av naturkatastrofer foreslås økt med 335 millioner kroner.

■ Støtten til nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter øker med om lag 250 millioner kroner neste år, en økning på ti prosent.

### Noen store poster på budsjettet



## Kutt i bilateral bistand

■ For andre år på rad kuttes bistanden til Asia, Afrika og Latin-Amerika, mens Midtøsten får det samme. Slik er regjeringens rammer for den bilaterale bistanden neste år. Det samlede kuttet er på drøyt 250 millioner kroner.

■ Budsjetterte kutt i bilateral bistand behøver likevel ikke å bety at de enkelte landene eller regionene ender opp med mindre bistand fra Norge. De samme landene eller regionene kan nemlig få økte bevilgninger gjennom andre kanaler, som for eksempel øremerket bistand gjennom FN, bistand gjennom klima- og skog-

bevilgningen eller bistand via globale helsefond.

■ I motsetning til for ett år siden er det nå Afrika som kuttes mest (- 190 mill. kroner), mens også Asia (- 43 mill. kr) og Latin-Amerika (- 20 mill. kr.) får kutt. Samtidig skånes Midtøsten-bistanden (nullvekst) for andre år på rad.

■ Den samlede bistanden til de fire regionene for neste år er foreslått til henholdsvis 2,6 milliarder kroner for Afrika, 949 millioner kroner for Asia, 500 mill. kroner for Midtøsten og så vidt over 200 millioner kroner for Latin-Amerika.

■ Ifølge plantallene for Afrika er det Tanzania som må ta det største kuttet (- 100 mill. kroner), dernest Mosambik (- 50 millioner kroner), Etiopia (- 20 mill. kroner) og Zambia (- 18 mill. kroner). De store budsjettvinnerne er Sudan med en økning på drøyt 40 millioner kroner og Liberia med 30 millioner kroner.

■ I Asia holdes norsk bistand til Afghanistan og Pakistan på samme nivå som ved fjorårets budsjett – til sammen 575 millioner kroner. Pakistan og Afghanistan får imidlertid også støtte fra andre budsjettposter.



## NOTISER

## Flere bor i by

I løpet av de neste 20 årene vil over 95 prosent av befolkningsveksten i utviklingsland finne sted i urbane områder, ifølge en ny rapport fra Verdensbanken. Befolkningen som bor i by er forventet å vokse fra 2,6 milliarder i 2010 til 3,9 milliarder i 2030. I Afrika og Asia alene vil den urbane befolkningen øke med 62 millioner mennesker hvert år, og innen 2030 vil 56 prosent av utviklingslandenes befolkning bo i by. ■

## 236 000 drept i naturkatastrofer

Over 236 000 mennesker har blitt drept i naturkatastrofer i 2010, ifølge FN. De nye tallene viser at 256 millioner mennesker har blitt rammet av ulike typer katastrofer som jordskjelv, flom, tropiske stormer og jordskred i samme periode. Ifølge estimater fra Center for Research in the Epidemiology of Disasters (CRED) har disse katastrofene kostet 81 milliarder dollar fra januar til september. ■

## Tjener for lite

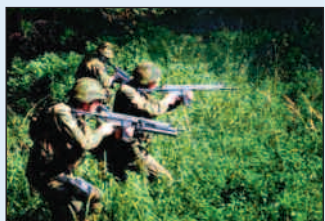
Tekstilarbeidere i Bangladesh må jobbe i tre timer for å tjene nok penger til en kilo ris. Og i land som Kambodsja, Bangladesh, India og Sri Lanka rekker ikke en timelønn engang til å kjøpe et såpestykke, kommer det frem i en undersøkelse gjennomført av Framtiden i våre hender.

Organisasjonen mener kleskjeder som importerer klær fra disse landene må sikre at tekstilarbeiderne får en levelig lønn. ■

## — Send norske soldater til Kongo!

Så langt i år har 15.000 mennesker blitt voldtatt på brutalt vis i Kongo. FN-styrken MONUSCO er blitt kritisert for manglende evne til å beskytte befolkningen mot overgrepene. Forsvarsminister Grete Faramo (Ap) har kommet med signaler om at Norge skal trappe ned sin militære innsats i Afghanistan. Kirkens Nødhjelp ønsker seg nå en diskusjon om hvor de norske styrkene skal settes inn neste gang.

Norge og andre europeiske land må styrke FN-styrken i Kongo. Den er både underbemannet og mangler skolering i å beskytte mot denne grusomme formen for krigføring, sier utenlandssjef Anne Synnes i Kirkens nødhjelp til NRK. Hun mener ministeren nå må ta til orde for å sende norske soldater til Kongo. ■



ØDELEGGENDE: Den planlagte veien gjennom Serengeti kan forstyrre vandringsmønsteret til titusener av sebraer og over en million gnuer, frykter forskere.

FOTO: SCANPIX/SARA DURANT

# Veiplaner skaper strid

## Norge støtter vern av Serengeti

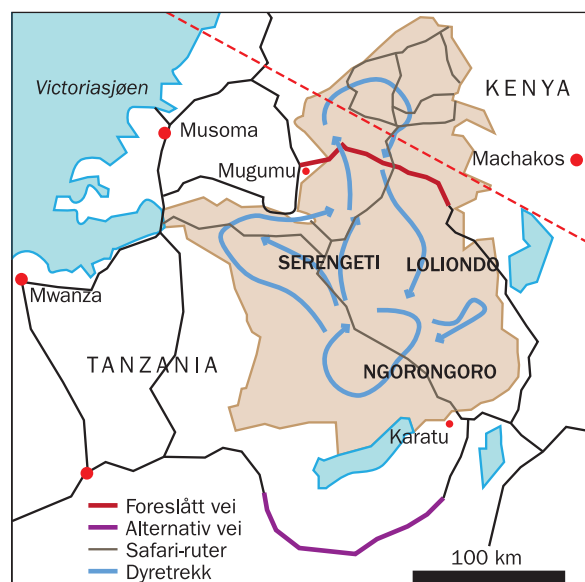
DAR ES SALAAM: Norge kaster seg inn i striden om kontroversielle veiplaner i nasjonalparken Serengeti. – Den planlagte veien kan ha ødeleggende konsekvenser for villdyrenes vandringsmønster, sier norsk diplomat. Han oppfordrer tanzanianske myndigheter til å fatte den riktige beslutningen.

■ I TANZANIA:  
KIZITO MAKOYE

– Vi vet fra vårt eget land at veibygging i verneområder er et svært følsomt spørsmål, og at det kan ha meget alvorlige konsekvenser for dyrelivet, sier ambassaderåd Ivar Jørgensen ved den norske ambassaden i Tanzania.

–Norge, som Tanzanias utviklingspartner, er trygg på at miljøkonsekvensanalysene av veiplanene vil gi nødvendig kunnskap til å ta en riktig avgjørelse, legger han til. Vitenskapsfolk over hele verden ber nå Tanzanias regjering revurdere sine planer om en 50 kilometer lang asfaltvei gjennom nasjonalparken, av hensyn til miljøet. Ivar Jørgensen oppfordrer regjeringen i Tanzania til å vurdere en alternativ trasé som går sør for Serengeti for å unngå mulige miljøskader.

**12 millioner kroner i støtte.** – Vi forstår og støtter behovet for å styrke utviklingsmulighetene i fjerntliggende områder rundt Serengeti. Det kan være mulig å utforme utviklingsprogrammer for disse områdene som er mindre kontroversielle og som ikke avhenger av en vei gjennom nasjonalparken, understreker han.



Jørgensen roser samtidig Tanzanias innsats for å verne dyrelivet i mange deler av landet. Norge er blant landene som er i front med støtte til miljøverntiltak i Tanzania. I fjor ga Norge inn 12 millioner kroner i støtte for å hindre avskoging i Tanzania. Til tross for kritikken sier president Jakaya Kikwete at hans regjering vil gå videre med veiplanene, og samtidig gjennomføre forebyggende tiltak for å unngå miljøskader.

– Serengeti vil ikke dø og prosjektet vil ikke forårsake ødeleggelse, sa Kikwete under et av sine valgkampmøter i Arusha.

**Undring over veivalg.** Den nye 170 kilometer lange Arusha-Musoma-veien vil etter planene skjære gjennom en nordlig del av Serengeti. Hovedveien skal gå fra kysten av Tanzania til Victoriasjøen og til Uganda, Rwanda, Burundi og DR Kongo. Kritikere har undret seg over presidentens ønske om å legge veien

gjennom Serengeti. En alternativ rute, lenger sør og utenfor nasjonalparkens grenser, vil stort sett gi de samme økonomiske gevinster fra økt handel og samtidig unngå de mest alvorlige miljøeffektene.

– En vei tvers gjennom parken vil forstyrre vandringsmønstrene for titusener sebraer og gaseller samt for 1,3 millioner gnuer, sier professor Andrew Dobson ved Princetonuniversitetets institutt for økologi og evolusjonsbiologi.

**Ingen forklaring.** Tanzanias tidligere statsminister Edward Lowassa er sitert på at «det er urealistisk å verdsette ville dyr over velferden til mennesker som trenger bedre infrastruktur og andre sosiale tjenester». Lokale aktivister avviser hans kommentarer som ren politisk retorikk. Dersom gnuenes tilgang til Mara-veien ved grensa til Kenya blir blokkert, vil bestanden bli redusert til under 300.000, anslår økologer.

De britiske dyrevernerorganisasjonene Wildlife Conservation Society og Zoological Society of London har protestert mot planene, og får oppslutning om sin kampanje mot hovedveien på de sosiale nettstedene Facebook og Twitter.

Det går rykter om at den kinesiske regjeringen vil finansiere prosjektet, som har en prislapp på 480 millioner dollar (2,8 milliarder kroner), for lettere å føre ut mineraler og andre råstoffer fra kinesiske investeringer i Øst-Afrika. Det har ikke kommet noen offisiell forklaring om bakgrunnen for veibeslutningen eller hvor finansieringen vil komme fra.

Villmarksturisme er en hjørnestein i Tanzanias økonomi. Serengeti, sammen med Kilimanjaro, er svært viktig for turistindustrien. ■

**Kizito Makoye** er tanzaniansk journalist med base i Dar es Salaam.

Det kan være mulig å utvikle disse områdene uten en vei gjennom nasjonalparken.

Ivar Jørgensen, Den norske ambassaden i Tanzania.



# Opposisjonspolitiker løslatt

Sterkt internasjonalt press førte fram

Etter 646 dager i fengsel, mer enn 200 av dem i isolasjon, ble den etiopiske opposisjonslederen Birtukan Mideksa nylig løslatt fra fengsel.

■ HEGE OPSETH

Løslatelsen kom etter at menneskerettighetsaktivister verden over har kjempet for hennes frihet. Den etiopiske regjeringen har vært under sterkt press fra det internasjonale samfunnet og Amnesty er blant de som har hatt en internasjonal kampanje for den tidligere dommeren. Amnesty har kalt fengslingen av Mideksa for «urettferdig og politisk motivert».

Birtukan Mideksa, som tidligere har jobbet som dommer, er leder for et av opposisjonspartiene i Etiopia - Unity for Democracy and Justice party. Hun ble arrestert sammen med 100 andre opposisjonelle i forbindelse med uroen i landet etter valget i 2005. Men hun ble senere benådet og løslatt, for så på nytt å bli arrestert i desember 2008 etter å ha vært på et besøk i Europa.

Hun fikk da en livstidsdom, og Etiopias statsminister Meles Zenawi



SATT FRI: Birtukan Mideksa ble nylig løslatt fra etiopisk fengsel.

uttalte senere at landet aldri ville inngå en avtale med noen om å sette Birtukan Mideksa fri. Men flere land, blant dem Norge, har jobbet for hennes løslatelse, og den skjedde altså 6. oktober.

**Støre glad.** - Jeg er glad for at den etiopiske opposisjonslederen Birtukan Mideksa nå er løslatt fra fengsel, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

Han opplyser at Norge ved flere anledninger tatt opp denne saken med etiopiske myndigheter.

Løslatelsen er viktig i arbeidet med å videreutvikle demokratiet i Etiopia. Jeg håper at Birtukan Mideksa kan komme med viktige bidrag til å fremme en demokratisk flerpartikultur i landet, sier utenriksministeren i en pressemelding.

**Krass kritikk.** Etiopia, som i 2008 mottok 213 millioner kroner i bistand fra Norge, er et av landene som fikk krass kritikk i Amnestys årsrapport for 2009. Blant annet sitter det mange opposisjonelle i etiopiske fengsler, og landets presse og rettighetsorganisasjoner har svært trang arbeidsvilkår.

Norge er blant de mindre, bilaterale giverne i Addis Abeba, og det meste av støtten gis via norske frivillige organisasjoner og FN. I flere år var de diplomatiske forbindelsene på et minimumsnivå etter at Norge hadde kritisert landet for menneskerettighetsovergrep etter de nasjonale valgene i 2005. ■

## Jurister forbereder det neste Atlantis

Hva skjer med statsborgerskapet ditt dersom landet forsvinner i havet? Marshalløyene har satt jurister på saken.

■ EVEN TØMTE

Stigende havnivå gjør at 65 000 mennesker står i fare for å bli statsløse i overskuelig framtid.

FNs klimapanel IPCC anslår at havet i gjennomsnitt vil stige med mellom 18 og 59 centimeter fram til 2100. Estimaten tar imidlertid ikke hensyn til at smeltingen av isbreer kan akselerere, og enkelte klimaforskere mener stigningen kan bli vesentlig større.

For flere øystater i Stillehavet kan stigningen bli dramatisk. Marshalløyenes høyeste punkt ligger bare to meter over havet. Dersom havet stiger i tråd med prognosene, kan store deler av landet rett og slett forsvinne, eller ferskvannsreservene kan bli ødelagt og øyene dermed bli ulevelige for planter og mennesker.

- For å bli betraktet som en suveren stat i henhold til internasjonal lov må man besitte et landområde og en permanent befolkning på dette området. Øyer som oversvømmes vil dermed miste sin status som suverene stater, sier Greg Wannier, forsker på internasjonal klimarett.

**Land uten land.** Statsledere i de truede øystatene kan dermed se seg nødt til å planlegge sin egen avvikling.

Men hvordan forholder internasjonal rett seg egentlig til at et land blir borte?

- Det enkle svaret er at vi ikke vet det. Men det finnes muligheter, sier Wannier, som er visedirektør for

Center for Climate Change Law ved Columbia Law School i USA.

Senteret har nylig blitt engasjert av Marshalløyene for å utrede de juridiske konsekvensene det vil ha dersom landet slukes av havet.

- En mulighet kan være å kjøpe landområder fra en annen stat. Problemet er å finne en stat som er villig til å kvitte seg med noen del av sitt territorium. En annen mulighet er å slå seg sammen med en annen stat i en slags føderasjon. Da ville man blant annet bevare retten til havområder, selv om de ville gå til vertsstaten. Og fremdeles ville disse øyene måtte finne en stat som er villig til å ta vare på hele befolkningen deres, sier Wannier.

**Malteserordenen.** Problemene har fått enkelte til å ta til orde for å anerkjenne «stater uten territorium». Det finnes historiske eksempler på statsdannelser uten territorium som kan være modell for framtidige øystater uten øyer.

Malteserordenen var en ridderorden som regjerte på Malta frem til

den ble kastet ut av Napoleon i 1798. I dag har ordenen diplomatiske forbindelser med et stort antall av verdens land, utsteder egne pass og har observatørstatus i FN.

Et annet eksempel er Pavesetet, som var anerkjent som suveren myndighet fra 1870 til 1929, selv om Vatikanstaten var annektert av Italia.

- Et slikt scenario vil innebære at øyboerne flytter, men fortsetter å være borgere av Marshalløyenes myndigheter, og de ville fortsette å tilby enkelte tjenester og ivareta Marshalløyenes havområder, sier Wannier.

**Nybrottsarbeid.** En ting er hva som skjer med selve statsdannelsen og territoriene. Et annet uavklart spørsmål gjelder innbyggerne. Hvilket statsborgerskap kan de gjøre krav på dersom landet deres ikke lenger eksisterer? Og finnes det åpninger i internasjonal rett for spørsmålet om erstatningsansvar?

- Det går an å tenke på mange av disse spørsmålene innenfor dagens juridiske regimer, men svarene man får er kompliserte og lite tilfredsstillende, mener Wannier.

Center for Climate Change Law skal i samarbeid med Marshalløyene arrangere en internasjonal konferanse i mai neste år. Greg Wannier ønsker seg en internasjonal konvensjon som kan gi tydeligere svar på spørsmålene de står overfor.

- Dette er spørsmål som uansett neppe kan løses i en rettssal, men man kunne inngå enkeltavtaler mellom enkelte land. Uansett ville det være enklere å bli enige om reglene på forhånd. Det vil også kunne gi innbyggerne på disse øyene en sterkere følelse av trygghet, sier forskeren. ■



## NOTISER

### Ber Giske droppe frihandelsavtale

En rekke norske organisasjoner og fagforeninger, deriblant Norsk Folkehjelp og Flyktninghjelpen, ber Nærings- og handelsminister Trond Giske innstendig om å ikke ratifisere frihandelsavtalen med Colombia. I et brev til ministeren understreker de at den såkalte EFTA-Colombia-avtalen ikke bør inngås før en realistisk fredsprosess er på plass, og colombiansk sivilsamfunn kan rapportere om grunnleggende forbedringer av menneskerettssituasjonen. I følge organisasjonene har det pågått en væpnet konflikt i Colombia i over 45 år. Over 4 millioner mennesker er drevet på flukt og 34 urfolksgrupper er truet av kulturell, økonomisk og fysisk utradning. 2670 medlemmer av fagbevegelsen er drept siden 1986 og tusenvis av kvinner voldtatt som direkte følge av konflikten. ■

### Mer skatt fra olje og gull

Økt skatt fra selskaper som henter ut naturressurser er den enkleste og ofte eneste løsningen mange fattige land har til å skape utvikling, ifølge utviklingsekspert Paul Collier (bildet),



som var en av gjestene på Norads Fattigdomskonferanse som nylig ble avholdt. Siden Asia har hatt stor suksess med å bygge opp industri, og fremdeles har lavtlønnede arbeidere, vil det bli svært vanskelig for afrikanske land å ta opp konkurransen. Dermed vil mulighetene til økte inntekter fra skatt på vanlige folks lønninger være svært små.

- Her og nå er det derfor naturressursene som gir de største mulighetene for inntekter. Fattige land må derfor lære seg den vanskelige oppgaven å bruke inntekter generert fra naturressurser til å skape utvikling, sier han. ■

### Matvarekrise blant flyktningene i Kismayo

Situasjonen for flere tusen internt fordrevne personer i Somalias sørlige havneby Kismayo har blitt verre i løpet av de to årene som har gått siden islamistiske opprørere tok kontroll over byen og tvang hjelpearbeiderne til å trekke seg tilbake.

Det har ikke vært noe matvarehjelp i leirene de siste årene, og det er ingen hjelpeorganisasjoner her. Vi er derfor avhengige av det vi kan klare å skrape til oss i byen, sier Bodedhere Abdi, en av beboerne i en av de mange leirene for internt fordrevne i Kismayo til Irinnews.com. ■





BURMESISK HIPHOP: Sangeren Eint Chint sammen med rapperne Phyo Lay og Nay Win i «Snail».

# Musikalsk trøkk, politisk

...men Burmas hiphopere må passe seg for generalenes sensur

RANGOON: Er dere klare for hiphop-paaarty, roper sangeren Eint Chint og peker mot publikum. Svaret lyder unisont: – Jaaa!

■ I BURMA:

MATTIAS SKIÖLD (TEKST OG FOTO)

Klokken er ett på formiddagen og det er hiphop-festival på International Hotel i Rangoon, Burmas største by.

Tenåringsjentene lengst foran skriker i falsett og begynner å synge med «Sun Yoke Ma Bu Hope» («Jeg er ingen robot»). De kan hver eneste strofe og gjør sitt beste for å etterligne idolet sine bevegelser på scenen. Bak dem svaier en skog av baseballcaps til rytmene.

Det er trangt i det lille kjellerlokalet. Fem hundre ungdommer, de fleste i tjuetårene, har kommet for å se r&b-sangeren Eint Chint og andre artister. Tobakks-selskapet Blue Diamond deler ut gratis sigaretter. I baren kan man kjøpe øl og sprit.

– Jeg liker å komme hit og danse med vennene mine. Det vet ikke foreldrene mine, de tror jeg gjør lekser hjemme hos en studiekamerat, sier Hun Wah (19) som studerer for å bli ingeniør ved Yangon-universitetet.

**Prøver å lære.** Atten år gamle Honey danser ikke, hun følger bare konsentret med på utøverne på scenen. Honey er her sammen med kjæresten Zay Ya og vennene Htein Lin og Lin Lin. De har sitt eget hiphop-band, «Bønne», og kjemper for å slå gjennom.

– Vi ser hver eneste konsert i Rangoon og prøver å lære av de store navnene. Vi hører på musikken, selvfølgelig, men studerer også hvordan de beveger seg på scenen og skaper kontakt med publikum, sier Honey.

Hun studerer fysikk ved universitetet i Dagon, men bruker all fritiden sin på musikk. Målet er å gi ut plate i løpet av to år.

– Vi har allerede sangene, men ingen penger. Å spille inn et album vil koste minst ti tusen dollar. Det er mye å skrape sammen fra egen lomme, sier Honey.

**Tegn til optining?** Ungdomskultur inspirert av vestlig hiphop, punk og hardrock har begynt å dukke opp i isolerte Burma. I fjor ble det startet opp en tv-kanal for popmusikk, og antallet private radiostasjoner er økende. Når landets alternative rockeband har konserter i Rangoons parker i helgene, er områdene fylt av unge mennesker med grønnfarget hår, hanekam og nagler.

Alle arrangementene krever tillatelse fra landets

kulturdepartement, som i enkelte tilfeller ønsker å se både kostymer og dansenumre på forhånd. Konsertene finner vanligvis sted midt på dagen og overvåkes av både politi og tjenestemenn fra departementet.

Den nye åpenheten har fått noen til å snakke om en optining i militærkontrollerte Burmas kulturliv. Andre mener den økte toleransen kun gjelder for forbrukerorientert populærkultur. Åpen sosial kritikk er fortsatt utenkelig i Burma, hvor over to tusen mennesker sitter fengslet for sitt politiske syn.

**Stoppet ni av tolv.** I sitt studio «Diamond Pussy», nord for Rangoon sentrum, legger den tretti år gamle musikeren Tha Soe siste hånd på sitt nye album «Ngway Myin Yin Lin Lote Me» («Å gifte seg for penger»). Men fortsatt gjenstår den største utfordringen: å komme seg gjennom det byråkratiske nåløyet.

Da albumet hans «Natkanar Medium Party» skulle utgis i fjor, avviste Kulturdepartementet ni av tolv sanger.

Den svenske journalisten **Mattias Skiöld** besøkte nylig Burma, få uker før det nasjonale valget i landet. Burma er boikottet av vestlige land og har i mange år utviklet sin egen politiske og kulturelle kurs delvis isolert fra omverdenen. Å drive tradisjonell politisk journalistikk i landet er tilnærmet umulig under det sittende militærregimet. I denne reportasjen rapporterer Skiöld om den nye vestliginspirerte ungdomskulturen i landet.







## VALGET 7. NOVEMBER

■ De nasjonale valgene 7. november er de første valgene i landet siden 1990, da Aung San Suu Kyis parti National Democratic League vant med et klart flertall av stemmene. Men valget ble aldri anerkjent av landets militære ledere som har fortsatt å styre landet, samtidig som en rekke demokratiforkjempere er kastet i fengsel.

■ Valgene i november til parlament og provinsforsamlinger skal på papiret gjøre Burma til et sivilstyrt demokrati, men anses for å være rigget til militærets fordel.

■ Militæret er ifølge den nye valgloven garantert en fjerdedel av setene i det nasjonale og de regionale parlamentene. De militærvennlige partiene USDP og NUP er ventet å vinne de fleste andre setene.

## NORSK BISTAND

■ Norsk bistand til Burma var i 2009 på 119 millioner kroner.

■ Bistanden gikk både til ofrene etter syklonen Nargis (2008), til humanitære tiltak i andre deler av landet, støtte til sivilsamfunn, og til flyktninger.

■ Norges utviklingsminister Erik Solheim er kritisk til den vestlige boikotten av Burma. Han har besøkt landet både i 2009 og 2010.



**HIPHOP:** 18-årige Honey, kjæresten Zay Ya og vennene Lin Lin og Htein Lin har sin egen hiphop-gruppe, men benytter enhver sjanse til å lære av mer kjente artister.



**INGEN ROBOT:** Jentene lengst framme skriker i falsett og begynner å syng med i låten «Jeg er ingen robot».

– Hvordan skulle jeg kunne gi ut et album med tre sanger? I tillegg mente de at ordet «party» i tittelen var upassende i forkant av valget. Jeg prøvde å forklare at det handler om et danseparty, men de ville ikke høre, forteller Soe Tha.

**Forbud.** Som en av veteranene i burmesisk popmusikk kjenner han sensurforholdene bedre enn de fleste. I tillegg til det politiske budskapet ble det også satt en stopper for referanser til sex og uttrykk som kunne være i strid med burmesiske tradisjoner. Tha Soes spesielle variant av techno med innflytelse fra tusenårig burmesisk brahmanmusikk, Nat Doe, fikk kulturdepartementet til å innføre et generelt forbud mot å blande folkemusikk og pop.

– De sier at jeg ødelegger den burmesiske musikktradisjonen og annet tull. Mange i kulturdepartementet er trangsynte, de innser ikke at musikere alltid inspireres og låner fra eldre verk. Men det finnes også folk i departementet som liker meg, som inviterer meg til å spille på festivaler i Naypyidaw (generalenes nye hovedstad. Red.anm.), sier Tha Soe.

Sensorene har også slått ned på Tha Soes litterære ambisjoner. Redaktøren for magasinet Popular Journal meldte for noen dager siden at diktet hans «Verdiløs» og



**Veteran:** Musikeren Tha Soe hører til veteranene.

«Forandring» er stoppet. «Verdiløs» handler om en verdiløs konge som regjerer i et verdiløst land, forteller Tha.

– Jeg skrev at kongen levde for lenge siden i et land langt borte, men det var selvfølgelig ikke nok. Det andre diktet «Forandring» var en hyllest til Barack Obama.

**Politisk apati.** Musikk som retter seg direkte mot tenåringer er relativt nytt i Burma.

– Jeg skriver om hvordan det er å være ulykkelig forelsket, eller om å være nervøs før eksamen, slik som unge jenter og gutter kan kjenne igjen fra sitt eget liv, forteller den nitten år gamle artisten Eint Chint.

Få burmesiske ungdommer viser interesse for årets valg. Situasjonen er svært forskjellig fra kampanjen i 1990, siste gang Burma gikk til valgurnene. Da sto studentene fremst i rekkene med kravet om økt demokrati.

– Da jeg var ung, var det mangel på mat, og det var praktisk talt umulig å få tak i slikt som sjampo og tannkrem. I dag fins alt i overflod for dem som har penger. Ungdommene er for opptatt av klær og frisyre til å engasjere seg i politikk, mener en magasinredaktør i Rangoon som øn-

sker å være anonym.

En 32-åring som er en av Burmas mest leste bloggere, gjør en annen analyse.

– De tradisjonelle partiene og demokratibevægelsen har ikke lyktes i å endre noe på tjuv år. Ingen burmeser under 38 år vet hvordan det er å stemme. At den yngre generasjonen leter etter nye måter å få utløp for engasjementet, er ikke så rart.

**Buss fra 1932.** Tilbake til hip hop-festivalen. På scenen er nå duoen Phyo Lay og Nay Win, kjent som «Snail».

– Alt faller fra hverandre som 39-bussen, rapper Phyo Lay. Alt faller fra hverandre...

– Som 39-bussen, svarer publikum.

Sangen «39» handler om bussruten som går til de fattige sørlige forstedene i Rangoon. Langs 39-ruten rister passasjerene på trebenker i busser av 1932-årgang. Tekstlinjene om bussenes forfall ble strøket av sensuren da «Snail» ville gi ut albumet sitt, men her på scenen kan ingen stoppe dem. ■

**77 Sangen «39» handler om bussruten som går til de fattige forstedene i Rangoon.**





# Etterlyst: Ny statsminister

Politisk kaos i Nepal etter tolv mislykte forsøk på å velge statsminister

KATMANDU: Politisk kaos preger fortsatt Nepal. Til tross for tolv avstemningsrunder har Nepals nasjonalforsamling ennå ikke klart å velge ny statsminister.

■ I NEPAL:

NAVIN SINGH KHADKA

30. juni gikk statsminister Madhab Kumar Nepal fra Nepals forente kommunistparti (UML) av, etter intenst press fra de største opposisjonspartiene. Siden da har han ledet en midlertidig regjering. Men på grunn av dype konflikter mellom de største partiene har ingen kandidater klart å samle det nødvendige antall stemmer. Partiene har heller ikke blitt enige om å danne en nasjonal samlingsregjering.

Grunnlovsekspert mener problemet skyldes en klønete bestemmelse i den midlertidige grunnloven som ble vedtatt etter at Kongen gikk av for fire år siden. Den krever at statsministervalget foregår så mange ganger som trengs, helt til en kandidat sikrer seg et flertall av stemmene.

**Lønninger truet.** Det politiske kaoset har gjort administrasjonen av fjellandet i Himalaya stadig vanskeligere. Tjenestemenn i regjeringen har advart om at lønns- og pensjonsutbetalinger neste måned er truet, siden budsjettet ennå ikke er behandlet. Kaoset har også rammet fredsprosessen, som ble startet etter at borgerkrigen var over og maoistopprørerne la ned våpnene for fire år siden. En ny statsminister må få stemmene fra minst 50 prosent av de 601 medlemmene i nasjonalforsamlingen.

Maoistene er største parti med 237 plasser, fulgt av sentrumspartiet Nepals Kongressparti med 114 plasser og det moderate venstrepartiet Nepals Kommunistparti (UML) med 109 representanter.

Kongresspartiet og Kommunistpartiet (UML) er de viktigste partnere i koalisjonsregjeringen.

**Trekker kandidater.** Kommunistpartiet UML trakk sin kandidat, fordi de på forhånd hadde sagt at de ville gjøre det hvis de ikke klarte å sikre to tredeler av stemmene. De overtalte senere også maoistene til å trekke sin kandidat, etter flere resultatløse avstemningsrunder. Både UML og maoistpartiet har oppfordret Kongresspartiet til også å trekke sin kandidat, slik at partiene kan starte en prosess med sikte på en nasjonal samlingsregjering.

Men Nepals Kongressparti sier de ikke vil skape et nytt maktrom ved å oppgi den parlamentariske valgprosessen.

Landet lider allerede av et maktrom fordi det ikke er blitt dannet en ny regjering etter at maoistene tvang statsminister Madhab Kumar Nepal til å gå av, sier Ram Chandra Poudel, Kongresspartiets statsministerkandidat. Etter at UML og maoistene trakk seg fra statsministervalget, er han den eneste kandidaten.

Nepals Kongressparti har en sterk mistanke om at maoistene og kommunistene kan ha inngått en hemmelig avtale om å danne en felles regjering, og holde deres sen-



**KANDIDATER:** Både Kongresspartiets nestleder **Ram Chandra Paudel** og maoistenes leder **Prachanda** har vært kandidater til statsministerposten, men verken de eller andre kandidater har klart å oppnå tilstrekkelig støtte.

FOTO: SCANPIX/EPA/NARENDRA SHRESTHA

trumsparti utenfor. Som vilkår for å trekke seg fra statsministervalget krever Kongresspartiet at maoistene går med på å få fortgang i fredsprosessen og i arbeidet med ny grunnlov.

**Lovet ny grunnlov.** Nepals politikere har heller ikke klart å lage forslag til ny grunnlov, slik det ble bestemt da landet ble en føderal republikk etter 200 år som kongedømme.

Kongresspartiets betingelser viser at de ikke mener alvor med å få landet ut av den fastlåste politiske situasjonen, hevder maoistlederne.

– I så fall hadde de gått med på å danne en samlingsregjering og bringe fredsprosessen videre, sier Narayankaji Shrestha, en av maoistenes nestledere.

**Avsatte hærsejef.** Den siste bølgen med gjensidig mistillit mellom partiene begynte i fjor, da maoistene trakk seg fra koalisjonsregjeringen de ledet på grunn av striden om avsettelsen av den daværende hærsejefen. Daværende statsminister, maoistenes leder Prachanda, ga general Rukmangad Katwal sparken som hærsejef fordi han motarbeidet integreringen av maoistenes tidligere geriljasoldater i den nasjonale hæren.

Dette er et sentralt stridspunkt i fredsprosessen. Maoistene vil at de fleste tidligere geriljasoldatene skal integreres i hæren, mens de andre partiene er mot. President Ram Baran Yadav gjeninnsatte hærsejefen, og begrunnet det med at Prachanda ikke hadde de andre koalisjonspartienes samtykke i avsettelsen.

Etter å ha forlatt regjeringkontorene drev maoistene en aggressiv kampanje både i gatene og i nasjonalforsamlingen, helt til statsministeren gikk av for tre og en halv måned siden.

**FN-styrken ut.** Samtidig som det er

stillstand i fredsprosessen, har FN-sikkerhetsråd kunngjort at FN-operasjonen i Nepal avsluttes i midten av januar neste år. FN-soldatene har hatt tilsyn med maoistenes tidligere soldater. Kommunistpartiet og Kongresspartiet har imidlertid kritisert FN-operasjonen for å støtte de tidligere maoistopprørerne, noe FN har avvist.

En spesialkomité for hæren, der landets største partier er representert, vil trolig overta ansvaret for overvåking, integrering og rehabilitering av tidligere maoistopprørere. Dette bereder veien for en tilbaketrekning av FN-styrkene. For å hjelpe komiteen har FN-styrken nylig gitt regjeringen de nyeste tallene som vi-

ser at 19 532 tidligere opprørere er i leiren.

– De neste tre månedene blir meget utfordrende, sier tidligere utenriksminister Ramesh Nath Pandey.

– Særlig fordi våre nærmeste naboer Kina og India, har motstridende interesser overfor Nepal, og at vi i tillegg har forsuret forholdet til FN.

Om fredsprosessen kommer i mål før FN-styrken forlater Nepal om mindre enn 100 dager er et åpent spørsmål. Særlig når partiene ikke engang har klart å velge en statsminister i løpet av de siste tre og en halv månedene.

Den trettende runden i statsministervalget skal etter planen holdes 26. oktober. ■

**De neste tre månedene blir meget utfordrende.**

**Ramesh Nath Pandey**, tidligere utenriksminister i Nepal.

## NOTISER

### Nødhjelpsarbeider drept i Haiti

Den 27 år gamle ansatte i Caritas Sveits ble drept på jobb i Haiti tidligere denne måneden. Han hadde nettopp vært i banken og hevet en sjekk på nesten tolv tusen kroner da han ble skutt av en ukjent gjerningsmann i bil. Mannen døde ikke lenge etter på et sykehus, ifølge Caritas Internationalis. ■

### Beholder krisefond

Styret i Verdensbankgruppen har besluttet å utvide levetiden til bankens globale program for rask respons i tilknytning til matvarekrisen (GFRP) til juni 2011. Dette skyldes bekymringer over stigende usikkerhet i matvaremarkedet og de uheldige konsekvensene dette får for fattige land. Dette gjør det mulig for banken å gi raskere assistanse til land som rammes av stigende matvarepriser, opplyser banken i en pressemelding. ■

### Sparket etter sex-misbruk

Over tusen lærere i Kenya har fått avskjed de to siste årene etter at det ble kjent at de misbrukte sine elever, opplyser kenyanske myndigheter. – Sexmisbruk er et stort problem i mange utviklingsland, og grepet Kenya nå tar er enormt viktig, sier generalsekretær Helen Bjørnøy i Plan Norge. ■



# Norske økonomer ruster opp Malawis sentralbank

Norges Bank har siden 2006 samarbeidet med sentralbanken i Malawi for å bygge opp en effektiv sentralbank. Nå kan samarbeidet bli utvidet til nabolandet Zambia.

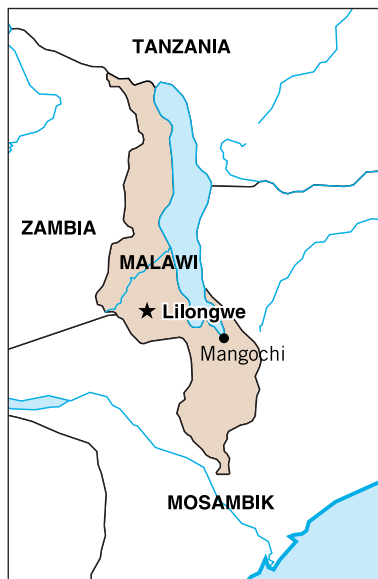
## ■ EVEN TØMTE

– En velfungerende sentralbank er viktig både for å gi råd om pengepolitikken, lage statistikk og analyse, og føre reelle forhandlinger med institusjoner som IMF og Verdensbanken, sier Jon Solheim.

Norges Bank-økonomen har vært rådgiver i Reserve Bank of Malawi de siste tre årene, og har jobbet tett med sentralbankens medarbeidere.

Malawi har ingen grenser mot havet. Landet er dominert av jordbruk med eksport av tobakk som den viktigste kilden til utenlandsk valuta. Samtidig har finanssektoren vokst, og de siste årene har landet hatt en økonomisk vekst på mellom syv og ti prosent.

**Faglig assistanse.** Samarbeidet med Norge har handlet om ulike faglige og organisatoriske spørsmål som skal heve kompetansen i den mala-



wiske sentralbanken. Prosjektet er et trepartssamarbeid mellom Reserve Bank of Malawi (RBM), Det internasjonale valutafondet (IMF) og Norges Bank. Norges Bank stilte i hovedsak med ekspertisen, mens IMF har administrert programmet, som har vært finansiert av norske myndigheter.

– Det har handlet mye om å utvikle skikkelig statistikk, notater og rapporter og styrke analysegrunnla-

get for sentralbankens arbeid. Dette er verktøy som skal gi sentralbanken et godt beslutningsgrunnlag, forteller Solheim.

Mange av ekspertrådene ble fulgt opp av Malawi. Andre ble satt til side av politiske eller andre grunner.

– Konklusjonen er at samarbeidet uten tvil har bidratt til en bedre sentralbank, sier Solheim.

Samarbeidet med Reserve Bank of Malawi vil gå fram til desember 2011.

**Zambia neste.** Faglig bistand til andre sentralbanker er ikke nytt for Norges Bank, men det har tidligere vært mer kortsiktig og sporadisk. Malawi-prosjektet er en mer fokusert og langsiktig bruk av bankens ressurser. Dette har vist seg å være en effektiv måte å gjøre det på, oppsummerer Norges Bank, som mener prosjektet kan tjene som modell for senere satsinger.

Nå undersøker sentralbanken muligheten for å etablere et tilsvarende samarbeid med Zambia.

– Første fase vil være en kartleggingsfase hvor vi går nærmere inn i hvilke behov sentralbanken i Zambia har, opplyser Norges Banks kommunikasjonsdirektør Siv Meisingseth. ■

**Det har handlet mye om å utvikle skikkelig statistikk, notater og rapporter.**

Jon Solheim, økonom i Norges Bank.

## NOTIS

### Forsker: Afrikanske seksualvaner ikke årsak til hiv-epidemi

Det har blåst opp til akademisk debatt om hvorvidt flere samtidige sexpartnere er en av drivkreftene bak den høye forekomsten av hiv og aids i Afrika sør for Sahara. Forskere har lenge antatt at en av årsakene til spredningen av hiv/aids i den sørlige delen av Afrika er at det er utbredt å ha flere seksualpartnere i samme tidsperiode.

Nå har teorien fått et slag for baugen av de amerikanske økonomene Larry Sawers og Eileen Stillwaggon, som mener forklaringen er bygd på sviktende grunnlag. I en artikkel i Journal of the International Aids Society bestrider forskerne at praksisen med å ha flere partnere i samme periode er mer utbredt i Afrika enn på andre kontinenter. Sawers og Stillwaggon hevder blant annet at den matematiske modellen som ble brukt til å avlede hypotesen har mange feil og mangler. ■

## ANNONSE



## What kind of knowledge for what kind of development?

The role of universities in internationalization and globalization

The North/South Coalition Conference 2010 in collaboration with Visual Cultural Studies

University of Tromsø  
28 - 29 October 2010

www.idegruppen.no

Idégruppen Nord/Sør

UNIVERSITY OF TROMSØ UIT



SAIH Norwegian Students' and Academics' International Assistance Fund

Norad



# Jakten på jordbruksland truer små

Ny rapport: Myndighetene overser lokale bønders rettigheter for å lokke investorer

Utenlandske investorer på landjakt i Afrika utgjør en stor trussel for lokale småbønder. Det er konklusjonen i en ny rapport fra Verdensbanken.

■ INGVLID SAHL

Økt etterspørsel etter jordbruksland utgjør en stor trussel for fattige bønder i sør. Det kommer frem i Verdensbankens rapport «Rising Global Interest in Farmland», som etter flere års arbeid og mye forsinkelser ble lagt frem i september.

Som følge av stigende matvarepriser og matopptøyer i en rekke land i 2008, ble etterspørselen etter dyrkbar jord i sør nærmest tildoblet over natten. Mens verdens jordbruksland i gjennomsnitt ble utvidet med 40 millioner mål årlig før 2008, ble kontrakter på over 450 millioner mål annonsert bare i løpet av 2009. Dette tilsvarer områder større enn Sverige.

**Stor etterspørsel i Afrika.** Mer enn 70 prosent av den økte etterspørselen fant sted i Afrika. Land som Etiopia, Mosambik og Sudan har de siste årene ført millioner av mål med land over i privat eie. Rapporten viser at de største investeringene har funnet sted i land med store institusjonelle mangler og svakt regelverk for landrettigheter. Altfor ofte har kampen om investorene ført til at myndighetene hopper bukk over lokalbefolkningens rettigheter, mens de lokker investorene med skattefritak, langvarige kontrakter og billige leiepriser.

**Grelle eksempler.** Eksempelene er mange:

■ I Mosambik lovet sukkerrørinvestorene å skape 2650 lokale arbeidsplasser da de inngikk kontrakt med myndighetene. Men da Verdensbanken sjekket hadde kun 35-40 personer fått fast jobb. Samtidig hadde lokalbefolkningen mistet tilgang til fyringsved, kjøtt og fisk, mens investorene forsynte seg grovt av vannkildene – uten å betale for seg.



**MISTER JORDA:** De to etiopiske bøndene **Mandefro Tesfaye** (til venstre) and **Maru Sisay** på jorden sitt i Abay, nord for hovedstaden Addis Abeba. I århundrer har nå blir store områder kjøpt opp av utenlandske investorer og omdannet til enorme kommersielle dyrkningsfelt.

■ I Den demokratiske republikken Kongo ble lokalbefolkningen tvunget til å flytte inn i et naturreservat da mais-investorerer fikk overta landområdene de bodde på. Flere ble tvunget til å bestikke vokterne for å få lov til å dyrke jorden inne i reservatet, mens andre ble tvunget til å leie land fra lokale innbyggere i nabolandsbyene. Ingen kompensasjon ble gitt.

■ I Liberia invaderte en investor med økonomiske problemer fruktbare våtmarker, stikk i strid med avtalen. 30 prosent av lokalbefolkning-

en måtte flytte, uten at de fikk kompensasjon for tapene. Det samme firmaet ansatte billig arbeidskraft fra utlandet i stedet for å sysselsette lokale arbeidere.

■ Hemmelighold og mangel på innsyn er også utbredt. Verdensbanken prøvde under arbeidet med rapporten å få innsyn i flere av avtalene som er inngått. Men da både myndigheter og selskaper nektet å legge kortene på bordet, ble Verdensbanken tvunget til å bruke medias overvåking som hovedkilde.

**Foreslår retningslinjer.** Selv om Verdensbanken understreker risikoen forbundet med denne typen jordbruksinvesteringer, fremhever rapporten at de også kan skape utvikling i fattige land. «Gjort riktig, kan storskalajordbruk gi muligheter til fattige land med en stor jordbrukssektor og overskudd på land», sier rapporten. Den viser til at mange utviklingsland har store dyrkbare områder som i dag ikke blir utnyttet.

Banken foreslår derfor syv retningslinjer, eller såkalt «code of conduct» for investorer og vertsnasjo-

## Kritikk mot norsk selskap – kjøper 200 000 mål i Ghana

Også norske selskaper søker lykken i Afrika. Blant dem er det norske firmaet Scanfarm som har fått kritikk for sine investeringer i Ghana.

■ INGVLID SAHL

Ifølge en rekke medieomtaler har det Stavangerbaserte selskapet Scanfarm AS (tidligere Scanfuel) brukstrett på 200 000 mål land i Ashanti-regionene i Ghana. De har også førstrett til utvidelse av et område på hele fire millioner mål, omtrent halvparten av Rogaland fylke. Planen var å produsere jatropaha, en plante som inneholder mye olje og er velegnet til produksjon av biodrivstoff. Men da dette ikke var så lønnsomt som antatt, besluttet sel-

**Medierapporteringen har vært tendensiøs og spekulativ, og har ingen rot i virkeligheten.**

**Per Schönberg,** styreleder i Scanfarm.

skapet å produsere mais i stedet.

Scanfarm har i flere rapporter blitt beskyldt for å skape lokale miljøproblemer, for å ta i bruk jord som er egnet for matproduksjon til produksjon av biodrivstoff, og gjort afrikanske bønder arbeidsledige. En rapport utført av Action Aid Ghana i vår forteller om oppsigelser av arbeidere og lokale bønder som ble fordrevet i kjølvannet av at blant annet Scanfarm har tatt seg til rette i landet.

Styreleder Per Schönberg avviser imidlertid at de har tjent seg rike på Ghanas svake regelverk.

– Medierapporteringen har vært tendensiøs og spekulativ, og har ingen rot i virkeligheten. Både lokale myndigheter og landsbyrådene har ønsket oss hjertelig velkommen, fordi de ser at vår virksomhet skaper

arbeidsplasser og utvikling, sier han.

Selskapet betaler ikke skatt til ghanesiske myndigheter, men har ansatt 80 lokale arbeidere. Ifølge Schönberg har de så langt kommet i gang med dyrking av mais på 4000 mål land, med planer om å utvide til 40.000 mål. Maisen skal, ifølge styrelederen, selges på det lokale markedet.

**Planter trær i Afrika.** Et annet norsk selskap som er store i Afrika er Green Resources. Det driver med skogplanting og salg av klimakvoter, og leier eller eier i underkant av tre millioner mål jord i Tanzania, Mosambik og Uganda. Kontraktene varer mellom 50 og 99 år, og leieprisene er marginale.

Ifølge Olav Bjella i Green Resour-

ces, har lokalbefolkningen stor glede av investeringene selskapet gjør.

– Leieprisen er bare en marginal del av kostnadene med land. Siden dette er land som er tildelt med godkjenning fra lokalbefolkningen er det forutsatt at vi gjennomfører betydelige landsbyutviklingsprogrammer. Dette innebærer bygging av skoler, helsestasjoner, veier, vannposter eller administrasjonskontor for landsbyen. Alt er avhengig av hva de selv prioriterer, sier han.

Bare i Tanzania har selskapet investert et sted mellom 1,5 og 2 millioner kroner i slike prosjekter. Bjella viser også til at selskapet sysselsetter mange lokale arbeidere og betalte 20,4 millioner kroner i skatt og avgifter til lokale myndigheter. ■



# bønder



bønder i dette området jobbet på sine små jordlapper, FOTO: SCANPIX

ner: respekt for lokale landrettigheter, at matsikkerhet blir sett på som prioritet nummer én, åpenhet rundt prosesser, godt styresett, konsultasjoner med involverte parter, ansvarlige jordbruksinvesteringer og vektlegging av sosial og miljømessig bærekraft.

Det er ikke nok, ifølge Christian Bull, leder i Spire, Utviklingsfondets ungdomsorganisasjon.

– Verdensbanken mener å vise at denne typen avtaler kan gi store muligheter for landene, dersom det gjøres riktig. Det finnes imidlertid ingen gode eksempler på at land har tjent på at private selskaper får råderett over enorme landområder, sier han.

Selv undersøkte han blant annet Scanfarms investeringer i Ghana i 2009 (se egen sak). Der fant han at leieavtalen var preget av liten grad av åpenhet og udokumenterte løfter, og at den ble inngått uten kon-

sultasjon med lokalbefolkningen. Dette er egenskaper som går igjen i svært mange av denne typen investeringer.

**Andre alternativer.** Heller ikke Ruth Haug, professor ved Universitetet for miljø- og biovitenskap, har tro på at store overføringer av jordbruksland til private investorer kan skape utvikling i fattige land.

– All erfaring tilsier at selv om kontraktene kan se gode ut på papiret, er strukturene i landene slik at utfallet ikke faller i favør av småbøndene, sier hun.

Under et feltarbeid i Tanzania i sommer fant hun at selv om selskapene hadde lovet både kompensasjon og arbeidsplasser til lokalbefolkningen, ble bøndene som hadde gitt fra seg bruksrett til landområdene sine svært ofte stående igjen som tapere.

Haug understreker imidlertid at det finnes andre måter private selskaper kan investere i landbruk i utviklingsland på, uten at lokale småbønder mister landområdene sine. Firmaene kan for eksempel inngå forskjellige former for kontraktsdyrking med småbøndene. Da beholder bøndene jorda, får bedre tilgang til markeder, samtidig som selskapene har muligheter for profitt.

– En slik type investering er mye mer positivt enn det vi i dag karakteriserer som «landgrabbing», sier hun.

**Landrushet fortsetter.** Ifølge Verdensbankens rapport vil etterspørselen etter landbruksjord neppe falle i årene som kommer. Et konservativt estimat anslår at 60 millioner mål land vil bli omgjort til jordbruksproduksjon hvert år i utviklingsland frem til 2030, områder dobbelt så stort som Norge. To tredjedeler av ekspansjonen vil skje i Afrika sør for Sahara og i Latin-Amerika. ■

## NORFUND

■ Investerer i en rekke jordbruks-selskaper i Afrika, blant annet i avokadoplantasje i Tanzania, i kassavaproduksjon i Swaziland og i bananplantasje i Mosambik. De samlede investeringene i disse selskapene ligger på om lag 90 millioner kroner.

■ I tillegg har Norfund investert i Green Resources i 2003 og 2010. Totalt har Norfund avtalt å investere om lag 50 millioner kroner i selskapet.

## NORSKE JORDBRUKSINVESTORER I AFRIKA

■ **Green Resources** har skogplantasjer i Tanzania, Mosambik og Uganda. I Tanzania leier firmaet over 1 000 000 mål fordelt på fem plantasjer. I 2009 undertegnet selskapet en kontrakt på utviklingen av 1 260 000 mål i Lurio-distriktet i Mosambik. I tillegg samarbeider selskapet med the Malonda Foundation om utviklingen av et 460 000 mål stort område i Sanga og Lichinga. I Uganda har selskapet to plantasjer på i underkant av 120 000 mål.

■ **BioFuel Afrika**, har inngått kontrakter på drift av 410 000 mål land i Ghana til produksjon av biodrivstoff.

■ **Scanfarm AS**, tidligere Scanfuel, har bruksrett på 200 000 mål i Ghana, samt førsterett på utvidelse på til sammen 4 millioner mål, et område som utgjør omtrent halvparten av Rogaland fylke. Firmaet begynte med å dyrke jatropha, en plante som er velegnet til produksjon av biodrivstoff, men har i det siste brukt deler av jorden til å dyrke mais.

**Det finnes ingen gode eksempler på at land har tjent på at private selskaper får råderett over enorme landområder.**

Christian Bull, leder i Spire.

# Bistandstango

Jeg har vært i Bangladesh. Der møtte jeg mye folk. Ikke minst meg selv. Jeg møtte et system som mottok meg som en velgjører, en slags statsansatt Messias som burde hylles og smiles til. Og jeg kjente en liten stund at det var fint å få massert selvbildet.

Dessuten ble man jo forledet til å tro at man «er noe» der man spaserte rundt med bevæpnede politivakter og opplevde at alle dører åpnet seg.

Dette var mine jomfrubetraktninger i banglaheten. Ser vi her en slags «bistandstango», hvor begge parter danser en dans der man gjør det som er forventet for at det hele skal funge-

re: Mottaker bukker dypt, mens giver smiler raust? Kan det være slik at vi, både på individ- og systemnivå, lett presses inn i en ydmykende rollefordeling, der mottakerne skal vise takknemlighet – og der den rause giver for alltid skal være «hvite far» som bedriver slumsøstervirksomhet overfor de sultne? Gjenytelsen i en slik tango er åpenbar for dem som mottar støtte: De får støtte. Mens det for giveren kan være at man får smurt sin rustne samvittighet, eller rett og slett bedriver etisk høyverdige handlinger, som heller ikke er å forakte som belønning.

Når slike tanker først er tenkt, er det lett å si at vi ikke må bli for begeistret for oss selv og våre gode gjerninger, og da ville det være fristende å si at vi skal slutte å være så stolte over vår godhet. Dermed dukker en ny fare opp: Vårt behov for å være klinisk kjølige når vi beskriver det vi gjør. Det som da skjer, er at vi mister en troverdighet i vår egen formidling av vår daglige dont.

Hvor vil jeg med dette? Jo, jeg vil peke på det evige behovet for å skape troverdighet, og troverdighet har en formel som har virket i over to tusen år – via Einar Gerhardsen fram til i dag. Vi er i en troverdighetsindustri der skattebatalerne til enhver tid lurer på om vi bruker pengene på noe smart – og hvis ikke, bør pengene brukes på noe som er bedre.

Einar Gerhardsen sa om formidling av politiske budskap at «det som beveger

deg, beveger også andre». Med dette mente han at politikk må formgis og formidles på en måte som skaper det lille grøset på ryggen, rykket av entusiasme, ryggradskriblingen som kommer når ting blir sagt på den rette måten. Slik var Gerhardsen en disippel av Aristoteles, som sa at troverdighet er forholdet mellom kompetanse, karakter og karisma.

Derfor er det ikke nok når vi formidler at Norad kan sine saker, har årlige, selvkritiske evalueringssrapporter – og er åpenbart

en karakterfylt organisasjon når vi fortsatt mangler mye på vår evne til å formidle det glade budskap om at bistand bidrar til en mer rettferdig verden, flere kloke skolebarn og litt bedre hverdagsliv for noen millioner av mennesker.

Mens jeg skriver dette, hører jeg lyden av den profesjonelle skepsis, av forbeholdene og fotnotene: Jo, mye er sikkert ok, men kan vi være så begeistret når vi ikke er hundre prosent sikre på at pengene er fornuftig brukt, spør de. Og har helt rett. Og tar samtidig dramatisk feil. Hvis vi alltid og hele tiden tar på oss «alvorliker-maske» og aldri viser stolthet og begeistring, da er det fare på ferde. Både for skattebatalerne, for de som jobber med dette – og for dem det gjelder. Min kloke sjef (så lengte det varte) Poul Engberg-Pedersen har sagt: «Bistand starter i sør – og ender i sør.» Det er et behov hos noen – og disse bør få hjelp av noen.

Når vi da i all hovedsak gjør fornuftige ting, hjelper ganske mange stater og mennesker – så bør vi kunne være litt begeistret og stolte over det vi gjør. Det må være lov å kjenne litt på misjonæren i deg, og det må være lov å bli glad for å bidra til å gjøre verden til et litt bedre sted. Så alt i alt er det kanskje greit å smile like bredt tilbake når du blir bedt opp til bistandstango? ■

Kjell Terje Ringdal er informasjonsdirektør i Norad.

## KOMMENTAR

**Kjell Terje Ringdal**





# Oljeeventyret starter i 2011

Uganda prøver å unngå andre oljelands skrekk-erfaringer

HOIMA: Svart gull eller djevlesk forbannelse? Dette er spørsmålet miljøvernere og oljebyråkrater i Uganda stiller seg. De jobber på hver sin måte med å sikre at det nye oljelandet Uganda unngår «ressursfella» som andre fattige oljeland har havnet i.

■ I UGANDA:  
EVEN TØMTE

Midt på savannen skyter en oljerigg i været; et høyt smalt tårn omgitt av konteinerbygg.

Vi er i Hoima, nordvest i Uganda, i nærheten av nasjonalparken Murchison Falls. Riggen drives av et polsk selskap som borer på oppdrag fra det britiske oljeselskapet Tullow.

De ansatte har jobbet intenst de siste månedene. Seismiske undersøkelser har slått fast at minst to milliarder fat olje ligger under bakken i området. Nå gjøres prøveboringer for å slå fast hvor det er lønnsomt å utvinne oljen.

67 mennesker fra ulike land jobber på riggen. Noen sover der, andre i konteinerleiren i nærheten eller i omkringliggende landsbyer. Det tar to uker å bore en letebrønn. Så forsegles den, et gjerde settes opp omkring brønnen, og riggen flyttes videre. De siste årene har det blitt boret 41 letebrønner i området. I 38 av dem er det funnet olje, et svært høyt tall når det gjelder oljeleting.

**Veivalg.** Syed Feroze Shadid, den pakistanske borelederen fra Tullow, skryter av sine ansatte.

- De legger vekt på sikkerhet, kvalitet og kompetanse, sier han, og forklarer hvordan avfallet fra boringen lagres i plomberte kar som fylles igjen når de drar.

- Dette er et sårbart område. Vi kan ikke bruke vanlige teknikker for avfallshåndtering, forklarer Shadid. Miljøvernere er skeptiske til at det bores i området i det hele tatt. Albertine-bassenget, der oljen befinner seg, er også et av Afrikas rikeste villmarksområder. Over halvparten av alle fuglearter som finnes på kontinentet lever her. Det gjør også en tredjedel av pattedyrartene og 40 prosent av sommerfuglene. Hva vil skje med dem dersom området blir målet for et nytt oljerush?

Oljefunnet stiller Uganda overfor viktige nasjonale veivalg, også på andre områder enn miljøvern. Det er funnet olje i 70 prosent av landets vernede nasjonalpark- og villmarksområder. Det handler om vekst eller vern, men også om oljenæringens interesser satt opp mot turisme, fiskeri og jordbruk i de oljerike områdene. Når oljeutvinningen starter til neste år, kan det være starten på store forandringer i landet. Men i hvilken retning?

**Vil ikke være oljeland.** - Uganda skal ikke bli et nytt Nigeria. Vi må unngå bli et «oljeland», insisterer Lawrence Kizza, direktør i Finansdepartementet.

To milliarder fat olje har ekspertene anslått at det er mulig å utvinne, ut fra dagens anslag over påviste petroleumsforkomster. De påviste gjenværende oljeressursene i Norge



AVFALL: - Vi tar hensyn til at dette er et sårbart område, sier oljeselskapets Tullows boreleder Syed Feroze Shadid.

FOTO: EVEN TØMTE

## TEMA: OLJE

er til sammenlikning på cirka 30 milliarder fat.

For Uganda kan oljefunnet likevel være nok til å endre hele landets økonomi. Landet eksporterer i dag hovedsakelig jordbruksvarer og hadde i fjor et bruttonasjonalprodukt på knappe 1200 dollar per hode, omtrent 7200 kroner. Det tilsvarer hva en gjennomsnittsnordmann tjener i løpet av fem dager.

- Jeg tror mange ugandere forventer at vi kommer til å få masse penger og kunne løse alle våre problemer. Men selv om vi skulle få disse pengene, vil det være et etterslep.

Vi kan ikke løse alt med det samme, sier Kizza.

**Djvelens ekskrement.** Lawrence Kizza er klar over at oljerike land i gjennomsnitt ikke kan vise til bedre økonomiske resultater enn andre. Olje kan være like mye en forbannelse som en velsignelse. Oljen kan kvele andre sektorer av økonomien, og de store og ofte uoversiktlige pengestrømmene kan fremme korrupsjon. Myndigheter som lever av olje framfor vanlige skatteinntekter ender lett med å lytte mer til oljeselskapene enn til sine egne borgere.

Det kan vekke bekymring i et land som allerede har et stort korrupsjonsproblem. Norge og en rekke andre giveland besluttet nylig å

kutte i budsjettstøtten til Uganda. Årsaken var misnøye med at landet ikke hadde ryddet opp i høyprofilerte korrupsjonssaker.

Kizza er likevel optimistisk på økonomiens vegne. Transport av olje og utstyr vil kreve at infrastrukturen rustes opp. Det kan komme andre deler av næringslivet til gode, tror han.

- Oljen vil endre dynamikken i økonomien, men det er en engangsressurs. Vi må ikke utkonkurrere andre sektorer av økonomien eller leve over evne, sier Kizza.

**Skjærer skånsomt i indrefiletten.** Ugandiske myndigheter arbeider nå med å etablere lover, forskrifter og rammeverk for petroleumsvirksom-





**VILLMARKSOMRÅDER:** Oljefunnene kan true dyre- og plantelivet.



**PRESIDENTEN:** Yoweri Museveni er ikke så opptatt av åpenhet.

FOTO: SCANPIX

heten. Norge hjelper til.

– Det er positivt for et land å vite at det har store naturressurser, men disse skal utvinnes i et område som er selve indrefiletet når det gjelder biologisk mangfold i Afrika. Ugandiske myndigheter er fast bestemt på at de skal bygges ut. Utfordringen blir å gjøre det på en så skånsom måte som mulig, sier Norads seniorrådgiver Ivar Aarseth.

Han er rådgiver for det norske Olje for utvikling-programmet, som har vært til stede i Uganda siden 2006. Norge har støttet oppbyggingen av en oljeadministrasjon og gjennomføringen av en nasjonal olje- og gasspolitikk. Hensikten er å bidra til at Ugandas oljeressurser kommer befolkningen til gode og at hensyn til miljø og mennesker blir ivaretatt.

– Vi prøver å bistå med at dette skal være et transparent system. Pengestrømmene skal kunne følges, sier Ivar Aarseth.

Samtidig har Uganda til nå ikke ønsket å slutte seg til EITI-initiativet, som er i ferd med å etablere seg som en internasjonal standard for åpenhet i land med store naturressurser.

– Vi vil fra Norges side ta opp dette med jevne mellomrom, lover Aarseth.

**Skattekonflikt.** – Vi har allerede fem til åtte prosent vekst i året, uten oljen. Oljeselskapene må ikke tro at de er frelsere. De griper mulighetene som er gjort tilgjengelige for dem, og kommer til å bidra til en allerede dynamisk vekstøkonomi, sier Ernest Rubondo som er direktør for tilsynsmyndigheten Petroleum Exploration and Production Departments (PEPD).

Han snakker i store bokstaver og virker heller ikke redd for å kjeft på store multinasjonale oljeselskaper.

– De burde komme hit med et mindreverdighetskompleks. Oljeselskapene ville først ikke tro at det var olje her. Vi har tatt store grep for å promotere sektoren. Oljeselskapene vil selvfølgelig fortelle historien annerledes, som om det var de som kom hit for å utvikle landet og gjøre ting riktig. De underdriver arbeidet vi har gjort, og det har gitt oss mindre respekt for dem, sier han.

**Ugjennomsiktig olje.** Både Kizza og Rubondo snakker varmt om viktigheten av å involvere sivilsamfunnet i beslutningene som blir tatt, akkurat som folkene bak det norske Olje

for utvikling-programmet. Men føler sivilsamfunnet selv at de blir hørt?

– Både og, er svaret fra aktivisten Robert Ddamulira i WWF-Uganda. Han uttaler seg på vegne av paraplyorganisasjon for sivilsamfunnet, Civil Society Coalition for Oil in Uganda der WWF-Uganda sitter i ledelsen. Sammenslutningen er sterkt kritisk til deler av Ugandas oljepolitikk, og har blant annet presset på for større åpenhet rundt myndighetenes kontrakter med oljeselskaper. WWF har særlig vært opptatt av at oljeutvinningen skjer på en måte som tar hensyn til de vernede naturområdene, og at enda flere områder bør vernes.

– Koalisjonen er i ferd med å bli en respektert kraft i oljesektoren. Til og med regjeringen henvender seg til oss når den skal lage nye lover, forteller han.

Likevel frustreres Ddamulira av mangelen på åpenhet rundt oljen og oljepengene. Han viser fram et «sårbarhetsatlas» som WWF har produsert, med detaljerte oversikter over områder der de mener oljeutvinning vil være mer eller mindre skadelig. Det er et grundig stykke arbeid, men blir det tatt hensyn til?

WWF-lederen vet ikke riktig. Beslutningsprosessen er ikke særlig åpen. Jeg kan ikke si sikkert om dette blir tatt hensyn til. Hvis vi hadde mer åpenhet, kunne vi ha spurt, svarer han.

**Kritisk rapport.** Det er «svært lite sannsynlig» at utvinning av oljeressursene vil føre til en positiv utvikling av økonomi, miljø og menneskerettigheter i regionen, hevder koalisjonen i en rapport, «Contracts

Curse. Uganda's oil agreements place profit before people», som ble sluppet tidligere i år. Rapporten hevder at oljeutvinningen vil bety større profitter for lokale eliter, men at den vil gi minimalt med inntekter til folk flest.

– Det er en god rapport, men jeg føler den kanskje blir litt ensidig, sier WWF-lederen om rapporten han selv rekker over skrivebordet.

Der kan man lese at «å utvinne millioner av fat olje under Vest-Uganda sannsynligvis vil øke fattigdommen, forstyrre den ugandiske økonomien, svekke andre sektorer av økonomien, inkludert jordbruk, øke menneskerettighetsbrudd, styrke militærets makt, øke spenningene over grensen med DR Kongo, skape nye helseproblemer for lokalsamfunn, øke lokal korrupsjon og dårlig ressurs håndtering, minske bestanden av ville dyr og forurensning jorda, vannet og lufta.»

**Strongman.** Mangelen på åpenhet i det ugandiske statsapparatet bekymrer flere. Landets president Yoweri Museveni har sittet ved makten siden 1986, og har aldri vært særlig opptatt av innsyn, åpenhet eller demokrati. Makt, posisjoner og goder er blitt fordelt på bakrommet. Hva skjer når oljepengene begynner å strømme gjennom et i utgangspunktet lite gjennomsiktig politisk system?

– Myndighetene må bevise at de er til å stole på, at deres avgjørelser er transparente og fornuftige. Hvis vi har godt styresett, er det mer sannsynlig at miljøet vil bli bedre ivaretatt. I så fall kan oljen vise seg å være et gode for oss, mener WWF-leder Ddamulira.

Ernest Rubondo i oljedepartementet vedgår at det kunne blitt snakket mer åpent om hva som foregår.

– Dersom kommunikasjonsstrategien vår hadde vært på plass, hadde det vært bedre. Vi jobber med saken, men vi har vært opptatt med andre ting, sier han.

**«Godt forberedt.»** Snart velger Uganda ny president – eller, kanskje mest sannsynlig, gjenvelger den gamle. Omtrent samtidig samles investorer og oljefolk i hovedstaden Kampala, og kort tid etter ventes oljekranene å skrus på. Rubondo er full av selvtillit for framtida.

– Verden er annerledes enn for 20 år siden. Man kan ikke ha en enehersker som Mobutu (Zaires tidligere diktator. Red.anm.) i dag. Myndighetene kan gjøre feil, men dette er et demokrati, og regjeringen står til ansvar for folket. Den gangen var oljeselskapene mer sofistikerte enn myndighetene. Nå er vi meget godt forberedt til å gjøre forretninger med oljeindustrien, sier han. ■

**Uganda skal ikke bli et nytt Nigeria. Vi må unngå bli et «oljeland».**



**Lawrence Kizza,** direktør i Finansdepartementet.

#### OLJE FOR UTVIKLING

- Norge har engasjert seg tungt i å styrke ugandiske oljemyndigheter gjennom Olje for Utvikling-programmet.
- Uganda er ett av ni hovedsamarbeidsland for Olje for Utvikling.
- For perioden 2009-2014 bidrar Norge med 80 millioner kroner.

## Skattekonflikt forsinket utenlandsk engasjement

Flere internasjonale selskaper venter nå i kulissene og ønsker å ta del i det ugandiske oljeeventyret, men prosessen forsinkes av en skattekonflikt mellom Uganda og det britiske oljeselskapet Heritage.

Selskapet solgte nylig sine andeler i de ugandiske oljefeltene til Tullow Oil for 1,45 milliarder dollar. Fellet er anslått å inneholde 200 millioner fat olje. Den nye eieren ønsker imidlertid å selge størsteparten av

andelene videre til franske og kinesiske oljeselskaper, men skattestriden har så langt gjort dette umulig.

Ugandiske myndigheter krever nærmere 400 millioner dollar i skatt på gevinsten av salget, et beløp Heritage ikke ønsker å betale. Myndighetene har nektet å godkjenne transaksjonen før skatten er betalt. Skattekonflikten har vært fastlåst i månedsvis, og utfallet av den var fremdeles ukjent da Bistandsaktu-

elt gikk i trykken.

– Det er slik oljeselskaper opererer i Afrika. De har sluppet unna med tyveri. De trodde vel at dette bare var «nok et afrikansk land». Det er arrogant av dem, sier Ernest Rubondo som er direktør for tilsynsmyndigheten Petroleum Exploration and Production Departments (PEPD). ■



# Afrikas litterære nomader

Leken, selvstendig og mangfoldig litteratur fra Afrika

GØTEBORG: Merkelappen «afrikansk» føles rar og hemmende. Vi er oss selv med gode fortellinger på lager. Vi skriver ikke for europeiske sosialister som vil redde kontinentet. Det sier den nye forfattergenerasjonen fra Afrika.

■ I SVERIGE:  
JAN SPEED

På årets store Bok & bibliotekmesse i Göteborg var rekordmange afrikanske forfatterstemmer representert. «Hva er afrikansk litteratur i dag?» var et sentralt spørsmål.

– Noe viktig er i ferd med å skje i en rekke afrikanske land. En ny generasjon forfattere begynner å hevde seg, sier Carin Norberg, lederen for Nordiska Afrikainstitutet og medarrangør av Afrika 2010.

**Ny bølge.** Den svenske forfatteren Henning Mankell bor store deler av året i Mosambik, hvor han samarbeider med et teaterensemble og følger den afrikanske litteraturen tett.

– Jeg tror vi kommer til å få en bølge med nye fortellinger fra Afrika. På samme måte som vi fikk ny litteratur fra Latin-Amerika på 1980-tallet, kommer nå afrikanerne, sier Mankell.

Den mosambikiske forfatteren Mia Couto tror ikke det er stor forskjell på å skrive historier i Europa eller i Afrika.

– Det er umulig å være glad om du ikke kan lytte til fortellinger, eller fortelle dine egne, sier Couto.

**Individuelt.** Petina Gappah er mest kjent for novellesamlingen, «Klagesang for Easterly».

– Unge afrikanske forfattere har til felles at vi forteller historier om individer. Jeg ser det ikke som min oppgave å skrive «den afrikanske romanen». En forfatter skal fortelle virkelige historier og det innebærer å omfavne det komplekse, sier Gappah. De fleste forfattere skriver for seg selv, og tenker først på utgivelsen etter hvert, mener hun.

– Fortellinger speiler det virkelige liv, men jeg vil ikke betraktes som en talsperson for mitt folk, sier Gappah og fortsetter:

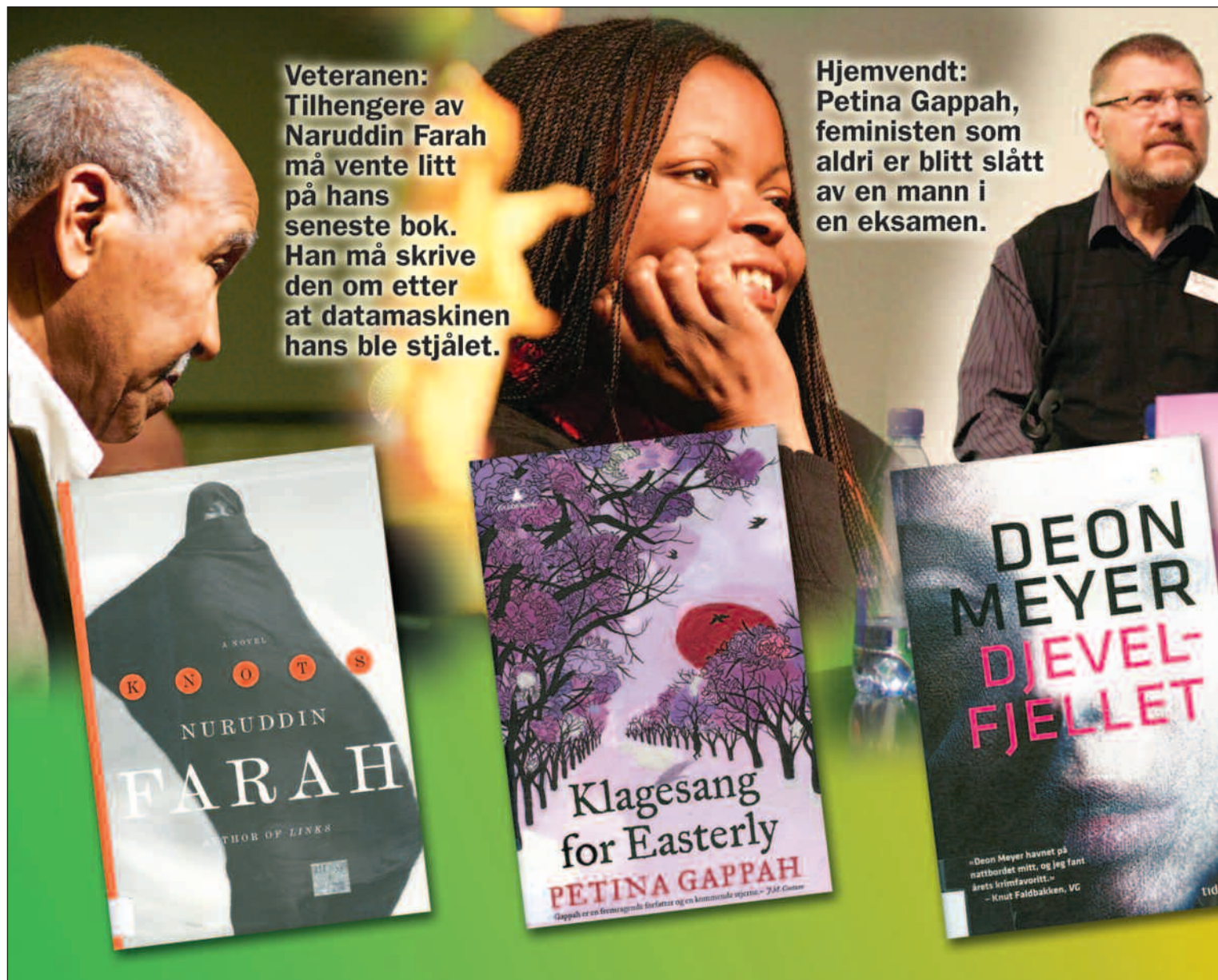
– Jeg lytter til folk. Jeg plukker opp biter av virkeligheten og vever fiksjon rundt det.

Etter å ha bodd 15 år i Europa hvor hun jobbet som jurist, flyttet Gappah i høst tilbake til Zimbabwe.

– Det føles naturlig. Mye har forandret seg. Det føles litt som å være fremmed i eget land. Zimbabwe er nå annerledes enn det var før valget i 2008. En samlingsregjering er ikke ideelt, men vi har fått en viss politisk og økonomisk stabilitet. Verden må nå engasjere seg i Zimbabwe. Jeg har håp og føler meg trygg i Harare, sier hun.

**Nye perspektiver.** Flere av de yngre forfatterne som er representert på bokmessen, bor i Europa eller USA. De skriver mest om landene de kommer fra. Men flere berører også situasjonen i deres nye hjemland.

En av disse er nigerianske Sefi Atta (46). Hun flyttet til USA da hun var 30 år gammel. Atta er vinner av Nomaprisen for publisering i Afrika



**Veteranen:** Tilhengere av Nuruiddin Farah må vente litt på hans seneste bok. Han må skrive den om etter at datamaskinen hans ble stjålet.

**Hjemvendt:** Petina Gappah, feministen som aldri er blitt slått av en mann i en eksamen.

for novellesamlingen «News from home». Hennes roman nummer to, «Swallow» er nettopp utgitt i USA. Selv om hun har levd mange år i USA og England, skriver hun fortsatt mest om hjemlandet Nigeria.

– Selv om jeg er en afrikansk forfatter, så forplikter ikke det meg til å skrive om Afrika. Noen ganger skriver jeg om livet i utlandet, sier Atta.

Hun åpnet bokmessen med å understreke at afrikansk litteratur nå preges av mangfold. En av årsakene til dette er mulighetene internett gir.

– Mange av problemene som den eldre generasjonen afrikanske forfattere opplevde eksisterer fortsatt, men vi som begynte å skrive på 1990-tallet trenger ikke vente på å bli oppdaget. Vi trenger ikke de eldre til å trekke oss fram. Vi kan presentere oss selv. Vi trenger ikke kolonister, utsendinger eller høvdinger til å tale vår sak, sier hun.

**Nye bilder.** – Vi forvalter våre egne historier. Tusenvis av stemmer kan nå høres. Tusenvis av sanger og afrikanske historier runger i verden, sier Sefi Atta. Hun har bakgrunn som regnskapsfører, og har lært seg selv å skrive. Hennes verdensbilde, innrømmer hun, skiller seg klart fra den generasjonen afrikanske forfattere som kjempet for frihet og uavhengighet.

– Jeg tror det har med å gjøre at vi som er unge og har vokst opp i byene ikke har den tilknytningen til jorda som de eldre har, sier Atta. Det

var først da militærdiktaturene kom til i Nigeria at hennes generasjon begynte å bli politisk bevisst.

Deon Meyer, en hvit afrikaanstalende sørafrikaner, skriver krim hvor årene med apartheid og sosial nød ligger som bakteppe. Han advarer mot europeernes bilder av Afrika, og oppfatningen av for eksempel Sør-Afrika som et farlig sted.

– Sverige har flere krimforfattere per innbygger enn noe annet land, men er fredelig. Krim kan aldri være et speilbilde av et samfunn. Det må likevel ha en tekstur av virkelighet, sier Meyer.

– Jeg kan ikke tale på vegne av alle sørafrikanere, men føler at jeg representerer landet, sier han.

– Jeg reiser overalt i Sør-Afrika, og er aldri redd. Mange har feil mentalitet. De må komme seg ut av huse sine og de høye murene for å ha det gøy, sier landets fremste krimforfatter. To av hans hovedpersoner er henholdsvis en fordrunken hvit detektiv og en svart tidligere frigjøringskrigssoldat.

**Nomadene.** En annen forfatter som lenge har sjonglert med motsetninger er den somaliske forfatteren Nuruiddin Farah, nå bosatt i Cape Town. En tysk forlegger nektet en gang å utgi en av hans bøker, selv om han mente den var godt skrevet, fordi den ikke passet inn i forlagets forestilling om afrikanske litteratur - boken «hadde ikke trommer».

– Jeg anerkjenner ikke landegrensener, sier Farah.

– Det er ikke grensene som betyr noe, men definisjonen av menneskene som bor i Afrika. De er blitt «oppdaget» av noen andre. En afrikaner som bor i Afrika er en afrikaner. En afrikaner som bor utenfor Afrika er en neger. Alle disse avgrensninger stemmer ikke nødvendigvis med vårt eget selvbylde, sier Farah.

Han skrev sin første roman under et opphold i India.

– Jeg har bestandig skrevet om noe som er meg fjernt. Jeg utforsker gjennom å skrive. Det er en oppdagelsesreise, sier han.

**Større frihet.** Nigeriansk-fødte Chris Amani sier rett ut at han er en nomade.

– Jeg føler at jeg er mer en global ånd enn en lokal ånd. Jeg bodde i Nigeria i 26 år, men har siden bodd i utlandet. Jeg har sans for det nomadiske. Jeg tror veldig mange forfattere i min generasjon har en fornemmelse av både å både være landspesifikke og kosmopolitiske, sier Chris Abani.

Han bor i USA og har utgitt en rekke romaner og diktsamlinger. Han vil ikke la seg bli bundet av forventningene fra verken afrikanske lesere eller vestlige lesere om hvordan en «afrikansk forfatter» skal se seg.

– Vi har større frihet enn våre forgjengere. De følte at de måtte skape et Afrika i litteraturen som ville bli tatt på alvor i vesten. Min generasjon har kun glede av å kunne ta den litteraturen fra hverandre og bygge

**Vi forvalter våre egne historier. Tusenvis av stemmer kan nå høres. Tusenvis av sanger og afrikanske historier runger i verden.**



Sefi Atta, forfatter.





**Krim:**  
Deon Meyer skriver krim hvor årene med apartheid og sosial nød ligger som bakteppe.

**Opprør:**  
Chris Abani følte seg som en opprører da han fikk tatovert en elefant på underarmen.

FOTO: JAN SPEED

noe nytt, og leke med uttrykk. Vi kan nå bruke science fiction og fantasi. Folk som leser oss nå gjør det for å bli underholdt, ikke bare fordi

de tilhører venstresiden og vil lære om Afrika. Jeg tror afrikansk litteratur vil lede an i verden framover, sier Abani. ■

**AFRIKANSKE FORFATTERE DU BØR LESE**

Flere av den eldre generasjonen skriver fortsatt spennende bøker, men den nye generasjonen markerer seg.

Her er noen navn du bør merke deg:

**Chris Abani, Nigeria:** Graceland og Song for Night

**Chimamanda Ngozi Adichie, Nigeria:** Dyprødt hibiskus, En halv gul sol, Kvelningsfornebbelser

**Alaa Al Aswany, Egypt:** Jeg skulle ønske jeg var egyptisk

**Lubna al-Hussein, Sudan:** 40 piskeslag for ett par byxor (svensk oversettelse)

**Sefi Atta, Nigeria:** Swallow

**Mia Couto, Mosambik:** Sjøjungfruns andre fot, Flamingons sista flykt, Under frangipanitrådet (på svensk)

**Nuruddin Farah, Somalia:** Sprukne landskap, Lenker

**Petina Grappa, Zimbabwe:** Klagesang for Easterly

**Nadine Gordimer, Sør-Afrika:** 13 romaner, flere novellesamlinger og essay. De siste av hennes bøker som ble oversatt til norsk: Et funn, Et eget liv, Tjuvgods og andre noveller

**Tahar Ben Jelloun, Marokko:** Dette blendende fravær av lys, Fattigherberget, Den gale natten, Hva er rasisme?, Med nedslått blikk, Den hellige natten, Sin fars sønn, Alt om min mor (på dansk)

**Alain Mabanckou:** Ett piggsvins memoarer (på svensk)

**Maaza Mengiste, Etiopia:** Under lejonets blick (på svensk)

**Deon Meyer, Sør-Afrika:** Djevelfjellet, Hvit skygge, Hvit skygge, Jegerens hjerte, Død ved dagry

**Irene Sabatini, Zimbabwe:** The Boy Next Door

**Folk som leser oss nå gjør det for å bli underholdt, ikke bare fordi de tilhører venstresiden og vil lære om Afrika.**

Chris Abani, forfatter.

**HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?**

- Hvem er dette?
- Er Japan større enn Norge i areal?
- Hva heter hovedstaden i Tanzania?
- Fra hvilket land kommer fredsprisvinneren Aung San Suu Kyi?
- Hvilket år ble statsrådsposten bistandsminister opprettet?
- Når ble Nigeria selvstendig?
- Hva er Guarani?
- I hvilket land er John Atta Mills president?
- Hvilke tre offisielle språk finnes i Rwanda?
- Fra hvilket land kom spilleren som skåret det første målet i sommerens fotball-VM?
- Hvor lang (cirka) er den kinesiske mur?
- Hvilke land grenser til Namibia?
- Hva slags sykdom kan den såkalte gambiske rotta lukte seg framtil ifølge forskere i Tanzania?
- Ligger Kairo lenger sør enn New Dehli?
- Når ble Folkerepublikken Kina opprettet?



- Hva heter kongen av Jordan?
- Hva er Afrikas største land?
- Hva heter de to stridende folkegruppene som befolket Sri Lanka?
- Hva feires i alle brasilianske byer med stor festivitas hvert år?
- Når ble Yamoussoukro hovedstad i Elfenbenskysten – 1960, 1976 eller 1983?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

**TRE EKSPERTNØTTER:**

- I hvilket sør-amerikansk land ligger Maracaibo-sjøen?
- Hvor mange land er medlem av FN?
- Hva slags dyr er en armadillo?

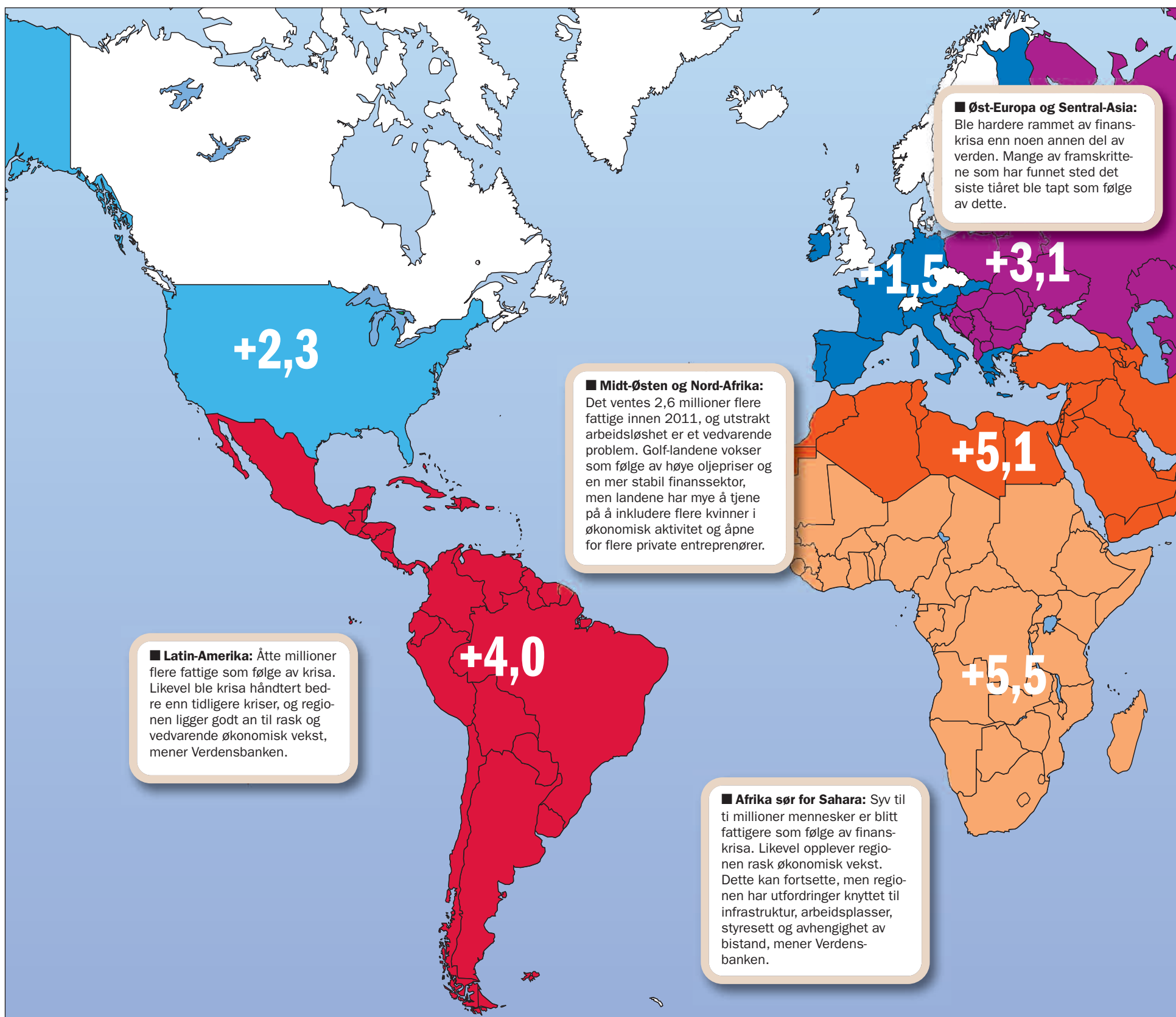
**SVAR:**

- Alt rett:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?
- Dilma Rousseff, presidentkandidat i Brasil.
  - Nel.
  - Dodoma.
  - Burma (Myanmar).
  - I 1983 (med Reidun Brusletten fra Krf som første statsråd).
  - 1960.
  - Et språk som snakkes i deler av Paraguay, Uruguay, Brasil, Argentina og Bolivia.
  - I Ghana.
  - Fransk, engelsk og kinyarwanda.
  - Sør-Afrika.
  - 8 500 kilometer (500 km feil godtas).
  - Angola, Botswana, Zambia og Sør-Afrika.
  - Tuberkulose.
  - Nel.

**SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:**

- Venezuela.
- 192
- Et belydtr.





Prosenttallene viser Det internasjonale pengefondets ferske anslag for økonomisk vekst i 2011.

# Utviklingslandene redder verden

## Vil være motoren for fremtidig vekst

Gamle sannheter og maktforhold står for fall. Om fem år vil «utviklingslandenes» økonomi være større enn de «utviklede landene».

### ■ EVEN TØMTE

– Utviklingslandene har kommet for å redde verdensøkonomien. De er de nye vekstlokomotivene, som vil føre den globale veksten videre mens høyinntektslandene stagnerer, mener Otaviano Canuto, Verdensbankens visepresident for fattigdomsreduksjon og økonomisk styring.

Canuto har redigert boken «The Day After Tomorrow: A Handbook on the Future of Economic Policy in the Developing World», som nylig ble utgitt av Verdensbanken.

Boken slår fast at nesten halvparten av veksten i verdensøkonomien

i dag kommer fra utviklingsland. Disse landenes økonomier ventes å være større enn de utviklede landenes innen 2015.

Det er det fem grunner til:

■ Teknologioverføring skjer forttere enn tidligere, som følge av blant annet økt handel og investering, og fordi informasjons- og kommunikasjonsteknologi har blitt billigere og mer utbredt.

■ En voksende middelklasse i utviklingslandene skaper etterspørsel som fungerer som en innenlandsk katalysator for vekst.

■ Mer økonomisk samhandling mellom sør og sør. Produksjonskjeder går på tvers av landegrensene, og mange handelshindrene mellom utviklingsland har blitt bygget ned.

■ Høyere råvarepriser kommer mange utviklingsland til gode, samtidig som inntektene blir bedre

## ØKONOMI

77 **Når veksten i verdensøkonomien finner en ny balanse vil utviklingslandene få en ny relevans.**

Otaviano Canuto, visepresident i Verdensbanken.

håndtert enn tidligere.

■ Bedre makroøkonomisk styring i utviklingslandene enn før.

**Ekko fra IMF.** Det samme budskapet kunne høres da Det internasjonale pengefondet (IMF) nylig la fram sin halvårige rapport om tilstanden i verdensøkonomien. Mens de nye vekstøkonomiene i Asia og Latin-Amerika fosser framover, henger de rike landene etter, lød omkvedet.

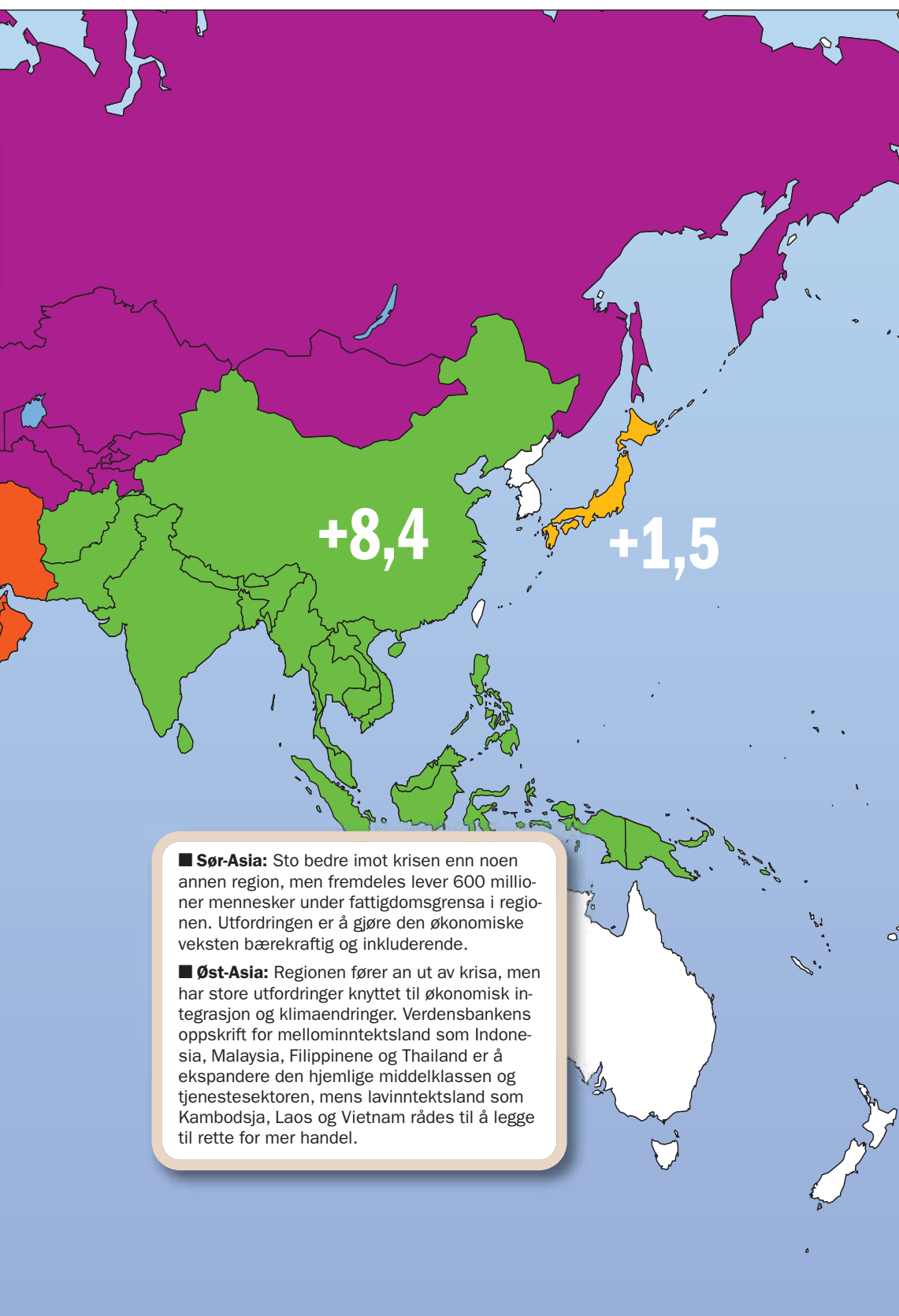
Samtidig understreker IMF at utviklingen i utviklingslandene og industrilandene fortsatt er gjensidig avhengig av hverandre fordi en stor del av veksten i de framvoksende økonomiene kommer fra eksport til vestlige land. Men i takt med at den innenlandske middelklassen i utvik-

lingslandene vokser, blir denne avhengigheten mindre.

**På- og avkobling.** Fordi fattige land eksporterer til markedene i rike land, har økonomiske sykluser i rike og fattige land pleid å følge hverandre tett. Det så man også i fjor, da finanskrise spredde seg fra rike til fattige land. Da vestlige banker strammet inn lånebetingelsene og forbrukerne tok en pause i forbruksjaget, førte det til at gruvarbeidere i Sør-Afrika og fabrikkansatte i Kina mistet jobben. Veksttaket i utviklingsland falt markant i 2009.

Men selv om de sykliske svingningene henger sammen, har utviklingslandene hatt en høyere vekstrate enn de rike landene gjennom hele 2000-tallet. Utviklingslandenes økonomier vokste omtrent like fort som i de rike landene fram til midten av nittitallet, men vokser nå ve-





Kilde: IMF/World Economic Outlook

sentlig raskere. Finanskrisen slo også svakere inn i Asia, Afrika og Latin-Amerika enn i Europa og USA.

I Verdensbank-språk: «selv om man fremdeles har en «syklisk kopling» mellom fattige og rike land, har det skjedd en «trendmessig avkopling» i de underliggende vekststratene. Utviklingslandene drar fra.»

**Ny relevans.** De rikeste landene i verden har derimot sunket ned i offentlig gjeld og budsjettunderskudd. Velferdsstatene vakler under vekten av eldrebølgen, samtidig som milliarder har blitt pøst inn i redningsaksjoner for finansnæringen og krigføring i Irak og Afghanistan. Selv når midlertidige krisetiltak blir avsluttet, anslår Verdensbankene at G20-landenes gjeld vil nå 118 prosent av deres bruttonasjonalprodukt innen 2014.

Den økonomiske veksten er i

ferd med å øke igjen, men uten at det skaper flere arbeidsplasser. IMF anslår at 210 millioner mennesker i verden er arbeidsløse i dag, 30 millioner flere enn i 2007. I land etter land forsøker statsledere å få aksept for smertefulle nedskjæringer i velferdstjenester.

Dermed kan det bli utviklingslandene som kommer til redningen for de rike og blir den nye motoren i verdensøkonomien.

– Utviklingslandenes økonomiske horisont er lovende, mener Verdensbankdirektør Marcelo Giugale.

Når veksten i verdensøkonomien finner en ny balanse vil utviklingslandene få en ny relevans. Det vil også endre deres politiske agenda. Jevnt over vil den økonomiske styringen være sterkere, myndighetene vil være bedre, og begynnelsen på slutten for fattigdommen vil være innen rekkevidde, tror han. ■



### Utviklingslandenes økonomiske horisont er lovende.

**Marcelo Giugale,** direktør i Verdensbanken for økonomisk politikk og fattigdomsreduksjon.

## ØKONOMI

### Norge støtter valutaskatt

Den norske regjeringen støtter arbeidet med å innføre en internasjonal skatt på valutaoverføringer. Ledergruppen for innovativ finansiering av utvikling, en sammenslutning av 60 land og flere internasjonale organisasjoner, mener at en avgift på 0,005 prosent på slike transaksjoner vil kunne skaffe 40 milliarder dollar hvert år til miljø- og utviklingstiltak.

– Verden står overfor enorme fattigdoms- og miljøutfordringer. Og det er ikke realistisk å tro at bistandsbudsjettene blir økt framover. Dermed må vi se på om det finnes andre måter å skaffe penger til nødvendig nødhjelp på, sier utviklingsminister Erik Solheim til Dagsavisen. ■

### Mer olje i Irak

Irak hadde allerede verdens tredje største oljereserver. Nå viser det seg at landet kan ha mer olje enn antatt. Mens utenlandske oljeselskaper driver intens lettevirksomhet på oljefeltene i landet, annonserte oljeminister Hussain al-Shahristani nylig at reservene var oppgradert fra 115 til 143 milliarder fat. De økte reservene vil befeste Irak som en oljemakt, og styrke landets posisjon innen oljekartellet Opec, skriver Financial Times. ■



### Offentlig støtte gir mindre privat innsamling

Offentlig støtte til veldedige organisasjoner gjør at organisasjonene anstrenger seg mindre for å samle inn penger selv. Det mener forskerne James Andreoni og Abigail Payne, som har sett på over 8000 amerikanske organisasjoner i USA over en 17-årsperiode. Tusen dollar i støtte reduserer i snitt privat innsamling med 727 dollar, mener forskerne. Årsaken er i liten grad at private givere føler de allerede har gitt over skattededelen, men snarere at organisasjonene selv gjør mindre iherdig innsamlingsarbeid når de får offentlige tilskudd. ■

### Kjøper bank i Kenya

Det statlige investeringsfondet Norfund kjøper 5,6 prosent av kenyanske Family Bank. Investeringen har en prislapp på 18,3 millioner kroner.

– Dette er en bank som er innrettet mot folk og småbedrifter i et slikt som tradisjonelle banker har ignorert. Den betjener således et kundesegment vi vil styrke tilbudet for, sier Norfund-sjef Kjell Roland til Finansavisen.

Family bank har over 60 filialer og 600 000 kunder over hele Kenya, og er en av landets hurtigst voksende finansinstitusjoner. ■

### Brasil deler mest informasjon

Brasil er åpnere enn noe annet land i verden om inntektene fra utvinning av naturressurser. Det går fram av indeksen Revenue Watch Index, som måler graden av åpenhet rundt utvinningsindustrien i verdens 41 ledende produsenter av olje, gull, kobber og diamanter. Norge, Russland og Mexico følger etter Brasil i toppen av indeksen. De mest lukkede landene er Turkmenistan, Ekvatorial Guinea, Den demokratiske republikken Kongo og Algerie. ■

### – Ulovlig mineralhandel bidrar til voldtekter

Væpnede grupper i DR Kongo bruker voldtekt som våpen i en kamp om å sikre tilgang til verdifulle mineraler. Dette vil fortsette så lenge verden ikke gjør mer for å stoppe den ulovlige handelen med mineraler, mener Care.

Nylig ble 200 kvinner voldtatt i en landsby i Nord-Kivu i Kongo. Hendelsen har fått stor oppmerksomhet i media, men er dessverre langt fra enestående.

– Omfanget av disse voldtektene viser at dette er en bevisst strids-taktikk. Gruppene som står bak, bruker voldtekt for å tvinge mennesker på flukt, ødelegge den sosiale ordenen og ta over jord, eiendeler og ressurser, sier CAREs generalsekretær Marte Gerhardsen.

Den anslåtte verdien av mineralreservene i Kongo (koltan, tinn, kobber, kobalt, diamanter og gull) er 24.000 milliarder dollar, det samme som årlig BNP i EU og USA til sammen. Koltan kan utvinnes uten store investeringer. Det skjer gjennom små og uregulerte operasjoner langs elvebredder eller i enkle gruver. Penger fra denne handelen kan finansiere krig og konflikt i mange generasjoner.

– Kamp om mineraler er kanskje den viktigste årsaken til at konfliktene i Kongo fortsetter. Dette handler like mye om penger som om politikk og etnisitet. Kongo har verdens største reserver av koltan, som brukes i mobiltelefoner, PC-er og DVD-spillere. Når vi kjøper disse varene, bidrar vi til å forlenge konfliktene og forverre situasjonen for mennesker i Kongo, mener Gerhardsen.

CARE mener at det trengs en internasjonal sporingsmekanisme som sørger for at vi ikke kjøper produkter som inneholder disse mineralene. USA har nylig vedtatt en lov som pålegger bedrifter å dokumentere at de ikke bruker ulovlige mineraler. ■



# Klimadebatt eller sosiologisk synsing?

Av Jan-Petter Høltedahl

I en artikkel i Samtiden (3/2010) går Aslak Sira Myhre til frontalangrep på det han kaller «den religiøse miljøbevegelsen», som anklages for å «gå veien om det abstrakte, det moralske og det eksistensielle» for å motivere til handling i klimapolitikken. Klimaaktivister anklages for å være «dommedagsprofeter», som heller burde valgt «en taktikk og strategi [de] kunne lykkes med». Besnærende. Hvem vil ikke lykkes?

I realiteten erstatter Myhre en livsviktig debatt – om de praktiske, konkrete løsningene på klimakrisen – med sosiologisk synsing og for-dummende merkelapper. Det er saktens behov for en reell klimadebatt med basis i naturvitenskapelige realiteter, og med henblikk på å identifisere effektive tiltak for å begrense klimaendringene. Den debatten skal vi ta.

**FN**s klimapanel har fått kritikk for at synteserapporten fra 2007 (i motsetning til den vitenskapelige grunnlagsrapporten) overvurderte hastigheten på ismeltingen i Himalaya. Dette har panelet erkjent. Andre sider ved panelets virkemåte har fått mindre oppmerksomhet, som at vitenskapelige funn er blitt «moderert» i forsøket på å oppnå (politisk) enighet. Eller at panelet, i en note i synteserapporten, erkjenner at nødvendige utslippsreduksjoner «kan være undervurdert», fordi man ikke tar høyde for betydelige, selvforsterkende effekter.

Observasjoner viser for eksempel at ismeltingen i Arktis de siste årene har gått langt raskere enn klimapanelet forutså. Utstrekningen av arktisk sommerhavis (årsminimum) har nådd sine tre laveste nivåer siden målingene startet i tre av de siste fire årene. Forskere viser til at mengden planteplankton i havet ser ut til å være redusert med to tredjedeler siden 1898, og viser til en mulig sammenheng med klimaendringene. Et «føre var»-prinsipp tilsier også her at vi bør gjøre det vi kan for å begrense menneskeskapte klimaendringer.

## KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no.

Teksten bør ikke overstige 8500 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

I boken «Storms of my grandchildren» dokumenterer klimaforskeren James Hansen hvordan det politiske systemet hittil ikke har klart å formulere en vitenskapelig fundert klimapolitikk. Han påpeker at vi, for å overholde togradersmålet og unngå de mest ødeleggende, selvforsterkende temperaturøkningene, innen få år må realisere store, globale utslippskutt og på sikt stabilisere CO<sub>2</sub>-konsentrasjonen i atmosfæren på 350 ppm (deler per million), altså lavere enn i dag.

Det følger at størstedelen av verdens gjenværende fossile energireserver – kull, olje og gass – må forbli urørt. Kull og olje fra ukonvensjonelle oljekilder som tjæresand utgjør de største truslene mot et bærekraftig klimaregime. På sikt må målet være en global utfasing av fossilbaserte CO<sub>2</sub>-utslipp. Konsekvensene ved å la være aner vi konturene av i dag: Tørke i Russland og Australia; synkende grunnvannsspeil i blant annet Australia og Kina; ekstremflom i Pakistan og Kina; nedsmelting av isbreer; tiltagende havnivåstigning. Fattige i utviklingsland merker virkningene først og sterkest, og står dårligst rustet til å møte dem. Mange flere vil lide i fravær av reelle globale utslippsreduksjoner.

Kan det politiske systemet, i motsetning til hva det gjør i dag, svare på klimakrisens utfordringer? I tilfelle hvordan?

Globalt vil en fortsatt måtte arbeide for en troverdig klimaavtale. Bortsett fra uforpliktende tilslutning til togradersmålet var København-toppmøtet en fiasko, og blikket ble raskt flyttet til toppmøtet i Cancun i Mexico før jul. Nå antydes det at heller ikke Cancun vil levere en forpliktende avtale, og klimaforhandlere og politikere viser til toppmøtet i Sør-Afrika i 2011 som første reelle mulighet for et gjennombrudd. I mellomtiden øker de globale utslippene igjen etter en kortva-

rig utflatning forårsaket av finanskrisen.

**M**en hvorfor skulle en lykkes i Mexico, Sør-Afrika eller senere? Manglende klimalovgivning i USA utgjør bare en del av problemet. Det dreier seg ikke bare om at mennesker i utviklingsland ønsker strøm, biler og kjøleskap, men at deres ledere daglig serveres verdens beste unnskyldning for å stritte imot en forpliktende global klimaavtale: Vestens manglende vilje til å gjennomføre reelle tiltak på hjemmebane, under dekke av at ingen enkeltland kan handle alene. I praksis er vestlige land – med få, begrensede unntak – rørende enige om ikke å rokke ved dagens klimaregime basert på kvotehandel og skogbevaring.

Realisering av en rask, reell og omfattende dreining fra en fossil-drevet til en bærekraftig verden vil kreve en helt annen tilnærming. Energiøkonomisering og massiv satsning på fornybare energikilder som sol, vind, vann, jordvarme og biomasse vil måtte utgjøre sentrale elementer. Men disse vil ikke slå igjennom i stor skala før et tredje element er på plass.

Ryggraden i en ansvarlig klima- og energipolitikk må utgjøres av et tiltak som er like enkelt formulert som det er upopulært blant dagens karbonlobbyister: En gradvis økende pris på karbon, fastsatt ved utvinnings-, produksjons- eller ilandføringsstedet – uten unntak. Til gjengjeld bør karbonavgiften tilbakebetales direkte til den enkelte borger uten å gå veien om skattesystemet. James Hansen kaller systemet «fee-and-dividend», og foreslår at dette bør erstatte kvotehandelssystemet («cap-and-trade»).

**U**lempene ved kvotehandelssystemet er mange: (1) Vanskeligheter med å fastsette et «korrekt» antall kvoter; (2) mange unntak, uklare kriterier (lobbyister står sterkt!); (3) mange smutthull; (4) korrupsjon; (5) «taket» fungerer som et «gult»: Går utslippene under et gitt nivå, går kvoteprisen ned, og utslippene opp; (6) «altruistiske» utslippskutt blir dermed meningsløse.

«Fee-and-dividend» er enklere, raskere å iverksette, mer rettferdig og fremfor alt mer effektivt enn kvotesystemet: En pris per tonn karbon, gjeldende for alle. Et lignende system har hatt suksess i British Columbia i Canada, der tidligere motstandere snudde da de oppdaget at velgerne ønsket systemet videreført. Et slikt system vil også være en betingelse for å realisere utvikling og distribusjon av konkurransedyktig grønn teknologi i stor skala.

Som en betydelig energimakt bør Norge gå i bresjen for innføring av slik karbonprising på globalt nivå. Norges initiativ for skogbevaring viser at det er mulig å få internasjonalt gehør for viktige klimatil-tak. Men skogbevaring er ikke nok. Det er heller ikke der Norge har sin største styrke som potensielt ledende klimaaktør.

Vårt primære fortrinn i klimaforhandlingene er nettopp som energistormakt: Det Norge gjør – hjemme og ute – legges merke til. Forutsetningen er at det er sammenheng mellom hva vi foreskriver ute og det vi gjør på hjemmebane. Skal vi leve opp til våre mål om å være en ledende aktør for fattiges – og fremtidige generasjoner – rettigheter, må vi bære vår del av byrden i form av hjemlige utslippskutt. Omfattende kutt i Norge og andre (store og små) vestlige land utgjør samtidig en betingelse for at fremvoksende økonomier som Kina og India skal kunne akseptere en global klimaavtale. Tiltakene må starte nå!

**N**orske myndigheter må snarest pålegge Statoil å stanse oljeutvinning fra tjæresand, som er ekstremt ineffektivt og raser enorme landområder, ofte på bekostning av urfolks rettigheter. Kan en legge etiske og miljømessige føringer på investeringer i Statens Pensjonsfond Utland (SPU), kan det ikke være slik at vi ikke kan stille krav til en virksomhet den norske befolkning, gjennom staten, eier 67 prosent av!

Norge må elektrifisere oljeproduksjonen på sokkelen og gjennomføre drastiske kutt i våre største punktutslipp, fra Grenland via Mongstad/Kårstø til Melkøya. Oljeproduksjonen, som synker i takt med at feltene tømmes, må tillates å fortsette nedtrappingen til fordel for en massiv dreining mot energiøkonomisering og fornybar energi. Å utsette overgangen gjennom en desperat jakt på fossile reserver i Lofoten, Vesterålen og Barentshavet vil bare gjøre tiltakene mer smertefulle, samt redusere en potensiell gevinst ved å være i forkant med utviklingen av grønn industri.

Vi må satse på smarte samferdselsløsninger, som lyntog og bedre kollektivsystemer, både av klimahensyn og for å oppnå et effektivt transportsystem. På sikt vil reelle karbonpriser påvirke valg av boformer, fremkomstmidler og fritidssysler. Oftest til det bedre.

Tar vi disse grepene nå, vil Norge samtidig gi et betydelig bidrag til å endre dynamikken i de internasjonale klimaforhandlingene. Det skylder vi både kommende generasjoner og fattige mennesker i dagens utviklingsland. ■



Jan-Petter Høltedahl er seniorrådgiver i Norad.



**KUTT:** Norge og andre rike land må kutte drastisk i sine utslipp. Bare slik kan man få de store utviklingslandene med på en forpliktende klimaavtale, skriver artikkelforfatteren. Bildet er fra Kårstø prosessanlegg i Rogaland.

FOTO: SCANPIX/STIAN LYSBERG SOLUM



# «De uformelle»

Av Victoria Buhanza

Økonomene kaller det så fint for «uformell sektor», men i virkeligheten er det en beinhard kamp om å overleve. Gatehandlerne i storbyene er de mest synlige aktører i den store gruppen som utgjør den uformelle sektor i utviklingslandene. Nå er det valgkamp i Tanzania, og politikere må også ta hensyn til den store gruppen av innbyggerne som lever av tilfeldig salg og løsarbeid.

15 år gamle Adam er ute på gata i Dar es Salaam litt over klokka fem hver morgen. Han vil ikke si etternavnet sitt, men prater gjerne litt. Mens vi snakker ser han vekselvis på meg og utover biltrafikken som tetner til på hovedveien inn til sentrum. Adam har plassert seg ved veien i et område som på folkemunne kalles «Tiptop», et navn hentet fra en bensinstasjon som en gang lå her.

Alt tyder på at Adams arbeidsdager er langt unna tipptopp. I dag har han pakket popkorn i plastposer. Han har tro på at de som reiser til jobben har hoppet over frokosten og blir litt sultne på vei inn mot sentrum. En av Adams kolleger selger vann på flasker, og de to utfyller hverandre.

Adam selger ikke det samme hver dag. Det kommer an på hva han får tak i og hvor mye penger han kan investere i varekjøp. Popkorn er enkelt og krever små investeringer. Hver morgen foregår en enorm vareproduksjon for å sikre mat og drikke til alle gateselgerne. Noen selger også varer som man ellers finner i butikkene. Det kan



«UFORMELL SEKTOR»: 15 år gamle Adam fra Dar es Salaam selger popkorn langs veien. Er han heldig tjener han mellom ti og tyve kroner på en lang arbeidsdag. FOTO: MWANZO L. MILLINGA



## SETT FRA SØR

Victoria Buhanza er frilansjournalist og utviklingsarbeider i Kirkens Nødhjelp i Dar es Salaam, Tanzania.

være verktøy, lamper, såpe, polelingsmiddel, tannpasta, sakser, kniver – listen er uendelig. Noen av varene er tyvegods, andre er kjøpt eller

har inngått i uklare byttehandler.

Ofte er det bedre å selge ulike gjenstander enn matvarer. Vi som selger blir jo også sultne, og noen ganger må vi spise litt av våre egne varer for å holde oss på beina, sier Adam.

Tidlig morgen og kveldstimen mellom seks og halv ni er den beste tiden for dem som selger langs inn- og utfartsveiene til Dar es Salaam. Da beveger trafikken seg sakte og gateselgerne får tid til å betjene kundene med varer og vekselpenger.

– Midt på dagen er det vanskeligere å selge noe. Da hender det vi tar en lur eller skaffer varer, sier Adam.

Han sluttet skolen for to år siden. Alle inntekter han kan få trengs i en familie med enslig mor og fem barn. Men ikke alle ungdommene som selger langs veiene har hoppet av skolen. Noen har til og med gjort ferdig full videregående skole. Problemet er at utdanning langt fra automatisk gir jobb i Tanzania. Tusenvis av ungdommer med utdanning ender i den store sekken med merkelappen «uformell sektor».

Det er valgkamp i Tanzania i disse dager og utfordringen med å skape flere arbeidsplasser er det viktigste tema for alle kandidatene. Ulikt hva politikere normalt gjør, er de fleste kandidatene forsiktede med å love for mye i sysselsettingspolitikken. Den store arbeidsledigheten blir kalt et tilsynelatende uløselig problem for av alle som er opptatt av politikk. Ingen ser ut til å kunne løse det. Alle synes det er fortvilet at ung, sterk og velutdannet ungdom blir gående som mer og mer desillusjonerte ga-

teselgere. Nye, store ungdomskull kommer hvert år og tilflyttingen fra landsbygda til storbyene øker. Her står politikere rådløse.

Politikere har, særlig i valgkamptider, begynt å ta inn over seg at den uformelle sektor er enormt viktig for velferden i landet og ikke bare er et problem. Mens myndighetene i perioder forbød gatesalg og brutalt ryddet fortau og veier for salgsboder og alle som forsøkte å selge noe, er det nå større vilje til å legge til rette for den uformelle sektor. I alle fall begynner den negative holdningen å snu seg litt.

Det er åpenbare negative sider ved gatesalget og annen virksomhet i den uformelle sektor. Først og fremst unngår denne virksomheten enhver form for regulering, beskatning eller avgifter. De som selger mat- og drikkevarer slipper også unna helsekontroll, og det kan være skummelt i et varmt land med mange smittsomme sykdommer. Bedervet mat og drikke kan spre både kolera, tyfoidefeber, tuberkulose og andre sykdommer. Gatesalget kan også gi høyere kriminalitet ved at det omsettes mye tyvegods. Alle disse argumentene kan også snus til det positive. Uten gatesalget hadde mange blitt fattigere, fått enda dårligere helse og kriminaliteten kunne ha økt ytterligere.

Sakte glir altså den uformelle sektor inn i en mer formell rolle. Noe som finnes og som ikke for enhver pris må fornektes eller begrenses av politikere og andre myndighetspersoner. ■

## : GADOS VERDEN



Tanzanieren Godfrey Mwambwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.



# Darfurs gale diagnoser

Den britiske journalisten Rob Crilly gir velmenende aktivister og fargeblinde redaktører skylda for at det både er stilt gale diagnoser og gitt feil medisin i Darfur-konflikten.

I boka med den lett ironiske tittelen «Saving Darfur – Everyone's Favourite African War» tar Crilly et både etterlengtet og overmodent oppgjør med hvordan verdenssamfunnet har håndtert den bitre og blodige – og etter hvert langvarige – konflikten vest i Sudan.

Den britiske reporteren har vært på et utall turer til Darfur, og gjennom en blanding av reportasjer, refleksjoner og analyse argumenterer han grundig og troverdig for at konflikten mellom de mange opprørsgruppene og regimet i Khartoum bare ser enkel ut på langt hold. Kommer man nærmere, slik Crilly har gjort, blir bildet atskillig mer nyanisert og komplisert.

Boka har fått mye oppmerksomhet for sin kritikk av den etter hvert mektige amerikanske Darfur-lobbyen og Save Darfur-koalisjonen, som

## BOKANMELDELSE

**Rob Crilly:**

«Saving Darfur – Everyone's Favourite African War»  
Reportagepress, 2010

med Hollywood-kjendisene Mia Farrow og George Clooney i spissen lykkes med å rette verdens søkelys mot lidelsene i Darfur. Det er bare det, ifølge Crilly, at deres analyse av konflikten, diagnosen om man vil, har vært preget av overforenklinger, stereotypifiseringer og tåkelegging av hvem som har gjort hva, mot hvem. Konflikten er blitt portrettert gjennom den tabloide og svart-hvitt rammefortellingen om det islamistiske, Osama bin Laden-vennlige regimet i Khartoum som slakter ned uskyldige sivile i Darfur. Innenfor den rammen er det liten plass til historiene om hvordan også de ulike opprørsgruppene – «the good guys» – har begått overgrep mot sivilbe-



folkningen, eller hvordan striden mellom de ulike gruppene har bidratt til at alle forsøk på å få i stand en fredsavtale bokstavelig talt har rent ut i sanden.

De gale diagnosene har ført helt galt av sted når det gjelder å finne en løsning på den opprinnelige konflikten, mener Crilly. Hvis hensikten var å få til en fredsavtale i Darfur, var det for eksempel ingen lur idé å kjempe for at Sudans president Omar al-Bashir skulle settes under tiltale i Den internasjonale straffedomstolen, slik Darfur-lobbyen gjorde.

I boka beskrives tiltalen som å «trykke på atomknappen» i Sudan. Minutter etter at tiltalen var et faktum, ble 13 av de største hjelpeorganisasjonene utvist fra Darfur.

En motsatt tilnærming, som Crilly møtte blant diplomater og hjelpearbeidere i Sudan, hadde et større fokus på mål snarere enn midler, og konsekvenser heller enn moral. Dersom prisen for å hjelpe befolkningen i Darfur var at Bashir

går klar av krigsforbrytertilten, så får det være.

I stedet for å beskrive konflikten som et folkemord, ser Crilly den som temmelig lik en rekke andre lavintensive afrikanske kriger, kjennetegnet ved uklare konfliktlinjer, kaos – og en sivilbefolkning som lider.

Crilly har andre, og vel så interessante, poenger. Denne leseren har spesielt bitt seg merke i fortellingene om hvordan Crillys redaktører (han leverer stoff til fire større britiske aviser) ønsker å se verden i svart-hvitt og ikke er nevneverdig interesserte i artikler som prøver å trenge bakenfor det stereotypifiserte bildet av «slemme arabere (janjaweed) mot stakkars afrikanere». Artikler som dekonstruerer slike myter blir for sære, mener redaktørene. Samtidig trykker de mer enn gjerne nok en artikkel om en ny «janjaweed-massakre». ■

**Bibiana Dahle Piene**

## Flyktinghjelpen lanserer internasjonalt magasin

Et nytt engelskspråklig magasin skal selges i 15 land. Men ikke i Norge. Utgiver er Flyktinghjelpen.

### ■ EVEN TØMTE

I fjor lanserte Flyktinghjelpen magasinet Perspektiv. Nå følger organisasjonen opp med en engelskspråklig utgave. Bladet Perspective skal selges i 15 land, blant annet Frankrike, Spania, Italia, Storbritannia, USA, Canada og Australia, med et opplag på 25.000.

- Vi arbeider i 20 land på fire kontinenter og deltar i en rekke internasjonale fora. Det er derfor na-

turlig at vi også bidrar til den internasjonale dagsorden med et magasin som setter søkelys på de viktigste humanitære utfordringene verden står overfor, sier generalsekretær Elisabeth Rasmusson i en pressemelding.

Hun ønsker at magasinet skal være med å sette agendaen for internasjonal humanitær politikk.

- Det er et halsbrekkende prosjekt. Vi så at norske Perspektiv har gått veldig bra, og opplevde veldig stor interesse fra bidragsyterne. Da en distributør også hadde tro på at magasinet ville la seg selge, bestemte vi oss for å gå i gang, forteller Rolf A. Vestvik, informasjonsdirektør i

Flyktinghjelpen.

Han forteller at både det norske og det engelske magasinet er motivert av en misnøye med mediernes dekning av internasjonale spørsmål.

- I mediernes dekning av Irak så man for eksempel fokus på hvor mange internasjonale soldater som døde, men mindre fokus

på den humanitære situasjonen i Irak sto overfor. Vi ønsker en kanal for å ta opp andre situasjoner og saker, sier han.

Det engelskspråklige bladet kommer ikke til å være tilgjengelig i Norge. Den norske og engelske utgaven av magasinet er ikke like, men mange av artiklene skal dukke opp begge steder. Det første nummeret har hovedoppslag om verdens verste konfliktområder, og har bidrag fra blant andre skuespilleren Angelina Jolie og FNs høykommissær for flyktinger António Guterres. ■



Interessert i hva som skjer  
i bistandsbransjen?  
Sjekk møtekalenderen på [global.no](http://global.no)

# global

### Tanzania gavepakke

- Rettferdig kaffe, 250 g
- Tradisjonell te, 250 g
- Brunt sukker, 350 g
- Liten duk av bomull med afrikansk trykk
- Håndmalt kort
- Ekstra tilbehør: kaffe og sukker-skje utskjært i tre og masai-smykker.

Alt er laget i Tanzania og pakkes i en eske som sendes rett hjem til den som skal ha gaven. Bestill nå så kommer det frem til jul:

270 kr  
inkl porto

[info@wild-tracks.com](mailto:info@wild-tracks.com) • [www.wild-tracks.com](http://www.wild-tracks.com)

Prøv en annonse i

**bistandsaktuelt**

Tlf. 22 24 05 72



## NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Jan Speed på e-post: [jasp@norad.no](mailto:jasp@norad.no) eller på telefon 22 24 03 65.



**Cecilie Wathne** (27) er ansatt som Utviklingsrådgiver i Strømmestiftelsen. Wathne skal spesielt arbeide med evaluering, kvalitetssikring og rapportering. Hun skal også være deskoffiser for Strømmestiftelsens arbeid i Øst-Afrika.

Wathne har vært ansatt som Research Officer for the Overseas Development Institute i London. Hun har mastergrad i «Economics for Development» fra Universitetet i Oxford og bachelorgrad i økonomi og i politikk fra Universitetet i Washington.



**Christina Milsom** (27) er ansatt som utdanningsrådgiver i Strømmestiftelsen. Hun er også deskoffiser for Vest-Afrika. Milsom skal ha et overordnet ansvar for utdanningsprosjektene i alle regionene.

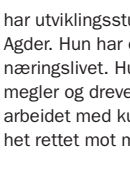
Hun har en bachelorgrad i sosialantropologi fra Cambridge universitetet i England og en mastergrad i utviklingsledelse fra Høgskolen i Agder. Milsom har tidligere arbeidet i Mercy-ships og som Internasjonal konsulent for Misjonsforbundet Ung.



**Peter Moers** (43) er ansatt i Strømmestiftelsen som rådgiver for Internasjonal Fundraising, og som deskoffiser for Sør Amerika. Moers kommer fra Nederland. Han har bred internasjonal erfaring fra utviklingsarbeid i Afrika og Mellom-Amerika, og har arbeidet for flere stor internasjonale organisasjoner som ILO. Til Strømmestiftelsen kom han fra en stilling som regional koordinator for den hollandske organisasjonen STRO i Honduras. Moers har en mastergrad i utviklingsøkonomi fra universitetet i Tilburg i Nederland.



**Marianne Bryne Dalane** (39) er ansatt i Strømmestiftelsen der hun skal arbeide med Strømmestiftelsens satsing på næringslivet. Dalane er adjunkt og har arbeidet 10 år i videregående skole og har utviklingsstudiet fra Høgskolen i Agder. Hun har og bred erfaring fra næringslivet. Hun har vært eiendomsmegler og drevet eget firma der hun har arbeidet med kurs- og konsulentvirksomhet rettet mot maritim industri.



**Eli Bjørnebråten** er ansatt som rådgiver i Internasjonal avdeling i Norges Blinddeforbund. Bjørnebråten har Master i Afrikastudier fra Universitetet i København. Bjørnebråten har tidligere jobbet som sosionom i Utekontakten i Oppgård og hatt sosionompraksis ved et sosialsenter i Pumwani-slummen, Nairobi, Kenya. Eli kommer fra stillingen som rådgiver i PYM bistand (De Norske Pinsmenigheters Ytre



**Olav Hernar** er tilknyttet Strømmestiftelsen for å arbeide med resultatbasert rammeverk, og med monitorerings- og evalueringssystemer. Han har bred erfaring og bakgrunn fra norsk bistandspolitikk, med ulike organisasjoner i FN systemet og EU.



**Liv-Heidi Pedersen** (30) er ansatt som internasjonal konsulent i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner. Pedersen har en mastergrad i Philosophy in Comparative and International Education fra Universitetet i Oslo, med feltarbeid i India. Liv-Heidi kommer fra stillingen som frivilligkoordinator/organisasjonsutvikler i AFS Norge. Hun har også jobbet som lærer på et barnehjem i Peru, og vært aktiv som frivillig i AFS Oslo. Hun vil ha ansvar for støtteordningen LNU Utveksling og delt ansvar for LNU Ungdomsbevilgningen Nord/Sør.



**Peter Molthe** er tilsatt som ny medarbeider og seniorrådgiver ved Veiledningskontoret for næringsutvikling i utviklingsland. Han er utdannet sivilingeniør og bedriftsøkonom og kommer fra stillingen som prosjektleder/inkubatorleder i Forskningsparken med arbeidsoppgaver knyttet til veiledning og coaching av gründere, vurdering av forretningsplaner og finansieringsrådgivning.

Misjon). Hun vil ha ansvar for Norges Blinddeforbunds bistandsprosjekter i Eritrea, Uganda, Nepal og Den Asiatiske Blindeunionen.

**Tale Longva** tiltrådte 1. september stillingen som prosjektkoordinator i Child-watch International Research Network. Hun overtar etter Pernille Stornæss Skotte som har gått over i en stilling som stipendiat ved Høgskolen i Oslo. Longva arbeidet tidligere som daglig leder i Det norske menneskerettighetsfond.



**Vigdis Cristofoli** tiltrer som spesialrådgiver for utdanning i Redd Barne. Hun har tidligere jobbet med utdannings spørsmål i Norad og Utenriksdepartementet.

**Espen Rikter-Svendsen** overtar stillingen i UD som spesialrepresentant for Haiti. Han overtar etter Halvor Sætre. Rikter-Svendsen begynte som aspirant i Utenriksdepartementet i 1990 og har vært stasjonert flere steder blant annet i Hanoi, Paris, New Dehli og Brussel.



**Peter Molthe** er tilsatt som ny medarbeider og seniorrådgiver ved Veiledningskontoret for næringsutvikling i utviklingsland. Han er utdannet sivilingeniør og bedriftsøkonom og kommer fra stillingen som prosjektleder/inkubatorleder i Forskningsparken med arbeidsoppgaver knyttet til veiledning og coaching av gründere, vurdering av forretningsplaner og finansieringsrådgivning.

## JOBBSKIFTE

**Marit Glad** (31) har nylig begynt i jobben som rådgiver i Flyktningshjelpen. Glad har tidligere jobbet for blant annet Care International og International Rescue Committee.



– Gratulerer med ny jobb. Hva skal du gjøre?  
– Jeg skal drive med internasjonalt talsmannsarbeid. Det betyr at jeg særlig skal jobbe med hvordan humanitære organisasjoner kan få bedre tilgang til mennesker på flukt gjennom at vi selv er mer prinsipielle og at andre aktører respekterer de humanitære organisasjonenes spesielle rolle.

– Du har tidligere jobbet flere år i Afghanistan og kommer rett fra en stilling i Kongo. Blir det ikke kjedelig å sitte på et kontor i Grensen?  
– Neida – jeg gleder meg veldig til å gå i gang med denne jobben. Tidligere har jeg jobbet med veldig sterkt fokus på bestemte land, nå får jeg muligheten til å jobbe med en tematikk globalt. Det blir spennende. ■

## NOTISER

### Dårligere helsetilbud i Øst-Burma

Ifølge undersøkelse gjennomført i 5754 husholdninger av helseorganisasjoner som arbeider i landsbyen Mae Sot ved den thailandske grensen, har de helsemessige forholdene i den østlige delen av Burma blitt kraftig forverret på grunn av stadige konflikter og vedvarende statlig svikt.

– Landsbyboere har problemer med å få hjelp, og det er svært farlig for helsearbeidere å reise inn i disse områdene, sier en helsearbeider i Øst-Burma til Irinnews.com. ■

### – Større innsats mot sult

I forbindelse med Verdens matdag den 16. oktober maner Utviklingsfondet til langt større innsats fra regjeringer over hele verden for å bekjempe sult og feilernæring. Nesten én milliard mennesker sulter og cirka to milliarder lider av feilernæring.

– Et av de viktigste tiltakene for å bekjempe sult er å bidra til å styrke organisasjonene til småbønder og andre småskala matprodusenter. Utviklingsfondet forventer at den norske regjeringen følger opp tidligere vedtak fra Stortinget om å prioritere dette, sier informasjonssjef Andrew Kroglund. ■

**bistandsaktuelt**  
2. utgave



En revolusjon svøpt i sari



## Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

Nå 27.000 lesere!

**JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på [www.bistandsaktuelt.no](http://www.bistandsaktuelt.no)

PORTO

**bistandsaktuelt**

Norad,  
boks 8034 Dep.,  
0030 OSLO

8-2010 – 13. ÅRGANG bistandsaktuelt

### Fagblad om utviklings-samarbeid

**Redaksjonen arbeider** i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

**Ansvarlig redaktør:**  
Gunnar Zachrisen  
[gz@norad.no](mailto:gz@norad.no)

**Debattredaktør:**  
Thore Hem  
[tgh@norad.no](mailto:tgh@norad.no)

**Nettavisredaktør:**  
Jan Speed  
[jasp@norad.no](mailto:jasp@norad.no)

**Journalister:**  
Tor Aksel Bolle  
[toab@norad.no](mailto:toab@norad.no)  
Hege Opseth  
[heop@norad.no](mailto:heop@norad.no)  
Ingvild Sahl  
[sahlmedia@gmail.com](mailto:sahlmedia@gmail.com)  
Even Tømte  
[even.tomte@gmail.com](mailto:even.tomte@gmail.com)  
Marta Camilla Wright  
[martacamillaw@hotmail.com](mailto:martacamillaw@hotmail.com)

**Administrasjon:**  
Ba-Musa Ceessay  
Ellen Rohjan

**Redaksjonsråd**  
Jens Barland  
Eva Bratholm  
Nora Ingdøl  
Markus Nilsen  
Ane Sigurdsdotter Mygland  
Asle Toje

**Internett:**  
[www.bistandsaktuelt.no](http://www.bistandsaktuelt.no)

**Postadresse:**  
Boks 8034 Dep.,  
0030 Oslo

**Kontoradresse:**  
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

**Telefoner:**  
22 24 20 30  
(sentralbord)  
22 24 20 40 (redaksjon)  
22 24 05 72 (annonser)

**E-post redaksjon:**  
[gz@norad.no](mailto:gz@norad.no)

**E-post annonser:**  
[toab@norad.no](mailto:toab@norad.no)

**Design og produksjon:**  
Akela grafisk design,  
Fred Isaksen, Larvik #51194

**Trykk:**  
Nr1 Trykk as



**Abonnement:**  
Bistandsaktuelt, Norad,  
Boks 8034 Dep.,  
0030 Oslo  
Telefon: 22 24 20 59  
E-post: [adr-ba@norad.no](mailto:adr-ba@norad.no)  
Abonnementet er gratis.



**Norad**

ISSN 1501-0201

**Redaksjonen avsluttet:**  
Tirsdag 19. oktober 2010

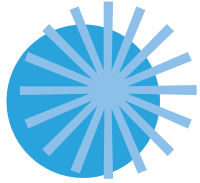
**Opplag – denne utgaven:**  
18 300 eksemplarer

**Bistandsaktuelt er medlem av:**



Neste  
**bistandsaktuelt**  
utkommer ca. 19. november





**VISSTE DU AT...**  
bare en av 14 husholdninger  
i Rwanda har elektrisitet?

Kilde: Rwandas regjering.

«Hvis du bryr deg om hva  
kyllinger spiser, kan du  
ikke spise kylling.»

Ordtak brukt av luyia-folket (Kenya og Uganda).

# Sudansk bokskatt i Bergen

Bibliotekarer tar vare på 2000 bøker om Afrikas største land

En av verdens mest omfangsrike samlinger av Sudanlitteratur finnes på et lite bibliotek i Bergen.

■ TERESA GRØTAN

Bibliotekar Kirsti Hagen Andersen tar på seg hvite bomullshansker. Forsiktig blar hun om sidene i en bok om Sudans flora på 1800-tallet. Vakre, håndtegnede bilder av grønne planter preger sidene.

- Jeg har vært bibliotekar her i 40 år, helt siden utviklingsforskningen begynte i Norge, forteller hun.

- Dette er veldig moro.

Boksamlingen er et eget bibliotek i biblioteket. Et spesialbygd rom med to glassvegger. Døren er låst. Ingen av de 2000 bøkene tas ut av rommet. Den unike samlingen Sudanlitteratur er forsikret for millioner og eid av den sudanske forretningsmannen Mahmoud Salih. Og den befinner seg i Bergen.

**Spesialrom for Salih.** Forretningsmannen med stor interesse for litteratur og stor pasjon for hjemlandet, ville egentlig sende bokskatten til Sudan. Men etter gjentatte skuffelser konkluderte han med at ingen der ennå var i stand til å ta vare på samlingen. Derfor begynte han å se seg om etter andre muligheter, og fant Universitetet i Bergen (UiB), som har hatt Sudan som forsknings-emne siden 1965.

I 2006 overleverte han hele samlingen til Universitetet, og da Bergen Resource Centre for International Development, som eies av UiB og Chr. Michelsen Institutt (CMI), åpnet dørene i september 2009, var det med et spesialrom for Salihs samling.

- Han var veldig begeistret da han så vi hadde et eget rom for bøkene hans, forteller Andersen, som er leder for ressurscenteret.

**Bare til låns.** Bøkene er på engelsk, fransk, tysk, latin, russisk og arabisk, og har litteratur fra og om Sudan. Samlingen består også av fotografier, litografier og kart. De fleste av bøkene er fra 1900-tallet, men mange er også langt eldre. Her er historie, økonomi, antropologi, politikk, språk, medisin, botanikk og zoologi.

Den eldste boken i samlingen, *A Voyage to Aethiopia, made in the years 1698, 1699 and 1700*, utgitt i 1709, beskriver en reise av den franske legen Poncet. Legen, som var bosatt i Egypt, ble bedt av keiseren av Abyssinia om å komme og behandle ham for en livstruende sykdom. Boken skildrer et av de aller første europeiske møtene med det indre av Afrika.

Bøkene er bare til låns. Planen er



**VOKTER BOKSKATT:** Kirsti Hagen Andersen er bibliotekar ved Bergen Resource Centre for International Development, som eies av Universitetet i Bergen og Chr. Michelsen Institutt.

FOTO: TERESA GRØTAN



**RIKING:** Den sudanske forretningsmann Mahmoud Salih eier boksamlingen om Sudan som oppbevares i Bergen. Her er Salih (i midten) under et besøk i Bergen. Til venstre står professor Anders Bjørkelo og mannen til høyre er boksamler Paul Wilson.

FOTO: WALTER N. WEHUS/UNIVERSITETET I BERGEN

fortsatt at bøkene skal til Sudan når situasjonen tillater det. Fram til det er mulig, sørger universitetsbiblio-



**SJELDNE:** Salih-samlingen består av bøker fra og om Sudan fra 1709 og fram til i dag. Noen av dem er svært sjeldne, og finnes bare i 3-4 eksemplarer i verden.

FOTO: TERESA GRØTAN

teket for at stadig flere av bøkene skannes og gjøres tilgjengelig for offentligheten via internett. CD-er med de skannede bøkene sendes også til Universitetet i Khartoum.

**Finnes ikke i Sudan.** I ressurscenterets bibliotek sitter gjesteforsker

Awad Abboud fra Sudan. Han er på et månedslangt opphold i Bergen.

- Samlingen kalles en skatt av forskere, sier han.

- Dette er litteratur du ikke finner i Sudan.

Ressurscenteret ble opprettet for å samle kompetansen innen utviklingsforskning i Bergen. 200 forskere holder til her, samt studenter og gjesteforskere på kortere opphold. Ressurscenteret har også sin egen samling Sudanlitteratur, og samlet regnes dette for å være en av verdens mest omfangsrike samlinger av litteratur om Sudan.

**Forretningsmann og bokelsker.**

Mahmoud Salih driver forretninger i Egypt, er ofte i hjemlandet Sudan, mens familien bor i England. I årevis har han hatt stor interesse for litteratur, og i 1998 etablerte han et bibliotek i hjembyen Omdurman. I 2004 mottok han et æresdoktorat av Universitetet i Khartoum for innsatsen med å dokumentere og offentliggjøre Sudans historie.

Flere ganger årlig kommer nye bøker om Sudan til Bergen, med post eller ved personlig oppmøte. Bøkene hentes fra auksjoner og private samlere i mange land. Den britiske antikvaren Paul Wilson står for innkjøpene, mens Mahmoud Salih betaler - noe sudanmiljøet i Bergen fortsetter å glede seg over inntil samlingen en dag finner sitt endelige hjem langt sør i verden. ■